

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

maksat
yeşillik
olsun..

SAYI 121
NİSAN 2023
FİYATI 28 TL
KİTAP FİYATI 33 TL
İllüstrasyon: Seren Aygün

ÇIKARTMA
HEDİYELİ

**ÖYLE BİR
HAVADA GEL Kİ
VAZGEÇMEK
MÜMKÜN OLMASIN**

ORHAN VELİ

BARRY WINDSOR-SMITH

MONSTERS

YILLARDIR
BEKLENEN ÇİZGİ
ROMAN KLASIĞI;
MONSTERS
NİHAYET ÇİZGİ
ROMAN SATAN
HER YERDE!

Çevirmen: Emre Yavuz

Başka Dünyalar Mümkün...

karakarga.com

karakargayayinlari

karakargayayinlari

karakargayayinlari

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

Orhan Veli'nin işaret ettiği yenilik Sait Faik'in hikâyede yaptığı yeniliğe benzerdir.
Sıradan insan, yani "halk", nasırıyla, bakırcısıyla, vesikalı kadınıyla şiire girer.
Şiirleşir.

ERDEM OT
BELİĞ ZAMAN

BİR MUZİP ORHAN VELİ

Orhan Veli Kanık, bir ihtilâldir. Bir devrin yerleşik edebî kaygılarını bertaraf etmiş, yerine yeni bir edebî gelişimin yükselişi zeminini hazırlamış, bunu yaparken de türlü güçlüklerle göğüs gerebilmiş bir kahramandır... Şairliğiyle, kişiliğiyle, tesiriyle epey tartışılmış, eleştirilmiş buna rağmen asla silinmemiş; hâlâ çok okunan, çok beğenilen ve üzerinde çok tartışılan edebiyatçı hüviyetini muhafaza edebilmeyi başarmıştır. Her ne kadar kendisine "garip" sıfatını münasip görsede de, hayatı incelendiğinde daha iyi anlaşılacaktır ki Orhan Veli, "garip"ten ziyade "muzip"tir. Koskoca Yahya Kemal'e şiir hususunda dalga geçebilecek nesirde, Yahya Kemal'in şiirde yakaladığı şöhreti bile aşan namı olan Yusuf Ziya Ortaç'la kaale almayacak kadar hem de...

**Orhan Veli Şairdir;
Bunu Reddedenlerse
Unutulmaya Dairdir...**

Popülerlik, aslında edebiyat sahasında sağlıklı bir mukayese maddesi sayılmaz. Lâkin topluma mâlolan bir şairin, ne kadar toplum tarafından benimsediğini öğrenmek adına da popülerlikten daha iyi bir başvuru vasıtası bulunamaz. Dolayısıyla Orhan Veli'nin uluslararası şanından bahsedileceksse: seksen dört dilde, yaklaşık bin üç yüz yetmiş beş şairin binlerce şiirinin yer aldığı, dünyanın en büyük şiir platformu olan Lyrikline'nin verileri önem arz eder. 2019'da, Orhan Veli'nin "Anlatamıyorum" şiiri, bu platformda, Herman Hesse'nin "Stufen" şiirinden sonra "en çok okunan ikinci şiir" unvanını kazanmıştır.

Anlatamıyorum, şiire aşına olanlarımızın çoğunun bildiği yaman bir şiirdir:

Aglaşam sesimi duyar mısınz,

Mısrârlarımda;

Dokunabilir misiniz,

Gözyaşlarıma, ellerinizle?

Bilmedim şarkıların bu kadar güzel,

Kelimelerinsiz kâfiyetsiz olduğunu

Bu derde dümdüden önce.

Bir yer var, biliyorum;

Her şeyi söylemek mümkün;

Epeyce yaklaşmışım, duyuyorum;

Anlatamıyorum.

Ülkesindeki şöhretiye zaten yadsınamaz Orhan Veli'nin... "Bir elinde cımbız, bir elinde ayna / Umurunda mı dünya", gibi daha birçok dizesi neredeyse atasözü hâlini almıştır. "Neler yapmadık şu vatan için / Kimimiz ölüdür / Kimimiz rutupku söyledik", mısraları da buna dâhildir.

Halkın her kesiminde de büyük ilgi gördü.

muhtelif sahalardaki elitler, halkın eller üzerinde yükselttiklerini kabullenmekte güçlük yaşarlar. Orhan Veli, bazı elitlerle epey mücadele etmiştir.

Nasıl Nihad Sami Banarlı, komünistliğinden sebep Nâzım Hikmet'i hazırladığı edebiyat tarihlerine almamışsa; sert muhafazakâr Mehmet Kaplan da muhtemelen fikirlerine ters düştüğünden, "Yeniye karşı olan kuvvetli temayülümeye rağmen Orhan Veli ve arkadaşlarını bir türlü şair olarak kabul edemiyorum", diyecek ve Orhan Veli'nin başlattığı "Birinci Yeni" şiir hareketini görmezden gelmeye çalışacaktır.

Cemil Meriç daha da ileri gidecek ve Orhan Veli'nin şiiri için, "Sevimli ama gülünç ve zavallı. Kartaldan çok bir kumes hayvanına benziyor bu şiir. Yumurtası olmayan garip bir kumes hayvanı. Bir cüceler edebiyatı, bir mikro edebiyat." diyecektir.

Muhafazakârların şiddetli taarruzuna rağmen Orhan Veli ve arkadaşlarının bu yeni kıyısına sahip çıkan eleştirmenler de olmuştur. Bu eleştirmenlerin en ateşlisi "Öz Türkçecî" olarak şöhret bulan Nurullah Ataç'tır. Dergisinin sayfalarını "Garip" şairlerine açan ve kendisi de bir zamanlar "Yedi Meşaleci" şairler arasında boy gösteren Yaşar Nabi Nayır da Orhan Veli ve arkadaşlarının şiir anlayışının destekçisidir. Sabahattin Eyüboğlu da, Vedat Günyol da Garip akımına omuz verdiler. Yazdıklarıyla Garipçileri teşvik ettiler.

Garip şiiri edebiyatta bir nevi turnusol kağıdı vazifesi görmüştür. Statükocu edebiyatçılarla, yenilik arayan edebiyatçıların üzerinde en çok aynırma düştükleri edebî anlayış olmuştur. İlk ortaya çıktığı günlerde muhafazakâr cenah, "Bunların yazdıkları şiir değil!", dese de zamanla onlar da Orhan Veli ve arkadaşlarının şiirliğini kabul etmek mecburiyetinde kalmışlardır.

**Orhan Veli'nin
yaptığı edebiyatı
tasvir için,
"Türk şiirine kasket
giydiren adamı!",
demiştir Cemal
Süreya**

Şayet bir savaş olduğu varsayılırsa, zafer muhakkak Orhan Veli komutasındaki Garipçilerin olmuştur. Nitekim bugün hemen her bilgi sahibi hemfikirdir ki Orhan Veli şairdir; bu savı reddedenlerse unutulmaya dairdir...

Ne İstedi, Ne Buldu?

Bizzat kendisinin şu beyan, "Yirmi yazımıyı dolduralı bir-iki seneden fazla olmamıştı; beylik kalıplar, beylik oyunlar, beylik dünyalar içinde bunalmış olan şiire yeni imkânlar arayalım dedik. Şiire yeni dünyalar, yeni insanlar sokarak, yeni söyleyişler bularak şiirin sınırlarını biraz genişletmek istedik."

"Yeni söyleyişler" tabirine aldanıp da Orhan Veli'den evvel Türk şiirinde serbest vezinle şiir yazılmadığı kanısına varmamalıdır. Zira Garip tarzı şiirler ilk defa 15 Eylül 1937 tarihli Varlık dergisinde yayımlanmıştır.* Oysaki bu tarihten evvel: Nâzım Hikmet, Ercüment Behzat Lav, Hasan İzzettin Dinamo, hatta Orhan Veli'yle emsal olmasına rağmen Fâzil Hüsnü Dağlarca gibi şairler serbest, daha doğrusu vezinsiz şiirler yazmışlardır.

Peki Orhan Veli'nin beyanında kullandığı bütün bu kelimelerin önüne ilâve ettiği "yeni"den kasıt neydi?

İşte Orhan Veli'nin işaret ettiği yenilik bu soruyla günyüzüne çıkar. Onun yeniliği Sait Faik'in hikâyede yaptığı yeniliğe benzerdir. Sıradan insan, yani "halk", nasırıyla, bakırcısıyla, vesikalı kadınıyla şiire girer. Şiirleşir.

Bu cephesiyle Birinci Yeni Şiiri adeta bir Cumhuriyet Halk Partisi inkılabının meyesidir. Halkçılık prensibi o denli sındırılmıştır ki nihâyet edebiyatta dahi mahsulünü vermeye başlamıştır. Nice derin solcusu (başta Atilla İhan ve Asım Bezirci), bu özelliği nedeniyle Orhan Veli ve arkadaşlarının şiirini "Tek Parti Devrinin Resmî Şiiri" olarak görmüş ve eleştirmişlerdir. Gene onlara göre, Nâzım gibi sosyal hakikatleri mısralarında aksettiren şairler varken Orhan Veli ve arkadaşları, rejim kuruması altında güdümülü sistem muhalefeti yapmaktan öteye gidememişlerdir.

Orhan Veli siyasi bir kimlik taşıyor mudur? Elbette ki hayır... Resmî ideolojiye sahip olmaksızın mıdır? Yine elbette ki hayır... Öyleyse bu söylem, iddianın ötesinde istediği bir gerçekliğe bürünmemiştir.

Orhan Veli hakkında şair meslektaşları Cemal Süreya kadar şiirane söz söyleyeni var mıdır, bilmiyorum. Orhan Veli'nin yaptığı edebiyatı tasvir için, "Türk şiirine kasket giydiren adam!", demiştir Cemal Süreya...

Cemal Süreya'nın tespitinin siyaset bilimi lisaniyla şekillendirilmiş hâlini de Murat Belge söylemiştir, "Orhan Veli ve Garip kuşağı Türk şiirinin 'demokratik devrimi'ni yaptılar..."

Orhan Veli'nin getirdiği şiir tarzı Türkiye için çok farklı ve yeniydi belki ama dünyada çoktan tecrübe edilmişti. Erdoğan Alkan bu konuya şöyle değinir, "Şiirine Yeni Şiir adı verildi: Fransa'da çoktan eskiyen bir hareket yeni girdiği için bizde yeni sayıldı." Erdoğan Alkan biraz daha ileriyi gider, meseleyi intihale kadar götürür ve Paul Eluard'ın şu şiirini örnek gösterir:

**Kapıların tutulmuş
İçerde kalmış
Yollar kesilmiş
(...)
Karanlık bastırılmış
Sevişmeyip de ne halt edeceksin!"**

Arkasına Orhan Veli'nin şu şiirini ilâve eder ve aralarındaki "yoğun benzerliğe" dikkat çeker:

**Dağ başından
Derdin günün hasretlik
Akşam olmuş
Güneş batmış
İçmeyip de ne halt edeceksin?"**

Kısaca; Orhan Veli'nin şiiri üzerine epey konuşuldu, epey konuşulacak da... Kimi beğenecek, kimi beğenmeyecek; kimi on iyî şair vasfıyla onurlandırılacak şair bile kabul etmeyecek... İntihale suçlanacak, kadim şiir geleneğini bozmakla itham edilecek fakat gene okunacak gene okuyucu bulacak... Belki de Orhan Veli'nin istediği hep bu hengâmeydi; bulmayı arzuldığıysa tüm bu olumsuzluklara rağmen kendisini bırakmayan sadık okuyucu...*

GÖZ HAKKI

LEVENT GÖNENÇ

KOCA ŞEHİRİN ÜSTÜNDE

KI UÇURTU MUŞTU BENİ ÇOCUKLUĞUM, HÜYALARIMLA.

*İçim kopar, son akşamı
Düşündükçe bazı bazı.*

*Gece, sükûn, şehir, uyku.
Birleşen bir dörtü ağız.*

*Edebiyat Savakları, Hayyretin Filiz, sayfa 167 / *Cumhuriyet Demokrasi
/ *Şiir Sanatı, Erdoğan Alkan, sayfa 471 / *Şiir Sanatı, Erdoğan Alkan, sayfa 476-477 / *Şiir Sanatı, Erdoğan Alkan, sayfa 477

Ben Orhan Veli, 1914'te doğdum

1914

1 yaşında kurbağadan korktum

2 yaşında gurbete çıktım

7'sinde mektebe bağladım

9 yaşında okumaya, 10 yaşında yazmaya merak saldım

13'te
Oktay Rifat'ı

16'da Melih
Cevdet'i tanıdım

17 yaşında bara gittim

18'de rakıya bağladım ve
şarkı söylemesini çok sevdim

19'dan sonra avarelik
devrim bağlar

20 yaşından sonra
para kazanmasını ve
sefalet çekmesini öğrendim

25'te başımdan bir
otomobil kazası geçti

Çok aşık oldum

Hiç evlenmedim

Ben Orhan Veli

Olağanüstü bir iyimserlik içinde birbirlerinin ceplerindeki paralara güvenerek pavyona giderler. Sonunda yelek ceplerine varıncaya dek karıştırmalarına karşın topu 16.80 lira çıkar.

Edebiyat Karın Doymaz Çay İri

SİDDİK
AKBAYIR

HESABIN GECEYİ İNCİTTİĞİ YER PAYYON MÜDÜRÜ BİR ÖYKÜCÜ

Öykücü Salim Şengil, gençlik yıllarında Çubuk Barajı kıyısında bir pavyonda müdürlük yapar. Salim Şengil, pavyonu öylesine ustalıklı yönetir ki Ulus'taki pavyonların işleri bozulur. Konsomatrisler, Avrupa'dan ithal edilir. Yemeklerin ve mezelerin en güzeli buradadır. Müziğin her türüsü vardır. Akşamın sekizinden sabahın düdüğü dek, neredeyse tüm masalar doludur.

Şengil, müşterilerden fazla sululuk yapanları, havayı bozanları, kadınları sarkıntılık yapanları ya da hesabı ödemedede zorluk çıkaranları servise kapısından içeriye almak için çeşitli yöntemler geliştirir. Adami düpedüz çağırırsan gelmez, nedenini sorar, diye düşünür. En geçerli yöntemlerden biri, masadan birinin tuvalette kalkmasına uygundur. Arkasından garson masaya gider, yaklaşıp sorunu kişinin kulağına -çok önemliymiş gibi- arkadaşının onu çağırıldığını söyler. O da bir şey olmuştur kuşkusıyla kalkar, garson müşteriyi tuvalette değil içeriye getirir. Müzik, bir sırada çok hızlanır. Müşteri uysal biriyse aklını başına toplaması istenir, yok fazla kabadayılık tasarlarsa güzelleme dövlür, sonra da Ankara'ya postalanır.

Kimi zaman, çağrı üzerine jandama gelir, müşteriyi karakola götürür, iki garson da tank olarak gider. Genelde garsonlar, müşterinin hesabı kurusu kurusuna ödemiş, şu kadar da bahış bırakıp gittiğini, bir süre sonra geri geldiğini, bir duruma başka bir yerde düşmüş olabileceğini söylerler. Daha önce bir ara masada biryle tartıştığını gözlemlediklerini eklemeyi de unutmazlar kuşkuyla güldürmek için...

PEŞİN HESAP İHLALI

Pavyonun, barajın setinden akan suyun oluşturdğu, büyük ve uzun, çevresi yeşillikle çevrili havuza bakan, büyük bir balkonu vardır. Müşterilerin en çok tercih ettiği yer balkonudur.

O gece, balkonda dört masa vardır. Yabancı konsomatrisler müşterilerle yakından ilgilenirler. Şengil, iki konsomatrisin de oturduğu masalardan birinde bir sorun olduğunu fark eder. Bir olay varsa daha fazla uzamaması için garsonlardan birini çağırır.

-Ne oluyor, bir şey mi var?

-Bir masa hesabını ödemediyor!

-Oyleyse siz ödersiniz.

Çünkü, hesabını ödemediğeki izlenimi veren, müşterilerden hesabın peşin alınması kesin

kuralardan biridir.

-Ama Müdür Bey, bu insanlar öylesi değil, eski mekânlardan tanıdığım, bildiğim çok iyi kişiler...
-Orasını bilmem, ne dedimse o olur.

Garson gider ancak biraz sonra yine gelir.

-Sizi istiyorlar efendim.

Kalkar, gider.

İkinci servisi sizin
ikramınız olarak
kabul ettik. Üstü
garsonlara...

YÜREK FERAHLATAN BİR TANİŞMA

Türkçeleri "Senin isim kim?" düzeyindeki konsomatrisler, kendileriyle Fransızca konuşan bu kibar adamların çok sevseler de Müdür Bey, masaya kadar geldiklerine göre masadan kalkmalarını gerektirdiğini der.

-Beni istemişsiniz!

23-24 yaşlarındaki Salim Şengil'i müdürlüğe pek yakıştıramayan Orhan Veli, ayaga kalkar:

-Affedersiniz, bir yanlışlık oldu sanıyorum. Biz müdüri rica etmiştik.
-Buranın müdürü benim Orhan Veli Bey, Nurullah Ataç Bey. Bir isteğiniz mi var?

Yürek ferahlatan bu tanışmanın ardından Orhan Veli özü dileyerek kısa bir açıklama yapar: 48.60 lira hesapları tutmuştur. Oysa ceplerinde 16.80 lira çıkmıştır. Senet imzalamayacaklarını ve birkaç gün içerisinde borçlarını ödemeyeceklerini der.

Şengil, şöyle düşünür: Ceplerinde bu kadar az para çıktığına göre hepsini alırsak Ankara'ya nasıl döneceğiz! Yada geçecekler. Ulus'tan çağırılan taksit diğeri gelme için 10 lira alır.

-Eh em yok, beğene benim konumumum... der.

Arkasında duran şef garsona da "Masayı temizleyin, yeniden servis yapın" emrini verir.

OLAĞANÜSTÜ BİR İYİMERLİK

Şengil'i yanlarına davet ederler. Kendini tanıtır. Pavyonda müthiş bir edebiyat sohbeti başlar. Konsomatrisler şaşkınlıkla masaya bakanlar. Şengil, o günlerde CHP'Nin açtığı öykü yarışmasında Türkiye birincisi olmuştur. Birinciden onuncuya dek kazananların yapıtları bir arada yayınlanmıştır. İki kitap getirir, Orhan Veli ile Nurullah Ataç'a imzalatır. Nurullah Ataç bir ara, "Noluyoruz, bir Gorki, bir Panait Istrati ile mi karşılaşıyoruz pavyonda?" der.

BİR GECEİN HİKAYESİ

Gecenin hikâyesini, hesabın geceyi incittiği yer, Orhan Veli anlatmaya başlar.

Akşamüzeri Özen Pasta Salonu'nda oturlarken Orhan Veli, Ataç'a "Baraj Gazinosu'nda çok güzel yabancı kadınlar varmış, oraya gidelim" der.

Nurullah Ataç şöyle düşünür: Bugün Orhan'ın Milli Eğitim Bakanlığı Yayın Müdürlüğü'nde gördüm. Herhalde para almış ki 'gidelim' diyor. "Olur" der.

Bu kez Orhan Orhan Veli şöyle düşünür: Ataç bugün tercüme bürosundaydı. Çeviri paralarını almış olacak ki 'gidelim' diyor.

Olağanüstü bir iyimserlik içinde birbirlerinin ceplerindeki paralara güvenerek pavyona giderler. Sonunda yelek ceplerine varıncaya dek karıştırmalarına karşın topu topu 16.80 lira çıkar.

Orhan Veli ve Salim Şengil kahkaha atarken Nurullah Ataç bu olaya çok kızar. Kızıkça da kekemeği o denli artar.

YOL BOYUNCA KAVGA

Sabahı karşı üç buçukta kalkarlar. Salim Şengil, soforu çağırır. Arkadaşlarını evlerine bırakmasını söyler. Kapyıa dek onları uğurlar.

Yol boyunca kavgalar ederler. Sofor, yoldaki kavgayı Salim Şengil'e şöyle aktarır: "Kavga, yaşlı, kekeme olanın "O kadınlar çağırılmayacak!" diyeyle başladı. Uzun boylu, yüzü sivrilici olan, "Dua et Salim Bey beni tanı. Yoksa bu gece güzel bir dayak yemistik. Bana şükret" dedi. Yaşlı, kekeme olan, "Hayır, ilk önce beni tanı, bana saygı gösterdi" deyince, ötekisi, "Nasıl olur, ilk önce buyurun Orhan Veli Bey dedi, sonra buyurun Nurullah Bey'i ekledi" dedi. Evlerine bırakıncaya dek çektiçler."

Salim Şengil, gülerek "Neysa kavgalan önemli değilmiş. Geçer gider, ertesi gün unutturulır" der.

ÜÇ GÜN SONRA GELEN PAKET

Üç gün sonra, Salim Şengil'e garsonlardan biri bir paket verir. "Efendim, bugün öğleden sonra uzun boylu bir adam geldi, bu paketi size bıraktı."

Paketten imzalı iki kitap ve bir zarf çıkar. Zarfı açar. Zarfı 50 lira ve "İkinci servisi sizin ikramınız olarak gönderdik. Üstü garsonlara..." notu vardır. *

Pop müzikte standart formların dışına çıkılabilmek epey zor ve tuzaklıdır. Orhan Veli'nin şiiri ise form açısından buna ters bir istikamette "hafiflemeyi" ama yalnızca dilde bir hafiflemeyi işaret eder.

Ben bu dünyayı
hiç sevmeydim.
Kumru Dila Ocakhan

YİRTİK ASALET

Oktaf Rifat'ın Garip akımı hakkında "her şeyden önce dili havalandırmak" şiarıyla, Türkçedeki yoğun fazlalıkları, gerektiğinde dilden atılabilecek işaret ettiği meşhur anekdotla başlamamak istiyorum. Sıcak bir yaz günü bir köyüyle yolda karşılaşan Oktaf Rifat'a, köylü yolu sorar. Adamın yaz günü üzerinde palto, altında ceket, içinde yakası tamamen iklilenmiş bir gömlek olduğunu görmesi üzere Rifat, "Önce paltonu, ceketini çıkar, gömleğin yakasını aç, kollarıni siva ondan sonra yolu tarif edeceğim," der. Garip akımına dair dili havalandırma meselesi tam da bu yaz günü gidilmesi gereken bir yoldan evvel, kıyafetdeki fazlalıklardan kurtulma meselesidir şaire göre.

Orhan Veli'nin şiiri, dilde ferahlamayı yine dilde fazlaya tercih etmenin en paradoksal stili belki de. Veli'nin "esvap" (giyecek, giysi) kelimesini tekrarlıca kullandığında bir keramet var gibi gelir bana. "Pazar Akşamları" şiirindeki, belki yırtık olan esvapı üzerinden dosta ya da aşk nesnesine sitemi hep içimde tırlar:

Pazar Akşamları

**Şimdi kılıksızım, fakat
Borçlarımı ödedikten sonra
İhtimal bir kat da yeni esvabım olacak
Ve ihtimal sen
Yine beni sevmeyeceksin.
Bununla beraber pazar akşamları
Sizin mahallede geçenken,
Sizlenmiş olarak,
Zannediyor musun ki ben de sana
Şimdiki kadar kıymet vereceğim?**

Garip kelimesinin iki yönü var: Bir "tuhaflik", diğeri "garibanlık"tan gelen garip. Garip akımını yaşama, garibanlıkla, asaletle, dili havalandırmayla mühürleyen Orhan Veli

oldu bana göre. Bu üç kelime bu hikâyede benim için biraz mühim. Yaşam, garibanlık ve asalet. Türkiye'nin asalet temsili imlediği sınıfsal bir koku var gibidir. Kişinin hür asaleti zordur sanki. Ülkedeki aristokrasi, lakin henüz tam da oluşması aristokrat sınıfı, kendi ithal mabkullüğünü günlük dil kullanimından asalet kavramıyla andırıştır bize. Orhan Veli'nin garibanlığı ve asaleti ithal değildir. Yaşam kısmına

ise sonra geleceğim. İstanbul tarihsel açıdan ne demekse her kıvrımıyla bunu sırtında taşır şair garip. Türkiye'nin gecikmiş modernizm kavrayışı ve sonrasında pop ya da hafif müzik dedikleri stilde, şarkı sözü olarak Orhan Veli'ye başvurulmasından burdan biraz bağlanmak istiyorum. Pop müzikte form, bu stilin çok belirleyici bir kısmıdır. Orhan Veli şiirlerinin pop müzikle direk teması bana çok manidar geliyor. Çünkü pop müzikte standart formların dışına çıkılabilmek epey zor ve tuzaklıdır. Orhan Veli'nin şiiri ise form açısından buna ters bir istikamette "hafiflemeyi" ama yalnızca dilde bir hafiflemeyi işaret eder. İlgincir ki pop müziğinin Orhan Veli'ye başvurusu popta formu genişletmeyi doğurdu. Bu bir zorundalıktı, çünkü Orhan Veli epistolikti.

Levent Yüksel'in "Dedikodu" şarkısında (Orhan Veli'nin şiiri) bestecinin (Sezen Akşın) şiirin epistolalarına uygun bir esneklikle ve estetikle pop müzik açısından geniş bir forma şiiri ele alışı Orhan Veli ve belki ilişkisinin çarpıcı bir örneği diye düşünüyorum. Bu ilişkinin prototip tınlaması, aksine sanki zaten her varmış gibi hissettirmesi iste tam da Orhan Veli'nin yaşama için yönüyle ilgili bana kalırsa. Yaşam ki; şairin ölümünde bile bir gariplik yanı yaşadır. Bir çukura düşerek yarananmak ve sonra ölmek bir yaşama dair değil de nedir?

Kıyafetin süsü, eklentisi değil de; fazlalıklarından kurtulması, eksilmesidir Orhan Veli. Belki bundandır kıyafetindeki

DÜNYADAKİ ŞİİR ŞİİR DÜNYAMIZ

biliyorum bu font yanlış
yanlış, biliyorum şiirin adı
şiirin içinde şiir sözcüğünü ve
dünya
sözcüğünü anmamak için çabaladığım
onca şiir.
şimdi ne değişti?

dünya ben doğdum doğali
baharın hemen eşliğinden
seslendi bana.
bahar bak burada, elini uzatsan
değersin ona, dedi bana
dünya, ben onu gördüğümde beri
kırk kere soğudu gözümün önünde
– istisnalar dahil istisnalar yaşam üçgeni.

en son ne zaman şiir yazdım
en son ne zaman masaya
ya kimin umurunda ve en son hangi defter
hangi odalardan geçip dostumun karşısına
kuruldu – benim geçemediğim kapılardan.
ya bu küçük harçer, her küçük harçer
bunların hangisinin ne önemi var
dünyada ve şiirde
bu dünyada ve bu şiirde.

faraza bu şiirde ve bu dünyada
kaçma yok kaçınılma yok büyük aralar
yok mahpus yok küçük odalar
ölüm yok, ölümden öncesi az, sonrası çok
faraza elim titremiyor fotoğraf çekerken
aha savaş çıktı işte üçüncü dünyada
üçüncü kere, üç dünyada – ikisini biliyoruz.

yukarıdan aşağıya aşağıdan yukarı sağdan sola
soldan sağa çizgiler çekip durdum keçeli kalemlerle
sırtı deri bir deftere, o deftere, kabanın sol cebinde
biliyorum yanlış bu şiirin adı
sağ elim hep ayrıncak biliyorum, iki elim hep terli
şimdi ne değişti?

bu kış, o bahardan hemen sonra geldi işte.
burada, bu dünyada, şimdi, bu şiirde.

on üçüncü bahardan sonra. ✨

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://panfey.org>

Bu şiir, Süreyya Evren'in çağrısıyla başlanan henüz yayımlanmamış
"İnsanın Gereksizliği Üzerine 17 Şiir" isimli kolektif metnin 13. şiiridir.

Epeyce yaklaşmışım, duyuyorum / Anlatamıyorum" demişti. Oysa kendine has bir şekilde anlattı her şeyi. Dünden bugüne okumaya devam ettikçe anlatabildiğini de görüyoruz aslında. Tek üzgün olduğum şey sevgili Orhan Veli; bugün gözün kapalı bir İstanbul nanay...

HER ŞEYİ ANLATTI ORHAN VELİ

Y etmiş üç yıl oldu Orhan Veli öleli... Onunla beraber, uzaktan, hasretle, imrene imrene baktığımız İstanbul da yavaş yavaş bozulmaya başlamıştı bile. Acı bir tesadüftür Orhan Veli'nin ölümü ile İstanbul'un güzellikleri kaybetmeye başlamasının aynı dönemlere denk gelmesi. Bugün can pazarı altında yazdığımız kent ile şairin gözü kapalı dinlediği kent sizce aynı yer mi? Önce hafiften bir rüzgâr esiyor mu hâlâ? Esse bile siz onu teninizde hissedilecek mecali kendinizde buluyor musunuz? Serin serin Kapalıçarşı'yı, yerini keşmekeşe, gürültüye, gürültüculü insanlara, kalabalığa bırakalım çok oldu. Başımızda eski âlemlerin sarhoşluğu yok artık. Mahmutpaşa'dan geçerken "civıl civıl" hissetmiyoruz. Güzelim bahar rüzgârından evel, doğru dürüst karnı, yağmurun yağmadığı kış ayları biniyor tepemize. Akabinde iklimin nereye gittiği...

İNCELİKLİ DELİKANLI

Ah Orhan Veli! Ah incelikli delikanlı! Dayanlarda çekilen ağları en son ne zaman gördünüz? Pandemiye İstanbul Boğazı'nı süsleyen güzelim yunuslardan bu yana kentinizi doğanın içerisinde hoş bir parça olarak ne zaman hissettiniz? İstanbul'u, gözünüz kapalı dinleseniz başınızda neler gelir kim bilir... Orhan Veli ile beraber İstanbul'da yitip gitmeye başlamıştı bile. Ne mutlu ki yaşarken de tanıdırdı şair. Yalnız ölüm tanıtımadı onu. Yaşarken de adı sıklıkla geçen şairlerden biriydi. Türkiye'nin kalemi güçlü eleştirmenlerinden Nurullah Ataç şair hakkında -aralarındaki kırılganlıklara rağmen- şöyle demişti bir gazete yazısında: "Şairliğinden başka da büyük mezyetleri vardı: Temiz yürekliydi, arkadaş canlısıydı, bir küçükük ettiği görmedim, inandığı fikirleri savunmaktan çekinmezdi, Yaprak'ta çıkan yazıları medeni cesaretinin su götürmez birer belgesidir; konuşması da hoştu, akıllı, anlayışlı bir insandı." Belli ki Orhan Veli salt şiire getirmeyi denediği yepyeni pencere ile değil, kişiliği ile de takdir edilesiydi.

FAZLALIKLARINDAN ARINMIŞ UZUN BİR HİKÂYE

Nâzım Hikmet ve Yahya Kemal ile beraber bu kuşağın yaşadığı devirdeki üzmücü öncü şair kesislikli Orhan Veli'dir. Üçü de kendine özgü bir şekilde şiir çığırını kabul edilir. Yahya Kemal eskiden Nâzım Hikmet ve Kâzım Karabekir ile Orhan Veli'yi onlardan ayıran ise içerikteydi. Veli'nin

anlamda Kemal ve Hikmet'ten belki çok daha büyük bir çığır açmıştır; şiirin kendine özgü bir dili, vezni olmadığı gibi kendine has konuları olmadığını da gösterdi. Ahenk ve musikinin de şiirden kaldırabileceğini gösteren şair olması nedeniyle Orhan Veli, diğer iki azamet sahibi şairden ayrılıyor. Adeta tümüyle kırıklaşan Orhan Veli şiirini dinlerken dalıp gitmeniz pek olası değildir de daha çok kafanızla anlamaz olasıdır. Şiirinin esasındaki önemli dinamiklerden biri de şu olmuştur: Fazlalıklarından arınmış uzun bir hikâye.

Artık şiir onun sayesinde bütün konulara elini uzatabilmeye başlamıştır. Böylece kendisinden sonra gelenlere

yeni bir zevkin ürünleridir. Yeni bir şiir estetiğinin Türkiye'ye yerleşmesine gayret eden şair bu yönüyle de dikkat çekici. Zira, şair bu yanıyla hem kendi şiirinin hem de Türk şiirinin hikâyesini birleştirmiştir. Kendi gelişimi ile içinde bulunduğuş sanatın gelişimini birbirine denk hale getirebilmesi Veli'yi akademik anlamda da kıymetli bir şair kılar. Onun tüm bu teşebbüsleri başta eleştiri konusu olmuşsa da zaman geçtikçe benimsendi. O günün okuru "bu nasıl şiir?" diye düşünmüşse, "kafiyesiz, vezinsiz şiir mi olur?" demişse de zaman Orhan Veli'yi ve Garip akımını haklı çıkarır. Bu noktada akımın diğer iki üyesi Melih Cevdet Anday ile Oktay Rifat'a da selam etmeden

Ölürüz diye mi
üzülürüz?
Ne ettik ne gördük
şu fani dünyada
Kötülüktün gayri...

Orhan Veli, Mine Urgan ile

uçsuz bucaksız bir oyun alanı açan Orhan Veli ile beraber tüm hayatı anlatmak da kabil olmuştur. Dahası, Türkiye'yi ve halk dilini şiirlerinde onun kadar başarıyla yansıtmış şair de azdır. Bu açıdan aşılması zor bir kalem olduğunu bilmek gerek.

BU NASIL ŞİİR?

1914 - 1950 yılları arasındaki kısa hayatına karşın adeta jenerikleşen pek çok cümleye imza atmıştır Veli. Öyle ki, "Yazık oldu Süleyman Efendi'ye" ya da "Bir elinde cımbız/ Bir elinde ayna/ Umurunda mi dünya/" gibi satırlar günlük dilimizin içine fevkalade işlemiştir. "Yokuş",

geçmeyelim... "Ölürüz diye mi üzülürüz?/ Ne ettik ne gördük şu fani dünyada/ Kötülüktün gayri/ Ölünce kirlerimizden temizlenir/ Ölünce biz de iyi adam oluruz" diye yazmıştı "Ölüme Yakın" şiirinde. Sanki hissederek ölüme çok yaklaştığını. Sanatçıyı ölüme herkesin sahipleneceğini de çıkartmadan anlatmıştır böylece. "Epeyce yaklaşmışım, duyuyorum / Anlatamıyorum" demişti. Oysa kendine has bir şekilde anlattı her şeyi. Dünden bugüne okumaya devam ettikçe anlatabildiğini de görüyoruz aslında. Tek üzgün olduğum şey sevgili Orhan Veli; bugün gözün İstanbul nanay... ✨

Kendini anlarsın zamanla. Seni rahatsız eden duygularla mücadele etmeye başladığın yer, büyümeye başladığın yerdirdi, sakın unutma.

BENİ UNUTMA

Hamam tasını suya her vurduklarında, irkiliyorum. Birçok kadın sesi bir arada. Yankılanıyor hamamın tavanında. Yıkanıldığını kadar kaynar suyla yakanıyor. Suyu kafamdan aşağı her boşalttığımda, etimden buhar yükseliyor. Canım acıyor, yanmıyorum. Tam tersi bir rahatlama hissi var. Yanımdaki koca memeli teyze bana bakıyor, arkadaşına benimle ilgili bir şeyler söylemek istiyor, seni duyulur diye çekiniyor. Göz göze geliyoruz, yalandan gülüyor yüzüme, tek gözün seni duyuyor. Karşımda, keşe ve masaj yapmaktan yorulmuş bir abla, birinden hınırını alır gibi indiriyor elini, bir kadının sırtına. Kadının derisinin yüzüldüğüne ve kuyafetlerinin giyerken masaj yapan bu ablamıza sövceği kesin. Gazozunu hıptelenler, biraz önce yaptırması olduğu şekerli ağdandan verdiği temizlik hissiyle yağlı vücudunu gururla sergileyenler, buhardan bir ucuşunla, şifalı suya arayan ben ve bir köşede sessiz sakin oturan küçük bir kız çocuğu, her birliktemiz. Her yaştan kadını aynı yerdeyiz, buhar izin verdiğikçe yüzümüzü, bedenimizi görmekteyiz, kadının kadını en anlaması gereken zamanların birinde, kadının kadını en anlamlandıramadığı yerdeyiz.

Geçirdim ayağıma takunuyay, kaymadın küçük kızın yanına varmayay çalıyorum. Önemli köpük deriyi. Sansızın sabunla değil, çamaşır deterjanıyla ovuyorlar permali teyzeleri. Elleri öyle buruşmuş ki, parmağınadık alıyansı ki et arasına gömülüşü. Etrafımı izleye izleye varan küçük kızın yanına. Oturdum. Çekindim biraz sırtını döndü hafifçe. Konuşmaya çalıyorum. Nasılsın? Ses yok. Kiminle geldin buraya? Ses yok. Çoğuk sıcak buza birer gözüm için mi? Ses yok. Eğildi yanımdaki kadın, uğraşma dedi, konuşmaz. Babasının götürmediği doktor kalmadı, annesini kaybettikten sonra, konuşmadı bir daha, alin oldu çoğuk. Çocuğun yanına böyle konuştuğu için, kadını sinirleniyorum, teyzesimiyi, ama bunu gel de anlat bu kadına. Lafını şöyleyip gıybetine girer döndü, kahkahalarla. Acı kimine göre normalleşiyor, kimini de kavuruyor zamanla. Bir acıyı anlamak için, atan değil, hisseden bir kalp gerekiyor.

Peki dedim küçük kıza, madem konuşmayacaksın, benim de canım sıkıyor senin gibi, ben konuşayım o zaman senle. Başladım anlatmaya... Tek çocuklum ben kardeşim yoktu, yanı senin yaşlarında da canım pek sıkırdı, annem babam işe giderdi, evimizde bir bakıcı abla vardı, benimle ilgilenen diye bizim evdeydi ama bütün gün Türk filmi ya da yemek tarifi izlerdi televizyonda. Ben de ya resim defterime resim çizer, ya turuncu japon balmımla konuşur ya da evin karşımdaki parkta oynayan çocukları izlerdim. Kaydıraktan kayan, sallanan, mısırdan mısır almak için sırıya giren, arada tahterevalliden düşen, bir sürü çocuk. Meltem... O zamanlar... Benim. Astım ne diyeceksin şimdi? Bazi ne...

dolayı, nefes alamazdım yani. Parktaki kum bile, nefesimi daraltırdı, gözlerim şişirdi bazen hasta. Evdeki balmıma benzerdim. Ki patlak göz otururduk karşıklı. Balmım tek arkadaşışmdı. Adını Aysel diye koymuştum, belki de erkekti. (Hafife kafasını bana çevirdi, güldü.) Komik değil mi? Ben de bazen hatırladıkça güliyorum. Ayselüğü diye bir hikâye serisi vardı ben küçükken, her hafta gazetelerden biri, bir kitabını hediye ederdi, ben de heyecanlı geldi alırdım, onlar en kıymetlilerimdi. Ayselüğü bale yapar, dört mevsimi anlatır, doğayı korurdu, iyi şeyler yapardı, iyi şeyler olurdu Ayselüğü'nün hayatında. Bazen kıskanırdım onu, kim bilir belki senin de kıskandığın bir arkadaşın vardır. Sana bir abla tavsiyesi vereyim, hissettiğin hiçbir duygudan rahatsız olma, iyi ya da kötü hepsi sana ait. Hepsi senin elinde.

Acı kimine göre normalleşiyor, kimini de kavuruyor zamanla. Bir acıyı anlamak için, atan değil, hisseden bir kalp gerekiyor.

İnsan bazen birini kıskanabilir, başka birinin sahip olduğu şey, kendini anlarsın zamanla. Seni rahatsız eden duygularla mücadele etmeye başladığın yer, büyümeye başladığın yerdirdi, sakın unutma.

Bakır tasla kafasından suyu boca eden teyzesi döndü, "Güzelim uğraşma konuşmaz, böyle sakın durduğuna şükret, birkaç ay önce, yemeyi yedirmeye çalıştığımızda öldürme istirdi her" dedi. Kadın o kadar hızlı ve ezbere konuşuyordu ki, çocuğun yanına konuşması için kaç göz yapmaya fırsatım bile kalmıyordu. Küçük kız, elindeki sabununu mermere vuruyor, sabunun bir kısmını parçalamayı başarıyordu yavaş yavaş. Hamamda herkes bir şeylerden gıkanyorunda içindekinin acısını sanı. Derken, teyzesi dürttü beni, bir plastik kap uzağı, yer misin dedi, sabah yaptık, bol tereyağı. Bu sıcağa değil yemek, içmek bile fazla geliyordu. Kibarca reddettim, peynirli, deroetlu poğaçasını. Adını sordum küçü, ses yok. Behiye dedi teyzesi. Adının anlarsın biliyor musun Behiye? Diye sordum. Yine bir şey söylemedi. Onca kadını konuşurken, şevkledim her şeyi duyan, zoddüğüm her sonraya...

demek, dedi. "Ah canım yavrum bahtı güzel olaydı." Başladı anlatmaya, bu sefer bizimle konuşuyor, arada diğer kadınlara lafına karışıyor. Behiye'nin annesi babası birbirini çok sevmiş, azıcık aşırı aşırı başım diye çıktıkları yolda, zorluk hiç bırakmamış peşlerini, annesi yıllarca hamile kalamamış, babası ağzını açıp tek laf etmemiş ama, karısı iyi olunsun da, herkes çocuk sahibi olacak değil ya, diye düşünmüş. Evlerine on beşte bir et girermiş, yetenekli karısı türlü baktaklin, türlü çeşidini her akşam sofralarına koyar, o kendi elleriyle diktığı sofra bezlerini sermaye de ihmal etmezmiş. Kaç kere işsizlik, parasızlık, zorluk görse de evlilikleri, pes etmemişler, bir gün bile evlerine ses yükselmemiş. Derken bir gün annesini almış bir sancı, hastaneye götürmüşler, o sırada Behiye'ye hamile olduysun öğrenmiş anacığı. Aradan birkaç ay geçmiş. Behiye anasının memesinde daha, yine tutmuş sancısı. Behiye kardeş mi geliyor diye gittikleri hastanede, anacığının az zamanı kaldığını öğrenmişler. Başta inanam kistemeyi babası, ben demiş bakarmı karıma, iyi ederim onu. Ope koklaya, zaman zaman altından ala ala, dört buçuk yıl yaşattımş karısını. Ne anacığı doyabilmiş Behiye'ye, ne de Behiye ona. Bunca kötünün nefes alıp veremeye utanmadığı bir dünyada, gidivermiş erkenden anacığı. Zin vermemiş kötü hastalık ki doysun yavrusuna. Hastaneden odayı diyor teyzesi, unutmuyorum, damadın parası yoktu ama kardeşimi hep mutlu etti. Çiçek almadı ama çiçek kopardı, toka almadı kardeşime ama her sabah hasta yatağında saçını taradı. İnsan sevdiğini gerçekten sevmeye görsün, bizim damat hastane odasını bile cennet yapıtı.

Behiye'ye baktım, kafası eğik, elindeki sabun olmuştur paramparça. Sağını okşamak istedim, idi mi. Hayatta bir gerçeği yitirdiysen, kaç yaşında olursun olursun, ona acımasız istemiyor, dersini veriyor karşındakine, cesurca. O da öyle yapıtı, idi elimi hıztı. Kendi hikâyemi unuttuğum artık, kaybetmeyi bez yaşında öğrenmiş bir çocuğun yerine koymaya çalıştım kendimi, olmadı. Dağı veren Allah dederi babaannem, kendini da verir, sabını da. Behiye, alışımtı artık bu duruma, teyzesi tanisa da tanısama da anlatıcaktı bu hikâyeyi ona buna. Kimisi kırklarında büyümeyememiş, kim olgunlaşıyor bez yaşında. Memnun olum dedim teyzesine, doğrudum yerimden. Behiye'ye eğdim, benim dedim kahrarmanın Ayselüğü'ü, sen de bir kahrarman se kendine... Bir şeylere hayran olamazsan, örnek almazsan, yolunu bulman zor olacaktı. Gülmüşümden. Arkamı döndüm yine, öümde yine köpük deriyi. Derken arkamdan bir ses. "Beni unuttu." Teyzeye göz göze geldik. Göz yaşları kadının yanaklarında... Bu hikâyede de, derinde dal konuşmayı unutan, büyük...

YİNE DE
BAHAR

tanrılar dizilmiş bizi izliyor
kimimiz gladyatör kimimiz aslan
kemik toplayıcılar ve kan siliciler
gong çalanın temiz değil elleri
tanrılar oturmuş üzüm yiyor
- buğulu, kara
diz çökenler el açanlar
ve boynu kıldan inceler
yemin ediyor kimimiz
ateşi aldığımız gibi
üzümü de biz yiyeceğiz

sevdiğim kalk burası yangın yeri
nasıl oluyor
üstümüze yağan kül değil badem çiçeği
sevdiğim uyan
dünya çiçeğe durmuş
yer yarılmış gök delinmiş su taşmış
yine de bahar

daha dündü
biz kaç gece uyuduk

uyan... ✨

Mehmet Ali & Akşamsefası

Anadolu'dan Mısır'a kadar birçok yer
İskender tarafından adlandırılmış. Atının
öldüğü yere bile atının ismini veriyor.

HÜKÜMDARLARIN ÜSTADİ:
İSKENDER

İlber Ortaylı: İskender, bütün hükümdarların bir nevi üstadidir ve her şey ona göre mukayese edilir. Fransa'daki okul kitaplarında büyük fahihlerden bahsederken mesela Napolyon'dan, Sezar'dan, Cengizhan'dan bahsederken bunların büyük fahihler olduğunu ama hiçbirinin İskender gibi olmadığını yazarlar. İskender her zaman birçok yönüyle şark tarihine, menkıbelerine Zükarneyn olarak geçmiştir, tabii asıl tarihten çok uzak bir şekilde...

Pelin Batu: Esatirler ve mitolojilere karışmış bir şekilde... İskender'in biyografisinde de beş tane temel kaynak var. Biz Plutarhos'tan bolca bahsedeceğiz sanırım çünkü 400 yıl sonra yazmış olsa bile bir temel kaynaktır.

İlber Ortaylı: Bu biyografiler konusunda Plutarhos'un bir özelliği var. Bu arkadaş Yunanlı ve doğduğu şehirde filozofiyi çok iyi okumuş fakat Romalı tabii. Bizde de Plutarhos'u Emre Poyraz çevirmiştir. Plutarhos'un yazdığı biyografiler de milat sıralarında yazılan bir eserler ve bunun gibi eseri çıkarmak için 1800 yıl daha bekleyeceğiz o da Droysen'in Büyük İskender'in Tarihi kitabı...

Pelin Batu: Anadolu'dan Mısır'a kadar birçok yer İskender tarafından adlandırılmış. Benim bildiğim yetmiş yakın yer var. Atının öldüğü yere bile atının ismini veriyor.

İlber Ortaylı: Bukefalos da çok ilginç bir hayvandır. Kimse zapt edemiyor, çok güzel bir kusrak. Kralın da yanaşamadığı bu ata bir tek İskender binebiliyor ve

kral bundan etkileniyor asıl. Çünkü barbar bir kavim Makedonyalıdır.

Pelin Batu: Babası II. Filip'in öldürüldüğü aşkar. İskender'in babası öldürüldükten sonra katil çarhma girdirdiğini de biliyoruz. Çarhma girdiriyor ve tahta geçiyor.

İlber Ortaylı: Çarhma uydurma bir şeydir. Çünkü tespit edildi, bulunan bazı çarhmalar var boyları küçük. Kimse "T" şekli gibi çivilerle elleri çakılı taşınmaz sembollerdeki gibi, kan dolaşımı bozukluğundan zehirlenerek gidiyor insanlar.

İlber Ortaylı: Bu çocuk 20 yaşında krallığın başına geçti. "Herkesin nefret ettiği fitne dolu bir krallığın başına geçti." diyor Plutarhos. Yani Yunanlılığı kusuyor böyle diyerek Makedonya'ya, çok enteresandır.

Pelin Batu: Hâlâ da Makedonya denilmiyor o ülkeye, Yunanların baskısıyla oylama yapıldı. Kuzey Makedonya deniliyor.

İlber Ortaylı: Hollandalı bir diplomat diyordu ki "siz nefret edersiniz Yunanlardan." Hayır, çok iyi geçiniz Yunanlarla. Devletler öyle geçiyor sizi soymak için dedim.

Pelin Batu: Ben çok ilginç bir makale buldum. Leo Schep tarafından 2014 yılında yazılmış. "White hellebore" adlı bir zehirin İskender'i yavaş yavaş öldürmüş olabileceğini söylüyor.

İlber Ortaylı: Evet, olabilir ama zaten o kadar iklim değiştirsen ölürsün. İskender'in getirdiği en önemli şey kaynak bulmaktır. ✨

tarihiv.com.tr

DAVID HUME BİLGELER HİDDETLENMEZ

yazar: Murat Mertek - 91201 - Hakan Karabug

1750, Glasgow...

KİLİSEYE
İYE OLMADIGINIZ İÇİN
GLASGOW UNIVERSİTESİ'NE
FELSEFE KURSUSUNA
ATANMADINIZ...

DEHA VE NASİPSİZLİK
SİZDE BİRARADA SANIK...

BEN SADECE
TUTARLI DAVRANMAYI
GÖZETTIM...

LAFA GELİNCE, İNSANLARIN
DİNİ İNANÇLARI KADAR KESİN BİR ŞEY
YOKTUR. YAŞAMINI İNCELEYİN; DİNE
ZERRE KADAR İNANMADIKLARINI
GÖRÜRSÜNİZ.

1752, Edinburgh Üniversitesi, Hukuk Fakültesi Kütüphanesi...

KİTAPIN
OKUMANIN
ÖNEMİ
NEDİR?

ÖĞRENMEYİ ÖĞRENMİŞ KİŞİ
KİTAP OKUMAK SURETİYLE DÜŞÜNCE
ALANINI GENİŞLETİR. OKUMAK AYNI
ZAMANDA BİR EDİM, BİR TECRÜBEDİR.
ZİHNİSEL İŞLEKLİĞİN EN MUHİM
KAYNAĞI KİTAPTIR.

1766, Paris...

ÖNYARGI
NEYE SEBEP
OLUR?

ÖNYARGI, DÜŞÜNMEKTEN
KACIŞTIR. TÜM ZİHNİSEL
YETİLERİ SAPTIRIR.

SİZ NE
DERSİNİZ MÜŞÖ
ROUSSEAU?

AKIL, YANAS
YANAS GELİR...

ÖNYARGILARSA
SURLUYLA VE
KORAKAR GELİR.

1776...

OLGUNLUĞUN,
BİLGEĞİN BAŞLICA
ÖZELLİĞİ NEDİR?

HİDDETEN UZAK
OLUNMAKTIR. BİLGEĞİN
CATIŞMAYA, SAVAŞA MAHAL
YOKTUR. OLGUN KİŞİ ÖFKENİN
FEVKİNDİR. ONU, DAIMI
DİNGİNLİĞİNDEN TESHİS
EDEBİLİRSİNİZ.

İnsan korkup ağladığında sağ, üzüldü ağladığında da sol gözünden daha çok yaş akar, demişti biri bana. Ve bu yüzden o sabahlarda sen ağladıkça hangi gözünden daha çok yaş akıyor diye bakıyordum ben de yüzünün tam ortasına.

GİDİNCE DAHA ÇOK KALAN ŞEYLER

Kapkardeşim Uğur'a...

K ararmış bir ilkbahar başında, kokusu, tatsız bir yerdedim. Sabahın körü. Ne yapacağımı, bir günü nasıl ve neyle bitireceğimi bilmediğim uzun, parçali bir zaman var burad. Buranın birazını soğuk ve gri, birazını sarı ve sıcak yapmışlar. Göreceğim şeyler çoktan bitmiş, artık sadece ayakbalkınlara baka baka yürüyorum o sokakta. Omuzlarımda olabildiğince sıradan seslerin karıncalesi, gövdemde yanımdan geçen diğer gövdelerin eskimiş ürpertisi doluyor. İlk zamanlarda mademki bu bir bahar sabahı, mademki sabahları temiz hava var, ben de o temiz havayı içime çekeyim diye geçirmiştim aklımdan. Nasıl oluyordu bilmiyordum ama; her şey o kadar kirli ve kullanılmıştı ki ben bunu düşündükçe başkalarının nefesi doluyordu avurtlarıma. İçine çekip bırakmış gibi bir nefes. Şimdi bu sevimsiz binaların arasından geçerken, o omuzları, bu ayakları, su elleri neden buralarda gezdirdiğini düşünüyorum hâlâ. Neler neler yapmıştım, daha neler neler yapacaktım ben onlarla.

Bu epeydir öyle; çok az sese kulağım kabarıyor, gözlerim çok az yere gerçekten bakıyor. Büyük bir gevezeliğin içerisinde olduğumdan eminim ama bazen böyle şeyler de oluyor:

Bir şiir yazmıştı barda karşılaştığım adam; oturduğu bar taburesinden kalkıp bana doğru geldi. Kulağıma eğildi. Okur musun, dedi. Olur, dedim. Montunun iç cebinden küçük bir defter çıkarp çekingencilikle bana uzattı. Birinin gözyaşlarını içtiğini yazdığı şiiri okuttu bana. Okur okumaz benim de boğazımdan kıvırmı yoğun ve ılık bir sıvı indi aşağıya. Şimdiye dek o kıvamda çok az şey içtim. Gözyaşının da çeşitleri var, tadı da neye ağıladığına göre değişiyor gibi geldi bana. Öylesine söylemiş olmadığını göstermek için, o şiiri yazanın gözlerinin içine tebeşür edip tane tane, çok güzel yazmışın, çok güzel şiir, dedim ona.

Hemen inandı. Çünkü yüzüne bakar bakmaz anlaşıyordu, gerçekten de gözyaşlarını içtiği bir kadın yapmıştı aklına. Gövdesini yamultuğu bir

yer vardı kirpikleriyle kaşları arasında. Yutkuna yutkuna yerine geçtikten az sonra da mahcup bir selamla çıkıp gitti bizim oturmaya devam ettiğimize o bardan.

Gidince gitmeyen, daha çok kalan şeyler var. Bu da öyle. Birinin diğerinin gözyaşını içtiği bir şiir kaldı masada.

Kim ne derse desin, sabah hüznü bir yerdir. Yeniden başlamalısın dün koparıp attığına. Dün katlayıp kaldırdığını yeniden sermelisin ortalağa.

Hüzün ne ki, sen hüngür hüngür ağlarken hüngür uyanıyordun çoğu sabah. Kötü rüyalar görüyordun. Uykü kokusuna karişuyordu göz yaşların. Hiçkırı anlatıyordun.

Gidince gitmeyen,
daha çok kalan
şeyler var. Bu da
öyle. Birinin diğerinin
gözyaşını içtiği
bir şiir kaldı
masada.

Bazen o anlatıklarını anımsayınca gülümsüyorum. Anımsayınca gülümsüyorum, incitici bir cümlemdir. Hiç unutmadım, ya da hatırladıkça kahroluyorum, demeliydim ben buna. Çünkü gördüğün o kötü rüyalarından çok daha kötü şeyler oldu dünyada. Düşündüm hep: Sonra ne uyudun, ne uyanıdın, ne

Geçen kış, bütün bunlar olmadan önce duvarları kocaman kırışlar örülü o taş evde kırk beş gün kaldım. Karla beş çeşit uydu. Artık annemin evi diyoruz biz oraya. Taş koyduk sofraya. Mağara duvarlarına resim yapan o ilk insan ne ki? Ne ki çiğ et, av sahneleri, ateş ve katarsis? Sabah, öğle, akşam. Gözlerimizi, ağzımızı, aklımızı çıkarıp taktık o odada. Her gün bir kardeşimizi yedik diyoruz ben sana.

Annem kırk beş gün meraktan çatlamış bir nar gibi uyudu. Göğsümü gözleriyle kuralayıp durdu. Artık asla konuşamayacağımız şeyleri yeşil sehpaya, birbirimize asla soramayacağımız diğer şeyleri de dikkat et düşmesin, adlı o beyaz sehpaya bıraktık. İlk günlerde unutmamız gereken şeyleri mışıl mışıl uyuduk. Sonra da olan şeyleri uyuduk. Uyanır uyanmaz olamırsın olan şeyleri uzaştık birbirimize. Oysa seni konuşmak, senden bahsetmek istiyordun annem: Bir sabah onu arayıp zırlı zırlı ağladığını, bir Temmuz boyu uzanıp seni uzun uzun beklediğini, hâlâ neden ve nereye gittiğini anlayamadığı o günleri getirip koymak istiyordu ortaya. Ona verdiğin, ona verdiğini bile unuttuğun yeşil bir yüzüğü takip çıkardı parmaklarına. Nasıl olsa dönecek birinin nasıl olmuşa dönmeysişinin hayretliye dolmuştu içi. Onu boca etmek istiyordu ortalağa. Annelerin çocuklarında istedikleri zaman gidebileceği, gözyaşlarıyla hüngür hüngür sulayabilecekleri toprakları var. O da uyumadığı her anda o topraklara girme telaşıyla dolanıp durdu odada.

O barda o adam o şiiri bana okutunca ben de şunu hatırladım: İnsan korkup ağladığında sağ, üzüldü ağladığında da sol gözünden daha çok yaş akar, demişti biri bana. Ve bu yüzden o sabahlarda sen ağladıkça hangi gözünden daha çok yaş akıyor diye bakıyordum ben de yüzünün tam ortasına.

Annem anlatamadıkça fukurdayan bir çaydanlık gibi boğulurcasına oksürdü. Ağlamak için geç, gülmek için yeni bir iç lazım, adlı o günlerin sonuna geldikmiş bir sabah, yeşil ve beyaz o sehpaaların üzerindeki tozu almak için kullandığı el bezini yıkadı. İki elyle sıkıp astı musluğun kulağına. Çaydanlıkta taşan su gibi mırıldadı: İnsan birini severse zordur, günler yil oluyor, dedi bana. Kulaklarımda uzun bir uğuldamda.

Kırk beşinci gün iç gül bir de zeytin ağacı diktik avluya. Can suyunu düktük.

Her sabah uyanır uyanmaz dedik ki keşke şimdi uyanıyorsa ya da uyanıyorsa.

100
Yasasın Cumhuriyet

ATATÜRK DÖNEMİNDE İKTİSADİ BAĞIMSIZLIĞIN İLK ADIMLARI

YASASIN CUMHURİYET SERGİSİ

Türkiye İş Bankası Müzesi
pazartesi hariç her gün 10.00 - 18.00
saatleri arasında ücretsiz ziyaret edilebilir.

www.issanat.com.tr

www.issanat.com.tr

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantev.org>

Hiçbir irademiz olmadan, zamanın birinde, rastgele bir ülkede, bilinçle seçmediğimiz bir ailede, tesadüfen denk geldiğimiz bir kültür çerçevesine, şansın belirlediği bir gelir düzeyine, müdahale edemediğimiz bir toplumsal ilişkiler ağına doğarız.

BEN KURGUYSA, GERÇEĞİN ÖNEMİ NEDİR?

Hiçbir irademiz olmadan, zamanın birinde, rastgele bir ülkede, bilinçle seçmediğimiz bir ailede, tesadüfen denk geldiğimiz bir kültür çerçevesine, şansın belirlediği bir gelir düzeyine, müdahale edemediğimiz bir toplumsal ilişkiler ağına doğarız. Doğduğunda, bedenini dahi kullanmayı bilmeyen varlığımız, doğuşuyla birlikte içerisinde fırlatıldığı konumlar, beşlekesinde yıllandıkça yaplanır. Bu yapılanmada içerisinde doğduğumuz bu beşlekenin tümü varlığımızı kısıtlar, denetler, özendirir, inşa eder, parçalar, dağıtır, birleştirir, simartır, yontar, zorlar, sakatlar. Kişi kendine ait değişmez bir özen yaşam boyu ilerlemesinden çok, toplumsal olanın yontusuyla biçimlenmeye pek elverişli, pek değişken, kalıba dökülmeye büyük dirençler göstermeyen, uzlaşmaya ve uyum sağlamaya yatkın biri gibidir: özellikle de yaşamının ilk yıllarında.

Yıllar geçtikçe, dışsal etkilerin beşlekesinde uyum arayışında pazarlıklı eden, tavizler veren, zaman zaman tavizler alan kişi, dünyayı içerisinde anlamlandırdığı makro ve mikro toplumun bir yapısı ve eklentisi olarak kendisi de toplumun bir parçasına dönüşür. Artık yalnızca bir toplum öğrencisi değil, aynı zamanda da bir toplumsal uyulayıcı, denetleyici ve öğretmendir. Yaşamı anı şekliyle değil, içerisinde doğmuş olduğu ortamın beşlekleri bağlamında algılamış, dolayısıyla başına gelecek her şeyi bundan böyle o algılamının kendisine sağlamış olduğu ölçütler çerçevesinde denetlemeye hazırlanmıştır. Kişi, ilk yıllarında deneyimler, deneyimleri çerçevesinde yaşamı tutmak için ölçütler geliştirir. İlkeleri yaşamında artık her şeyi baştan öğrenmez, eski bildiklerini değerlendiren ölçütü olarak sayar ve bundan sonra karşılaştıklarını ve öğreneceklerini, eski bildiklerinden elde ettiği ölçütlerle ölçüp biçer. Kişi yaşamı, olduğu şekliyle değil, kendine daha önceden sunulduğu biçimleye değerlendirir.

Fakat bu ölçütlerin oluşumunda, bilinçten çok bilincisiz devredir. Zira yaşamla ilk kez karşılaşan yeni doğmuş bebek, hakkında hiçbir veriyse sahip olmadığı dünya karşısında, ilk verilerini çekerken (geleceğin ölçütleri olacaktı bunlar; yani yaşamının değerlendirilme kistasları) temel matematik ve mantık gibi zihinsel işletim sistemleri dışında, neredeyse hiçbir şeyi sahip değildir. İnsan, yaşamı değerlendireceği tüm ölçütleri ilk yıllarında tesadüfen içerisinde doğduğu ortamın sunduğu varsayımlar çerçevesinde oluşturur. Yüzyılların yaşamı değerlendirmek için başvurduğumuz ölçütlerimiz, birer kişisel inşa olmakla birlikte, aslen birer toplumsal insandır. Gerçeklikleri, gereksinimleri, isabetlilikleri aşırı derecede gö-

Yaşam, bir yorum çerçevesinde hissedilir. Yorumun geneli toplum tarafından bize aktarılır ve bilincisizimiza alınır.

Bizler bunları bilinçli olmadığımız yaşamımızda benliklerimizde katarız. Yani yaşamlarımızın bilinçli olduğumuz dönemdeki sürecini, bilinçli olmadığımız dönemde oluşturduğumuz ölçütlerimizle yönetiriz. Bilincimiz, bilincisizimden, benliğimiz, ben olmayandan (toplumdan) gelir. Bizler, on dokuzuncu yüzyılda sandığımız aksine bilinçli benliklerden çok, bilincisiz kitlelere yakınız: "ben, bir bakasidir."

Toplumsal inşa olarak ben, yine de toplumun mutlak ve kusursuz bir ürünü olmaz. Her şeyi hemen kabullenmez, her verilene verildiği gibi almamız. Bireyin yetenek kusurlarından, algı kısıtlarından, mantıksal güçlerinden, zekâ donanımından, hızlı değişen şartlarından, mikro ya da makro toplum değişimlerinden ve bireyin dışındaki toplumun da değişen maddi şartlar yüzünden değişmesi gibi nedenlerden ötürü hâlihazırda toplumla birebir uyusmaz. Çapakları bir türlü pürüssüzleşmeyen minik parçalar gibidir bireyler. Makine tarafından ezilip geçirilir ama makineyi de etkilerler.

Bireyin toplumsala direnç gösterdiği yerler yine güçlerini bilincisizdanda alır. Bu dirençler, özellikle kişinin içine doğduğu yaşam rutininden dışına kalan uyumsuzluk anıların(deneyimlerinden) kaynaklanırlar. Toplumsal kabullerle dayatılmış olan rutini kran az saydıkları olay, deneyim, an; kişinin kendisini, yaşamı, düşüncelerini ve inançlarını oluşturmasında, toplumsal diğer değerlerini onlara

kiriliş, toplumun her bireyinde farklı bir deneyimle, olayla ve anla gerçekleştiğinden, toplum dışı ölçütler, her bireyde farklı şekillerde yuvarlanır. Toplumun sağlamak istediği merkezi yapılanma, bu merkez-kaç güçler tarafından ypratılır. Toplum da bu merkez-kaç güçlerin tamamına çeşitli tavizler vermek zorunda olduğundan, toplum ve bireyler sürekli bir pazarlık hâlinde yollarına devam ederler. Fakat bu pazarlıklı kütlesi ve geçmiş, belleği, deneyimi çok daha büyük olan toplum her zaman avantajlıdır. Yine de bireylerin farklı rutin kırılganlıyla elde ettikleri sapmaların toplamı, toplumu sabit olmaktan çıkarır, onu bireylerin toplam muhalefetiyle pazarlıklı, uzlaşıyla, tavizlere zorlar. Böylece toplum da ağır bir hızla da olsa değişimini korur.

Toplumsal sınıduğu rutinini kırılmasında mutlaka çok büyük bir dönüşüm olması gerekmez. Bir matem evinde bir kişinin ahdan kahkahalara boğulması, çok yakın bir arkadaş tarafından beklenmedik şekilde kuyu kazılması, işe torpillirinin alınması beklerken, torpilsiz birinin işe girmesi, zenginliğin aşırı mutluluk getireceğini düşünün bisinin zengin olmasına karşın mutlu olmaması gibi, toplumsal bazı kabullerin (ki her toplumda bunlar değişik olacaktı) oluşturduğu rutin dışında kalan böylesi anları(olaylar/deneyimler, kişiye toplumun kendisine atığı formatı bilincisizde sorgulatar.

Böylece kişi, toplumun genel anlatısı yerine, bazen yeryüzündeki salınımdaki minik bir noktaya (bu bazen büyük bir olay da olabilir, beklenmedik bir kayıp, bir ölüm, bir bedensel bütünlüğe ve dokunulmazlığa müdahale gibi) opanılır. Bu çoğunlukla istemdiği gerçekleştirebilir. Belli bir amaçla değil, bilincisizde gerçekleşen bir çapıranmadır. Bir görüntüye, bir fikre, bir an'a takılır kalır ve o sabitleme kişinin salınımini kesintiyi uğratarak, o imgeye bağlar. Bundan sonraki tüm salınımlarda, o çapıranın yanı sıra her şeyi müdahale eder ve bu müdahale, geçmişin deneyimlerinin tümünden daha ağırlıklı bir etkiyle gücüne sahip olur. Bir tasma görevi görür, kişinin ipini kısıtlar. Ona bir merkez belirler ve tasma ipinin uzunluğu kadarkı bir çapı içerisindeki daireye hapseder. Bu kısıt neredeyse her zaman merkezi bilincisizde salınımların bir kıymatın alır ve çoğunlukla kurgulardır – tipki toplumun varsayımları gibi. Ancak kurgul olan gerçek yaşamın tümünü etkiler. Zira gerçek yaşamın bizim zihinlerimizdeki ölçütü kurgul olar.

Yaşam, bir yorum çerçevesinde hissedilir. Yorumun geneli toplum tarafından bize aktarılır ve bilincisizimiza alınır. Yorumun kişisel tarafı, özellikle toplumsal anlatının rutin olarak sunduğu kran deneyimlerimiz aracılığıyla oluşur ki, bu da çok büyük oranda bilincisizimiza sahiplenilir. Ben, bilinçli bir yapının, arada sırada bilincisiz tarafından sapıtıldığı bir varlıkta çok, bilincisiz bir yapının arada sırada bilincle desteklediği bir varlığa yakın

Yıllardır bitmek bilmeyen ve hayatımızın her alanına sirayet eden sansür dalgası son birkaç yıldır film ve müzik festivallerinden kitaplara, gazetecilerden sözlüklere kadar bulaştı. Günümüzde sadece ifade özgürlüğü değil; insanların özgürce kitap okumaları, film izlemeleri ve müzik dinlemeleri de engellenirken 'sansür' üzerine konuştuk...

BİTMEK BİLMİYEN BİR ENGEL: SANSÜR

AHMET ÜMİT

Polisiye roman ve öykülerinize okuyucuları yıllardır severek takip ettiğiniz bir isimsiniz. Yüz binlerce okuyucu kitaplarınızı yıllardır okuyor ve ilk baskısı 2007 yılında yayımlanan Toprak Fahşeleri isimli çizgi romanınızda Mızır Karula tarafından sansür kararı geldi. 16 yıl sonra böyle bir kararın alınmasını nasıl yorumluyorsunuz?

Aklı dışı olarak yorumluyorum. Çok saçma buluyorum açıkçası. Birkaç nedenle çok saçma buluyorum. Birincisi; o kadar zaman geçti ve bu kitap çok farklı yayınevlerinde yayımlandı. Bu kadar zaman sonra böyle bir karar alınması, zirvalığın, saçmalığın daniskası. Bu kitap çocuklara yazılmış bir kitap değil. Masal kitabı değil, hikâye kitabı değil, erişkinler için yazılmış ve çizilmiş bir kitap bu. Burada gerçek niyet çocukları müzir neşriyattan korumak değil aksine Türkiye'de tek sesliliği hakim kılmak, kendi düşüncelerinin ve ideolojilerinin aksine ne varsa bunları ortadan kaldırmak var. İkincisi, ben muhalif bir yazarım. En başından beri her zaman muhalif bir yazardım. Seçim yaklaşırken bunu biraz da gözaltığı vermek için yaptıklarını düşünüyorum.

Kitabınız yetkililerin hitap ediyor ve zaten çıkış noktası, esin kaynağı da Adnan Hoca tarikatı ve miraslerini yaşadıkları. Kitap ilk çıktığında onlardan boyüne sert bir tepki almış mıydınız? Birbir onlar değil ama evet onlardan esinlenerek yazdım. Ki zaten o zaman da Adnan Hoca tarikatı çok büyük tepki göstermişti, toplatılması için baskı durdu bulunmuştu. Kitap ilk kez o yıllarda toplatılmıştı. Sonra itirazları sonucu toplatma kararı kaldırılmıştı. Kimseyi dışlamak istemem ama şu an bu kararın alanları arasında o insanlar var mıdır, onu da bilemiyorum. Fakat bugün bu insanlara bin yıla yakın cezalar verilen aynı zamanda benim kitabımı sansürlenileri mantık dışı geliyor. Başlı başına absurd bir durum.

Karar tamamıyla kendi içinde geliyor.

Elbette. Aslında bu karar veriler arasında Aile Bakanlığı da var. Son zamanlarda basına yansıyor, kimi cennetlerde çocuklar tacize ve södte uğruyor, bunlar da mahkemelere yansıyor. Bakanlığın asıl görevi bunları engellemek, bunu yapamıyadıkları için bizim gibi insanların susturmaya çalışıyorlar. Utanç verici olan şu; 35 farklı dilde kitapların yayımlandı benim. Dünyada birçok yayıncı benim kitaplarını yayımlamak için çabalarken, kendi ülkemde kitabım "mızır neşriyat" olarak sansüre uğruyor, ne kadar ayıp bir şey bu.

Sizin hem muhafazakar hem seküler yüz binlerce okurunuz var ve kitaplarınız bir siyasi düzlemde de ilerlemiyor. Sansür kararı okurlarımızdan nasıl geri dönüyor?

Sosyal medyadan müthiş bir destek geldi. Okurların çoğu da "Çizgi-roman olduğunu bilmiyorduk, hemen alalım" dediler ve şu an kitabın da baskısı bitmek üzere. Çizgi-romanlar en az satılan kitaplarıdır ama sansürle birlikte okurların onlara da ilgisi arttı. Geçtiğimiz günlerde İzmir Kitap Fuarında da müthiş bir kalabalık vardı ve hepsi yanımızda olduklarını belirttiler. Yanına gelen okuyucular da "İstemiyolar okumaklar, sansürlemek ne demek" diye tepki gösterdiler.

Sansür sansürle durdurmak mümkün değil, yalıtıma hep ters tepki bu durum. Üst üste yaşanan hadiselerin de ters tepceğini düşünüyormusunuz?

Sansür bugüne kadar her zaman ters tepmiştir ve ters tepmeye devam edecektir. Biz de devletler olarak asla yılmayacağız ve yazmaya, çizmeye devam edeceğiz. Sanat her zaman olacaktı. Nazım Hikmet, Yaşar Kemal, Aziz Nesin yıllarca ceza yattılar, Sabahattin Ali öldürüldü. Ceza veriler ya da öldürmelerin hiçbir hatırlanmazken yazarak, üretmek var olan bu insanların kültür dünyamızın temel taşları olarak hayatımızın her anında.

Kitabınız dört farklı yayınevinden yayımlandı. İlk kez yayımlanmasından 16 yıl sonra gelen bu karara yazıktırınız mı? Bütün sonrakisüre nasıl işleyecek?

Resmi Gazete'de yayımlanmış ama karar hem bize hem yayınevine henüz ulaşmadı. Karar biziyle ulaştıktan sonra bu kararı durdurmak için resmi itirazlarımızı yapacağız. Durmak yok, mücadelede devam edeceğiz. Karşı çıkacağız, baskı almıyoruz.

SEDAT KAPANOĞLU

Sansür hep hayatımızın içerisindeydi ancak son yıllarda etkisi dahada arttı. Özellikle bir eserin öte insanların seslerinin gür çıktığı festivaller, gazeteler ve sözlükler bu durumdan etkilendi.

Karucusu olduğunuz Eksi Sözlük'e uygulanan sansürü siz nasıl değerlendiriyorsunuz?

Sansür aslında Eksi Sözlük'e uygulanmıyor. Sansür- Eksi Sözlük'e erişmek isteyen, orada içerik üretin, paylaşın, iletişim kuran, oradan istifade eden milyonlara insana uygulanıyor. Yoksa Eksi Sözlük hâlihazırda çalışıyor. İronik bir şekilde, Türkiye'de hizmet veren bu siteye sadece yurt dışında yaşayanlar erişebiliyor ve orada hâlâ keyifle vakit geçirebiliyorlar. İçerik üretimi yine devam ediyor. İnsanlar sırf Türkiye'de yaşadıkları için mağdur ediliyor, bizzat vergi ödedikleri kurumlardan elleri kolları bağlanıyor. Hükümet tüm vatandaşlarına hangi siteyi girip görmeyeceğini dayatıyor ve en temel haklarından birini elinden alıyor.

Sansür elbette köklü bir problem ancak Eksi Sözlük'e yönelik alınan erişim engeli kararı hukuksuzluğu ve usulsüzlüğü ile bir ilk. Tek bir şahıslık çubuğu göstermeden engel kararı almışlar. Aldıkları kararda "Eksi Sözlük hukuki sorumluluklarını yerine getiriyor olsa da" diye ibare var. Yani yaptıklarının hukuki bir dayanağı olmadığını doğrudan aldıkları kararda kabul ediyorlar. Bu artık hükümetin toplumdaki baki aklının kontrol edilemez konusunda ciddi bir panik içinde olduğunu, kendisinin topluma çift yontu- sayıklı bir iletişim kurabilme kabiliyetine artık güveni- kalmadığını gösteriyor. O yüzden onunkide paneldeki bütün tuşlara sonucun onlarında düşmeden basıyor. Yani bir güç gösterisi gibi görünün bu hamle aslında hükümetin en zayıf, kabiliyetsiz ve kendine güvenden yoksun haline şahit olduğumuzu da gösteriyor. İktidarımda kolektif aklı, 23 yıldır var olan, yasalara tamamen uyan, vergisini eksiksiz ödeyen, her ay 30 milyondan fazla insanın ziyaret ettiği bir web sitesinin varlığına onu komple engellemekten başka bir yaklaşım üremiyor. Kendi irtismedikleri bilgilye yitilecek daha enerjileri kalmamış. Dünyanın en popüler 250 sitesinde arasında yer alan boyüne köklü bir mecraya karşı devletin düşürüldüğü bu vaziyet insanı üzüyor.

Yazsanın bu kapama olayının geçici olduğunu düşünüyormusunuz yoksa eşgerlar zorlanmazsa, sansüre karşı tepkiler artmaz mı?

NE DEDİLER?

Eserleri ve çalışmalarıyla sevdiğimiz isimlere son yaşanan sansür olaylarıyla ilgili "Konserler, festivaller, filmler derken son aylarda Ekşi Sözlük, Ahmet Ümit ve Yavuz Ekinci de sansüre uğrayanlar arasında yerini aldı. Büyüyen sansür dalgası hakkında ne düşünüyorsunuz?" diye sorduk.

EBRU CEYLAN:

Sansür tek başına bir durum değil elbette. Otokratik sistemlerin en temel özelliklerinden de doğal sonuçlarındandır biri. Farklı olanı, "ötekni"ni ve eleştirel olanı kendi varoluşuna bir tehdit olarak konumlandıkları bir korku ve baskı sisteminin en temel davranış biçimlerinden biri. Bu sebeple tek başına değil, dahil olduğu, beslediği diğer kaynaklara beraber, bütüncül bir sistem olarak düşünülmeli, aklıla, mantıkla, sağduyu ve sabırla mücadele verilmesi gereken bir durum. ✨

İPEK ERDEM:

Her dalgağın bir sonu vardır; denizin içindeki pislikleri de kıyıda ağğa çıkartır. Onları ne yapacağımız yine bizim kararlarımızdır. İnsan bir şeyleri eksik ya da fazla yapmış olabiliriz. Öncesinde ve sonrasında artıracakımız ölçüler vardır elbet. Deniz böyle tem tutulur. Çok kirlenmişse, popülasyonu azalmışsa burada hepimizin anlayıp, öğreneceği bir şeyler vardır bence. Ve unutmayalım ki o dalgağın içinde gamimeler de ortaya çıkar. ✨

BARİŞ İNCE:

İktidarlara eğer kendilerine yeni bir rejim inşa etmek istiyorlarsa onu kültür, sosyal hayat, eğitim gibi alanlarda hayata geçirmek isterler. Bu alanı bellediklerinden sonra insanların düşünme biçimleri de değişecektir. Böylece rejim ayakta kalabilecektir. Her rejim kötü demek değil ama kötü rejimler de çok var. Baskıya dayanan, ötekileştirmeye dayanan, gücünü dinden aldığı söyleyerek kutsala dayanan, somürüyle dayanan gibi... Böyle bir şeyle karşı karşıyız maalesef ve kültürü, sanatı, sosyal hayatı bellemek istiyorlar. Buna karşı durduk, durmaya devam edeceğiz. Bedelini ödedik, ödeme devam edeceğiz. Bu memleket babalarının elektrikli sofben dükkânı değil, bu memleket hepimizin zira... ✨

DOĞU YÜCEL:

Sanırım bunlara Demirtaş'ın yeni kitabını tanıttığı için Halk TV'ye verilen ceza ya da ekleyebiliriz. Açıkçası her ceza, her sansür distopik bir ağırlıkla birlikte Kafkaesk bir şaşkınlığa da beraberinde getiriyor. Güllüğün ve absürt de tüm bunlar, çünkü Ahmet Ümit ve Yavuz Ekinci'nin sansürlen kitapları daha da çok okunacak şimdi. Diğer yandan konserler, festivaller bir telafisi yok. Müzisyenler emeklerinden oluyor. Yaz planlarını o festivale göre yapan, harçlığını birkirten, seveceği grupları ileyecek olmanın heyecanını büyüten bir gencin yaşadığı hayal kırıklığı tamir edilebilir mi? Bundan sonra bir gencimiz bile birkaç yaşlı kravatlı adamın bağnazlıklarından yüzünden üzülmemeli. ✨

GONCA ÖZMEN:

Herkesleri hıyaya sokma çabası ile baskısını ve şiddetini artıran siyasal iktidardan giderek muhafazakârlaşmış, günümüz Türkiye'sinde sansür, iyiden serpilip geliyor. Sanat, edebiyat ve şiir de payını alıyor bu durumdan çünkü sansürün üretimi, tehlikeli bir eylemlik hâli iktidarlara göre. Dünya edebiyatı klasiklerinden halk edebiyatına kadar uzayan sansürün eli kolu. Ama yine de İlhan Sami Çomak'ın şiiri buğulandı Londra Metrosu'nda. Caroline Stockford'un çevirisiyle. Sahl, İlhan Sami Çomak nerede! ✨

YASEMİN ŞEFİK:

Binlerin benim neyi okuyacağımıza, hangi şekilde bu filme, şarkıya, şiire, kitaba, konsere yani sanatsal ya da fıkresel anlamda ulaşmak istediğimin canının istediği herhangi bir konuya bir kişiyen veya devletin karar vermesi durumunu kabul etmem imkânız. İçinde ön denetleme olan içerik, yayın, basım her neyse buna tabi olmas şa yaşadığımız zaman diliminde özellikle ne yazık ki şaşma sapan bir durumdur. Sansürü belleyen kişi her şeyi bilen ki midir? Yıllar önce sobalarda yasadık diye yalқан kitaplar, yıllar sonra dijital dünyada nasıl yok edilecek? Ve bunu bizden sonrakiler görüne, bizim de geleceğimizi düşünerek neyi okuyacağımıza nasıl yaklaşmamız gerekiyor. ✨

Yol açan sınırlar düzelmedikçe geri adım atacaklarını zannetmiyorum. Olor da geri adım atarlarsa şaşırın çünkü bu hâlâ hükümet yapısının içinde atan bir nabızın, bir sağduyunun zerrisinin olduğunun emaresi olur. Son Türkiye ziyaretimde üniversitede okuyan gençlerimden duyduğum, okulda arkadaşları onlara Ekşi Sözlük'e erişimin engellenmesini soruyorlarmış; kendileri girmenin yollarını bulmuşlar hacker gibi yasağın etrafından dolanıyorlar. İçinde yaşam enerjisi fukurdayan, geleceğe uçuk bir hızda akan bir dünyanın en ön safılarına koşmak isteyen bu gençlerle apartmanın kapısını kafasına göre kilitleyen asabi ve bunak apartmanın yöneticilerinin çatışmasında şahit oluyoruz. İktidar kendisini değiştirerek ve iyileştirecek gücü kaybetmişse de iktidarın değişmesiyle birlikte teknolojiyi hazmedememiş bu zihniyetin tedavüliden kalktığını göreceğimizi ümit ediyoruz. ✨

YAVUZ EKİNCİ

Yaklaşık on yılda iki farklı yayımevi tarafından yayımlanarak binlerce okurlara ulaşan *Rüyası Bölüneler* kitabınıza uygulanan sansür kararını nasıl yorumluyorsunuz?

Sansür ister eski bir esere ister de yeni yayımlanmış bir esere uygulanmış olsun hiçbir şekilde kabul edilemez. Bugün uygulanan sansür kitaba veya yazara yapılmıyor. Sansür aslında okuru bir eserden mahrum bırakma operasyonu. Bugüne kadar uygulanan tüm sansür ve yasakların her zaman başarısız olmalarının en büyük nedeni okuyucunun okuma ve bilme arzusudur. Sansür her zaman politikittir ve yenilime mahkumdur.

Bir dili yaşatan, o dili konuşanlardır. Bir metni yaşatan da onu okuyan, ona kafa yoran ve her okumada onu yeniden yazartan okurdur. Ben okudum. Bu konuda da çok fazla dönüt aldım.

Roman kurgudur. Kurguladıkları evrenin mahkemeye gerçek gelmesi benim edebiyatımın gücünü, mahkemeden de edebiyatı yaklaşımları gösterir. Kurgulanmış bir yaptın evrenine aqlan dava soyuttur. Onu büyüyen mahkemelerinde yapılayıp yapılayıp toplamak ise politiktir. Mahkeme, Rüyası Bölüneler'in kahramanlarına tutuklama karar çıkıp onları hapse mi atacak. Mahkeme Atılacak mı? ✨

da iş orada bitmez. Durumdan vazife çıkaran memurlar, aklı evvel muhibir vatandaşlar, düzene yanlışlar şakşıklık başını da unutmamak gerekir.

Yayınlar Birliği'nin verilerine göre Türkiye'de 2018 Temmuz'dan 2022 sonuna kadar toplam 36 kitap hakkında "muzir neşriyat" kararı alınmıştı. Bunlara içinde bulunduğumuz yılın ilk üç ayında iki yetişkin kitabı daha eklendi.

Yine 2023'in ilk çeyreğinde üç kitabın basımı, dağıtımı, satış yasaklandı. Ocak ayında yayınlanan Murat Kahraman imzalı iki kitabın ilki 2004'te, diğeri 2019'da basılmıştı. Mart ayında ise değerli dostum Yavuz İkinci'nin Rüyası Bölünenler adlı romanı düştü mahkeme tutanaklarına. Kitap 2014'te Doğan Kitap'tan, 2022'de ise Everest'ten çıkmıştı.

Görürüz ki bütün otoriter rejimlerin çocukluk hastalığı olan kitap yasağı nihayet ülkemizde de tam teşekküllü bir biçimde nüksetmiş durumda. Ama neden şimdi?

Bir defa sunu bilmeyiz ki devletin ve yönetici sınıfların öyle kitap okumak filan gibi "kötü" alışkanlıkları yoktur. Böyle "süflü" işlere vakitleri olmaz. Amma milli şüuru yerinden makbul bir vatandaş bu kitapları okuyup incinmişse, incinmekle kalmayıp bir de şikâyet dilekçesi kaleme almışsa, işte o zaman derhal harekete geçerler. Her işi bırırap bu vahim tehlikeye vaziyet ederler. Kısacası iş şikâyet müessesesi üzerinden döner.

Okuduğunu anlayamayacak kadar avanak veyahut anladığı halde bu özgürlüğe kattanamayacak kadar izansız insanlar her toplumda olabilir. Asıl kabahatı bu "hassas" ruhlarla yüz veren kurum ve kişilerde aramak icap eder.

Kitap yasaklamak, sansür, sanat eserinden suç çıkarmak filan, bunlar her bataklağı uzanan yollardır. Bu yoldan yürüyenin sonu da daima çamur. Mehmet Ali Aksoy mesefası da öyle olacak. *

Dikkat dağınıklığının sebebi teknolojik gelişim ve akıllı telefonlar değil. Son yüz yılda odaklanamama sorunu zaten artıştı. Son 20-30 yıldaki baş döndürücü teknolojik gelişim bu eğilimi yalnızca daha da keskinleştirdi.

NEDEN ODAKLANAMIYORUZ? ÇALINAN DİKKAT ÜZERİNE NOTLAR

İtraf edeyim, kitaba başlamadan önce belirli içkencelerin vardı. Johann Hari'nin Çalınan Dikkat: Neden Odaklanamıyoruz? kitabından söz ediyorum. Kitabın adını gördüğümde bu kitabın "Şimdi elinizdeki telefonu bırakın ve hayatın size sunduğu binlerce güzelliği kucaklayın" tarzı kurtuluşu bireysel aydınlanmada arayan onlara kitapları ben olabileceğini düşünmüştüm. Kitapta Metis Yayınları'nın imzasını görünce "Herhalde vardır bir bildikleri" diyerek okumaya giriştim.

İyi ki de öyle yapmışım. Kitabı bitirdiğimde eskisine göre dikkatimin neden daha kolaylıkla dağılabildiğine dair yeni bir perspektif edindiğimi fark ettim. Hatta bu konuyla ilgili ne yapabileceğimi düşünüp kendime bazı küçük adımlar bile attım. O günden beri mümkün olduğunca fazla kişiye bu kitabı tavsiye etmeye çalışıyorum, bu yazıyı da aslında benzer bir amaçla yazıyorum. Kısaık bir yazıda kitabın içerğini sunmamın tabii ki imkânı yok, kitaptaki benim ilgimi çeken noktalar değinmekle yetineceğim. Bu yazıyı bitirdiğimde kitabı merak etmişleri sağlayabilsem bu seküler/dünyevi misyonerlik görevimi başarıyla tamamlamış olacağım.

Önceklile bu tip kitaplarıdaki kişileşere başlayalım: Kişisel gelişim soslu bu tür yayınlar sorun ve çözümü çoğu zaman toplumdaki yalıtılmış soyut bir birey üzerinden tartar. Birey devasa ekonomik, toplumsal ve tarihsel yapıların etkisinden bağımsız kendi başına hayat çizgisi çizen bir atomize bir varlıkmiş gibi düşünülür. Örneğin akıllı telefon seni ekrana hapsederek 4-5 saatini çöpe mi atıyor? Kolayla var: stresten uzaklaş, kendine bir yurt dışı tatil hediye et, spor salonuna yaz, ekran sürenin kendiğinden azaldığını göreceksin.

Hari'nin kitabında -özellikle üst gelir grubuna yönelik- bu kişiye tavsiyelerden eser yok, onun yerine yazar her teknolojinin uzaklaştığı bir deneyim içine bizzat giriyor hem de bu deney sonrasında birçok uzmanla gerektirdiği malakattan süzülüş bilgileri biz okuyuculara sunar. Şimdi bu kitaptaki benim zihin açıcı bulduğum birkaç noktanın üzerinden bakalım.

Tespit 1: Dikkat dağınıklığının sebebi teknolojik gelişim ve akıllı telefonlar değil. Son yüz yılda odaklanamama sorunu zaten artıştı. Son 20-30 yıldaki baş döndürücü teknolojik gelişim bu eğilimi yalnızca daha da keskinleştirdi.

Tespit 2: Hayatın her alanında olduğu gibi neoliberal ideoloji teknoloji endüstrisinin de kuralları belirliyor. Dev şirketler bize dair spesifik verileri topluyor, profilmizi çkartıyor ve geliştirdikleri uygulamalarda daha fazla vakit geçirmemiz için elinden geleni yapıyor. Bu şirketlerin herhangi bir etik sınırı yok, gerektiğinde bizi korkutarak, stres altında tutarak, öfkelenerek ilginizi canlı tutuyorlar. Böylece söz konusu uygulamalarda daha fazla vakit geçip daha fazla reklam izliyoruz.

Tespit 3: Hari, odaklanma sorununu tarihsel ve ekonomik bir bağlama oturttuktan sonra çocuklukla ilgili bir şeyin önemini vurguluyor. Evet, bireysel olarak alabileceğimiz önlemler tabii ki var, ancak hangimiz birkaç günlükte telefonumuzun uçak moduna alabilme lüksüne sahibiz? Karşımıza

bizi ekrana bağlamak isteyen devasa ekonomik güçler varken neden bireysel mücadele yürütmeye çalışıyoruz? Hatta neden "kurban suçlayıcı" bir tavırla suçun altında bizde olduğuna inanılmıyaya çalışılıyor?

Bugün dev şirketlerin teknoloji yatırımlarının bizi daha mutlu, daha sosyal, daha sağlıklı insanlar hâline getirme amacını taşıdığı iddia edilecek biri var mı? Dolayısıyla Hari, bu tespitten yola çıkarak meselyle bireysel plandan toplumsal plana doğru çekiyor: Akıllı telefonlarımızla aramıza koyduğumuz bireysel mesafe yetmez, asıl yapmamız gereken şey teknolojik gelişimi daha insanı bir yöne doğru

Akıllı telefonlarımızla aramızda koyduğumuz bireysel mesafe yetmez, asıl yapmamız gereken şey teknolojik gelişimi daha insanı bir yöne doğru çekecek toplumsal mücadeleyi büyütmektir.

“Erkekler ezildiğinde buna trajedi denir. Kadınlar ezildiğinde buna gelenek denir.”
Letty Cottin Pogrebin

“DAYANMA CESARETİYLE”: KADININ GİZLENEN DEHASI

Kadın dâhi deyince aklınıza kimler geliyor?
 Araştırmacı Michael Berland'n deha konusundaki anketine cevap verilerken '90'lı, 'dâhilerin erkek olma ihtimali yüksek' demiş. Kadın dâhi sorulduğunda aklı gelen tek isim Marie Curie olmuş.

Mesele kadın dâhi olmaması değil, kadın dâhilerin şöhreti olmaması. Dâhi Kadınlar kitabının yazarı Janice Kaplan, kadın ve erkek ayrılan aslı konu yetenek, başarı, zekâ ya da sıkı çalışma değil, "kuralları koyan toplumunda olmak" diyor. Şöhret, kimin güç sahibi olduğuyla ilgili. Gücü elinde bulunduranlar da dehanın tarihini yazarken kadınları çoğunlukla dışarda bırakmışlar.

Peki kadınlar ne şekillerde dışarıda bırakılmış?

EVE KAPATILAN DÂHİLER

Mozart'ın kız kardeşi Maria Anna, en az Mozart kadar yetenekliydi. Klavsen çalıyor, kardeşiyse birlikte turnelere çıkıyordu. Evlilik çağı geldiğinde babası onu bir daha sahneye çıkmamak üzere eve yolladı. Birkaç çocuklu bir dâhiye evlend ve dehası onunla birlikte sessizliğe gömüldü.

Einstein'ın ilk eşi Mileva Maric de bir matematik ve fizik dehasıydı. Okula kabul edilen az sayıda kadından biriydi. Einstein'la evlenip iki çocuk yaptıktan sonra bilimsel çalışmalarını sürdürmedi.

Besteci Felix Mendelssohn'un ablası Fanny de onun kadın yetenekliydi. Öyle ki Felix ablasının birçok eserini kendi bestesi olarak yayımladı. Ona bir iyilikli bu; yetenekleriyle herkesin önünde "göstere yüzsarsa" onunla kim evlenirdi kız? Babası da kızına abisinin müzeye devam edebileceğini söylüyor, "müzik senin hayatında yalnızca bir süs olabilir" diyor.

KATKISI YOK SAYILAN DÂHİLER

Lisa Meitner, yıllarca kimyager Otto Hahn ile radyoaktivite üzerinde çalıştı. Çekirdek bölünmesini keşfederek iş ve elektrik üreten nükleer reaktörlerin yolunu açtı. 1944'te Nobeli'ne alana sadece Hahn oldu. Nobel Komitesi'ndeki erkekler, bir kadının saygın bir bilim ödülünü hak edemeyeceğini düşünüyordu. Kadınları dâhi onyıllar yeteneklerini görünmez kılıyordu.

Siyahi kadın matematikçi Katherine Johnson, uçuş yörüngelerini hesaplamıştı. Onun çalışmaları sayesinde 1962'de dünya yörüngesinde tur atan ilk insan John Glenn oldu. Johnson'ın eli hiçbir yerde yoktu.

Oyuncaq bebekle oynamayan, sürekli aletler icat eden kızık Rosalind, ilerde bir bilim kadını olacak, DNA yapısını keşfinden meslektaşları James Watson ve Francis Crick'in önünü açacaktı. 1962'de Nobel Ödülü alana ikili, Rosalind Franklin'in adını ağızlarına bile almadılar.

KAPIDAN İÇERİ ALINMAYAN DÂHİLER

Harvard Üniversitesi kurulluktan ancak 312 yıl sonra ilk kadrolu kadın öğretim üyesini aldı. 1167'de kurulan Oxford Üniversitesi'nde kadınlar 1879'a kadar giremedi. 1920'ye kadar derece alamadılar. 1948'e kadar öğretim üyesi olmadılar.

1970'lerde Amerika'nın en iyi senfonî orkestralarında müzisyenlerin sadece %5'i kadındı. Dünyaca ünlü Zubin Mehta bile, kadınların orkestrada olmaması gerektiğini düşünüyordu çünkü erkekler onlara "teşit davranıyordu".

Dehanın sırrı, pes etmemektir. Kadın dâhiler sadece olağanüstü eserleriyle değil, önlerine konulan engelleri cesaretle, zekâyla ve sebatla aşmalarıyla dâhi unvanını belki daha da fazla hak ediyor.

Kadınlar sanat akademilerine girmeye başladıklarında nü çalışmalar yapamadılar çünkü çıplak erkek modellerle çalışmaları yasaktı. Metropolitan Müzesi'nin modern sanat bölümünde eserleri sergilenen sanatçıların %5'inden azı kadındı, ne eserlerde kadın oranı %85'ti. Guerilla Girls adlı protesto grup soruyordu: "Kadınların müzeye girmek için ıla soyunması mı gerek?"

ERKEK İSMİ KULLANAN DÂHİLER

Kadınlar edebiyat dünyasından da uzun süre dışlandı. Dünyaca ünlü Bronte kardeşler, önce erkek isimleri kullanarak yazdılar. 19. yüzyıl başında Avrupa'nın en popüler yazarlarından olan George Sand, aslında Aurore Dupin'di; George Eliot'un aslında Mary Ann Evans olduğu gibi.

Yaklaşık iki asır sonra Joanne adında bir anne kendi ismiyle kitap yazacak, kitabı onlara yayıncı tarafından reddedilecekti. Sonunda bir yayıncı kitabı basmayı

kullanabilirdi. Çaresiz kabul etti Joanne; kitabın üzerindeki adıyla, J.K. Rowling.

Harry Potter dâhiyi apayrı evde kavuştuktan sonra Rowling, Robert Galbraith takma adıyla polisiye romanlar yazdı. Şa'ımak, "Ad yokken" satılmayan kitaplar, yazarını Joanne olduğu ortaya çıkınca en çok satılan arasına girdi.

"DAYANMA CESARETİYLE" MEYDAN OKUYAN DÂHİLER

1700'lerde yaşayan Madame de Staël, varlıklı ve saygın bir ailenin kızıydı. Zamanının diğer kadınları gibi öğrenme eğitime kabul edilmemişti. Eğitim engeli aşmak için dâhiyane bir fikir buldu. Evinde partiler düzenleyerek önemli düşünürleri bu "salon partilerine" davet etti. Bir araya geldiği zeki insanlar dünya görüşünü ilerleterek güçlendi. Öyle ki Fransız Devrimi'nde Napolyon'a karşı büyük bir örgütlenmenin başını çekti.

Fanny Mendelssohn tüm baskılara rağmen çok yönlü aramaktan asla vazgeçmedi. 500 eser besteledi. O da Staël gibi, evde müzik toplantıları düzenleyerek kalabalıkları davet etti. Sahne yerine evin salonda çalmak "el alemim" kabul edilebilirdi bir şeydi ne de olsa. Fanny de bir süre sonra kendi adıyla bestelerini yayımladı.

Bu kadınların her biri kendi şöhretni zekâsının ve bileğinin gücüyle inşa etti. Hepsi, cesaretiyle başka kadınların da yolunu açtı. Dehanın sırrı, pes etmemektir. Kadın dâhiler sadece olağanüstü eserleriyle değil, önlerine konulan engelleri cesaretle, zekâyla ve sebatla aşmalarıyla dâhi unvanını belki daha da fazla hak ediyor.

Kadınları yapıları gün yüzüne çıkarttı, affettirme çabaları da artıyor. Bugün Lisa Meitner'in adı Ay'da ve Venüs'te bir kraterde, okullara, sokaklara veriliyor. 2016 yapımı Gizli Sayılar filmi, Katherine Johnson'da dâhil NASA'nın kuruluşunda önemli rol oynayan üç siyahı kadın matematikçinin hikâyesini anlatıyor. James Watson, 1967 yayımladığı Double Helix kitabında, nihayet Rosalind'e söz etmeyi akl ediyor: "O, üniversitede yaptığın çalışmaları inanılmaz işleri başard. DNA'nın ikili sarmal yapısının temellerini attı".

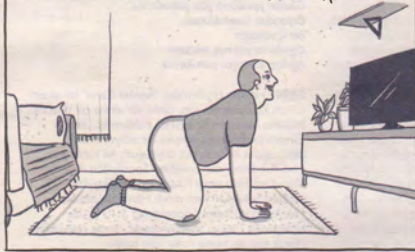
"Kız çocukları olarak çoğumuz ittifaktan geçirtmeyi öğreniriz" diyor Oprah Winfrey. "Babalarımız için özerk dileriz. Zekâmızı olduktundan az göstererek alemlize, arkadaşlarımızla ilişkilerimizi dengede tutmaya çalışırız. Bu yüzden pek çoğumuz yetkinlikte de gizmişiz saklarız. Kesinlikle bildiğimizi say: Küçülmek için değil çiçek açmak için buradasınız."

Bronte kardeşlerin mezar taşında yazdığı gibi, "Dayanma Cesaretiyle" yola devam. ✨

KIRASINI ZAR ZOR ÖDEDİĞİM EVİMİ HANGİ ÜÇKAĞIÇI
MÜTEAHHİT YAPTI ACABA DİYE UYKULARIM KAGMIYOR.
HER GECE ŞÜKÜRLE UYUKYA GEGİYORUM ve RUHUM
HUZURLA TİTREŞİYOR.

HER AYNAYA BAKTIĞIMDA KİM LAN BU YAŞLI
DEMİYORUM. SARKIK BEDENİM, DENYO ZİHNİM
ve ERGEN RUHUM EŞİT BİR UYUM İÇİNDE.

İŞİME ÖZENİP TITİZLENDİĞİM İÇİN HERKES ARKAM-
DAN 'KAPRISLI, GİCİK' DİYE KONUŞUYOR. BAŞARILI
OLMAMI GÖNÜLDEN İSTEYEN İNSANLARLA GERİLİYİM.

En yakın arkadaşım bir erkek yüzünden
ölmedi ama benim en yakın arkadaşım
bir erkek yüzünden hayatını yaşayamadı.

EN YAKIN ARKADAŞIM

Annenin cenazesini hayal etmişim.
Babamınkını yaşamışım.
Ama onunki aklımın ucundan bile
geçmemişti. Otuzlarının henüz
ortasındayken en yakın arkadaş
cenazesini deneyimimz üniversiteden
yeni mezun olmuş birinin CV'sindeki
deneyimler kadar az. Hatta öyle
ki bu soruyu size sorsalar sadece
tandemimizin cenazesini bile
arayayabılırsınız. Hiç raki içmediniz,
hiç birlikte konsere gitmediğiniz birinin
cenazesinde bile ağladığınızı olmuştur.
Ama aldatıldığını öğrendiğiniz gün
salondaki üçlü koltukta uyuduğunuz,
esnek hesabındaki parayı
faturanızı ödemeyiz için
size gönderen, aşk
olduğunuzda stalk için
kurulan whatsapp
grubunuz birlikte
senlendirdiğiniziz
arkadaşınızın
cenazesinde
ağlamamışsınızdır.
Yani öyle
umuyorum. Ben
ağladım. Dün.

Caminin avlusunda
bir süredir görmediğim
herkes vardı ve tipki benim
diğer cenazelerde yaptığım gibi
ağlıyorlardı. Bense duyardım ve
birileri gelip sarıldığında kollarımı
hafifçe ayırdım. Xanax, acımı
uyuşturmayı başarmıştı. Dudaklarımı
ve ellerimi de. Bazı kadınlar bere
takmıştı, bazıları başörtüsü, bazıları
güneş gözlüğünün arkasında ağlıyor.
Adamlar da sigara içip konuşuyorlar
ve her şeyde olduğu gibi cenazede de
fikir sahibi olduklarını etrafındaki
kadınlara kantladıkları: Namaz bitsin,
imam gelecek, öyle başlayacak.

Çoklaın katıldığını cenazelerden tek
farkı belki de kuyafetlerimizin Mango,
Zara, Koton aralığında gezinir
olması. Neredeyse başka hiçbir fark
yok. Cenaze içerikleri yıllar içinde
güçellenmemiş denilebilir. Hayır bu,
insanın acıyı deneyimleme yolunun ayrı
olmasından kaynaklanıyor. Tümünü
acıyı taklit ederek öğrenmesinden
kaynaklanıyor. Yani, şey demek
istiyorum bazı acıları taklit ederek
öğrenmesinden... Yoksa Xanax'a
rağmen şu an içeride varlığını gösteren
şey, acımı bir kez daha ben bile taklit
edemem. Neredeyse eminim.

Onu bir çıkekten ziyade tohum gibi
gizlemeye kadar ağladım. O sırada

nedenise bu gömlüme fikri beni son
derece rahatsız etti. Doğanın onu
büyütmeyecek de çürütmeye
görmeye yüz yüzedim. Bari bir
bez içinde gömülmeyeseydi... O zaman
toprağı delebilir ve uzayabilirdi. Garip
bir meyve olarak yeniden dünyaya
gelebilirdi. Sener Şen'i haklı kılarıydı
ya da Billie Holiday'yi.

Defin işlemleri sırasında kükrek
savaşlarına girildi. Herkes sahne ışığının
parladığı yeri kapmak için uğraşıyordu.
İki toprak atmak, kedeleri ya da acılı
yüz ifadesini sergilemek, gücünü
göstermek, "delikanlılığı" kantlamak,

insanlığı ispatlamak için
girdikleri bu yarışta kim
birinciydi belli değil.
Aras'a kadar. Aras,
benim en yakın
arkadaşımın
(ismiyi anmak
istemem) eski
deprasyonudur
(sevdiği diye
anmak istemem).

Ne cüret!
Kalkmış cenazeye
gelmiş, yetmemiş
gömmeye... Arabesk
olmak istemedim ama durum

yetenince arabesk zaten, sanki önceden
gömmemiş gibi.

Göz göze geleceğimiz bir saniye
kolladım. Ona tüm nefretimle bakmak,
öldükten sonra katıldığı bu cenazeye
hiçbir suçunu hafifletmeyeceğini,
affettirmeyeceğini söylemek
istiyordum. Tamam, benim en yakın
arkadaşım bir erkek yüzünden ölmedi
ama benim en yakın arkadaşım bir
erkek yüzünden hayatını yaşayamadı.

İmam, ne anlama geldiğini bilmediğim
ve muhtemelen orada toplanmış
kalabalığın da ne anlama geldiğini
bilmediği kelimeleri melodik bir
şekilde okurken, önüme dikilmiş
ve en yakın arkadaşımın cenazesine
alaksı olmayan insanları yara yara
geçtim. Küreği Aras'ın ellerinden çekip
aldım. Durumu normalleştirmek için
kenara çekilmiş başta. Büyütmeyecek
bir tohum gibi gömdüm en yakın
arkadaşımı. Aras, ben küreği toprağa
her dâlerdinde biraz da uzaklaştı.
Küçükü kaybolana, imam susana,
en yakın arkadaşımın görünemesine
kadar kâzım ve gömdüm. En yakın
arkadaşımın yaptığı gibi.

Cenaze kalabalığı dağıldı. Yanına
uzandım. İyi bilirdim. ✨

HER ŞEY İNSANA GELİR, YARIN GİBİ

"Külmizin gururu, deprem şehidi
Berhan Emimsay'un (1991-2023) anısına;
yeryüzünde de bir meketti o..."

5681- 18.01.23! Mekân "K. Çekmece ile Baskı ve İnzalı Kitaplar Müzesi", moderator Metin Celal olunca bibliyofili konulu söyleşiye katılmaz edemedim. Müze yetkilileri ve genç dinleyici kitlesine ısındım. Söyleşi dizisinin ilk konuşmuşum. Etkinliğe renk katar diye yanında Osmanlı'ya matbaayı getiren İbrahim Müteferrika'nın 1729'da bastığı ilk kitap olan "Van Kulu Lugatı" da yanımdıydı. Konuşmanın sonunda, ikinci sırada oturan ve kabandına GS amblemi olan sempatik gence sordum:
-Söyle bakalım Galatasaraylı, Osmanlı'ya matbaayı kim getirdi?
-Ali Sami Yen...

5682- Galatasaray'ın kurucusu olan Ali Sami Yen, di bilimsi ve yazar Şemsettin Sami'nin (1851-1904) oğluydu. Ayrıca o, CAN Yayınları'nın sahibesi Samiye Öz'ün büyük dedesidir. CAN Yayınları'nın kurucusu rahmetli Erdal Öz sıkı Fenerbahçeliydi, oğlu Can da öyledir.

5683- İnzalı Kitaplar Müzesi'ne Nermi Yüğürdan Melih Cevdet Anday'a inzalı, 1969 ürünü "İnsan Açısından Edebiyat"ı hediye ettim ve aşağıdaki 11 inzalı kitabı sergilenmek üzere bir aylığına ödünç verdim:
Elleri Var Özgürlüğün (Oktay Rifat'tan, Ümit Yaşar Oğuzcan'a inzalı) / Alemdeğinda Var Bir Yılan (Sait Faik'ten, Galib San'a) / İstanbul ve Pierre Loti (A.Şinasi Hisar'dan,

Tekim Altı Geçmişini İbâkleydi

"Çalışma masası
dünyayı seyretmek için
tehlikeli bir noktadır."
John Le Carre

Nihat Berkay'a) / Kanlı Topraklar (Orhan Kemal'den, Fethi Naci'ye) / Sodom ve Gomorre (Yakup Kadri'den, İbrahim Necmi Dilmen'e – eski Türkiye) / Orta Direk (Yaşar Kemal'den, Melih Cevdet Anday'a) / The Wind From The Plain (Yaşar Kemal karısı ve çevirmeni Thilda Kemal'den William Saroyan'a) / Saray ve Otesi (Halit Ziya Uşaklıg'den, Mithat Cema'le) / Yazma (Can Üçükdin, Nezihe Neyzi'ye) / Masumiyet Müzesi (Orhan Pamuk'tan, Selçuk Altun'a) / Vita Nova (2020 Nobelisti şair Louise Glück'ten, Selçuk Altun'a)...

5684- Küresel kültürâzâzı James Joyce'un torunu Stephen James Joyce, Henri Matisse'in torunu Paul Matisse ve İsmailiye Müslümanları'nın liderlerinden Sadrettin Ağa Han, Harvard'da öğrenciyken aynı odayı paylaşıyor. / Sigmund Freud'un küresel ressam torunu Lucian Freud kendi sergi açılışlarına bile çalışıyor olduğu için katılmazdı. / John Le Carre

(David Cornwell) romanlarını tükenmez kaleme yazar, ödüllere katılmaz ve asalet ünvanlarını reddederdi. / "Çalışma masası dünyayı seyretmek için tehlikeli bir noktadır." John Le Carre / Mary Shelley "Frankenstein"i yazmaya başladığında 18 yaşındaydı...

5685- 29.01.23! 1854 ürünü John Oldmixon'un "Gleanings From Piccadilly To Pers" adlı gezi kitabı Londra'daki gözde semtim Piccadilly'de başlar ve Pera'da biter. Nadir kitabı 1997'de bir Sotheby's müzayidesinden alıp, unuttummuş. 28.01.23 akşamı kitabın sayfalarını zarf açacağıyla ya-vaş ya-vaş açarken birlerce sözcük 169 yıl süren mahkumiyet bitmişçesine sanki en derinden "Ohhh!" çekmişlerdi.

5686- Antonio Porchia'dan (1885-1968):

-Ufkta bir hazine yoksa, gece bir hazine dir.
-Rotam değiştiysem deksen rehberini bir hayret değiştirsin ki?
-Son nâncım acı çekmek tir. Ve acı çekmedikçe inamıya başlıyorum.
-İnsan bir yere gitmez, her şey insana gelir, yarın gibi.

5687- "Self-Portrait"den- Man Ray, 1963: Ressam ve portre fotoğrafçılığın öncü adı Man Ray diyor ki:
"Kadınlardan çok erkeklerle çalışırken zorlanmışmıdır. Kadınlar fotoğraflarımda daha genç ve güzel görünmek isterler. Oysa erkekler teknolojik akrobasisini ötesinde beklentiler peşindedir; örneğin zekâ, otoriterlik ve hatta seksapeli derininde fotoğrafla yansımaları

5688- 25.01.23! 801. sayısız mizah dergisi "Uykusuz"un 15 yıl süren yayın ömrü sona erdi. İlk sayısından itibaren almıştım. En çok Yetkin Gülmen'in "Esnek ile Geniş"ini okuyacağım.

5689- "Orfeus'tan Sonra" – Hasan Erkek
"Orfeus'tan Sonra"ndan III.

Simdi yatsız yurtsuz göçebe bir sairdir Orfeus Çiğlik atarcasına bakan müteci bir çocuğun Gözleri yuvalladı göz çukurlarına Dışardan kudaklardan Bir iç savasta Oğulları yitirmiş anaların Ağlatan kanşarş şarkılarına

5690- Hanşar Erğülen'den "Aşklar Cemi" bir elzem kitap! Kutüphanem için. Elime alırmaz bir hüznünlü başlığına havasını gırdabında buldum kendimi. Tanınmışından iskanlımına bir aidiyet ürünü olan yapıtta adını ilk kez duyduğum Ali Kızıltuğ ile Abdullah Papur'dan örnekleri Spotify'den indirdim. Neo-Karadeniz usşuğı Fuat Saka'nın nuktadan dizelerini okurken için isindim. Hamsinin azmanna / bizer deri balına / köpekbalığı deriz / suza havlayanna / vuran hamsiye denir / bide çekik balığı / brçak taşıyan hamsi / olur kılıç balığı...

5691- Kitap önerileri:
Bir Arada (Onay Sözer Armağan) – Haz. Sanem Yazıcıoğlu, İş Kültür / Putlar – İbn el-Kelbi (Çev. Mehmet Hakkı Suçin), Kapı / Etiler, Bir Mahalle Öyküsü – Selcan Çağlar, Kendi Yitimi / Casuslar İhi İstanbul – Şefik Onat, Varlık / Saatine Bakan Adım – Hilmi Yavuz, Everest / Şirin'in Tadına Geç Vardım – Haz. Serenad Demirhan, YKY / Benim Karkatürü Everim – İzel Rozenalt, Kırmızıkeçi / Akın Sevgiim – Furuzan, YKY / Ali Güllü Perdelar – Akın Ersoz, Mühür Kitipliği / Edebiyatımızda Ünvanlar ve Kaybedenler 2 – Taner Ay, Otukun...

5692- 30.01.23! İyi şair ve (zırf) Ömer Erdem okumayazma evime iki sürpüle geldi. 1930'da çekilmiş fotoğrafla 16 yaşındaki Oktay Rifat, Arkara'daki Hatip Çayında, bir arkadaşıyla biriktirdi ve yine şkıttı. Diğer, Oktay Rifat'ın 108 yaşında yitirdiğimiz ablası akademisyen Zeynep Menemencioglu'nun 2000 yılında hazırladığı ve babası Sami Rifat'a ait "Samih Rifat, Tercüme Halim" adlı dosyası. 26 sayfalık dokümanda Sami Rifat'ın yazdığı ezgi özgeçmiş ile arkadaşına kızına yoladığı sevgi dolu kısa mektuplar

vardı. Zeynep Hanım onları kadim bir daktiloda güzel alfabeyle yeniden yazmış ve dosyasını arkasındaki zarfta edebiyat tarihine not düşecek dört fotoğraf da vardı. Dosyaya bana yollayan Kadıköylü sahaf Lütfi Bayrak buradan da teşekkür ederim, ilk fırsatta onu ziyaret edeceğim...

5693- "2022 Edebiyat Soruşturması"ndan –

Parşömen Edebiyat
Sonu Edebiyat ortamımıza baktığınızda ne gibi sorunlar ve eksiklikler görüyorsunuz? Otuz beş yıldır bu ortamdayım, onlarca yazar ve sair tändig, iktidatlı insan sayı bir elin parmaklarını geçmez. Bir yandan sürekli okuturamadık diğer, diğer yandan acımasız şekilde sektörel davanıyorum. Eskiden büyük yayınevi karlı, küçükler ise estetik peşinde olurdun. Son yirmi yılda tersine döndü her şey. Büyük yayınevleri daha seçici olmaya başladı, estetiği daha sıkı gösterir oldu, karlı düşüncesini geride tutuyor. Tüccar sarıların yahut şırı bir çeşit "shop" ürünü gibi gören merkantilizmin yönelttiği küçük yayınevleri ise genç sarıleri acımasız şekilde sömürme peşinde. Sörsanız, hepisi sanat adamı, hassas, kırılğan... Fakat iş yavın ve para kısmına gelince canavarlaşıyorlar. Bir de yenik eksikliği var. 2000'lerin başları evreye hareketliyd. Ben, "Soylu Yenilikçi Şiir" manifestosunu yayımlamıştım, sonra başka bazı arkadaşlar farklı bildiri yayımladılar, dergilerde ciddi hareketlilik yaşandı. Soruşturmalar, paneller, tartışmalar oldu. Son on yolda böyle hareketlilik yok. Ölü toprağı serpilmiş gibi...

5694- (T)AMİR!

5695- 09.01.23 tarihli Hürriyet'teki haber özeti: V.O. 16 yaşındayken babasıyla kavga edince dosyasını M.K.'nin evine sığındı. Yılarcadır orada kalan V.O. dâysının karısı S.K. ile ilişkisi girdi. Akserden dönünce dâysının kızı F.O. ile evlenip Ankara'ya taşındı. V.O. yengesi ile ilişkisine devam ederken karısından ilk çocuğu oldu. Aile içi sorunlar başlarken V.O.'nın dâysının 4 çocuğundan 2'sinin babası olduğu da ortaya çıktı...

(Hayat romanlarından daha tuhaf!)

5696- 10.01.23! Bazı sabahlar okumayazma evime Avrasya Tüneli'nden geçerek gelirim. Taksim Alt Geçidi'nde kuytuca, sıyahlar içinde bir erkici gözümde çarpıyor; daima oradadır ve h-e-p okuyordur. Belki de alt geçitte konaklıyordur ve sanki yanına gittiğinde yok olacaktır...

5697- Yân iki iki ay içerisinde okuduğum en doyurucu kitap Murat Gülsoy'un "Resam Vasif Gizli Aşkılar Tarihi", klasik resim tarihimize dair şırsel bir romandı. Bir resim koleksiyoneri olarak Gülsoy'un titizlikle araştırıp suşduğu magnum opus'unu keyifle okudum. "1910 Kuşuğ"nın sembol ressamları Nazmi Ziya ve İbrahim Çallı anekdotlarının kitabıa montajı ustacaydı. Boğaziçi Üniversitesi'nde endüstri mühendisliği akademisyeni olan Gülsoy'un on kapak için yapay zekâdan yardım alması da yeneiydi. Eksantirik Vasif Emre Yeldâ'nın kurmacı bir karakter olduğu'na kendini inandırmam için Pertev Boyar'ın 1948 ürünü, mufassal "Türk Resamları" kitabına başvurduğumu tîrlet etmeliyim.

5698- Efsanevi voleybolcu, yüksek mimar ve akademisyen, sporlî yönetici ve arştırmacı yazar Selcan Çallılar Etiler Bir Mahalle Oykusu adında elzem bir semt monografisi kotarmış. Kentin sembol mahalles Etiler, (1952-1980) döneminde; anı, gözetil, söyleşi, görsel ve dokümanlarla doyurucu bir şekilde yansıtmış. 1970'lerin ilk yarısında Boğaziçi Üniversitesi'nde yatalı okudum. Etiler'e çıkmak öğreniler için kent hâli...

solumak demekti. Zaman tüneline bu kitap beni yarı yüzüyl öncesine götürdü. Yâzar'ın 2018'de yayımlanan diğer doyurucu kitabı "Bir Voleybolcunun Anıları"ydı. Sanırım sırası, amcası, ulusal şampiyon Behçet Kemal Çağlar'ın (1908-1969) dair bir esere gelmişti". (Kitap Robinson Crusoe kitabevi ve internet ortamından elde edilebilir.)

5699- "Şiirinin Tadına Geç Vardım, Edebiyat ve Sanat Dünyasından" (Etiler) Necatigil'e Mektuplar'dan – Haz. Serenad Demirhan:

1) Lütfi Özkök, 16.7.52

...Ne diyecaktım? Garp'ı bu idealize ediyoruz. Dehşetlere dolmuş taşmış sanyorum. İşte şurada, işin girdi çıkısına karıştım. Ne olduklarını az çok öğrenmeye çalıştım, şun geçtikçe de daha fazla bilgiler ediniyorum. Seni temin ederim Behçet, bizde ne bolluk varsa Garp'ta da var (inthal, chalet, gösteriş). Yalnız, yalnız fark gübrede. Gübrenin cinsi ve dozunda. Onları daha müsait şartlar altında büyütüyor, keklerini salıyor; biz naks müsait şartlar altında kök salmadan çürüyoruz...

Oktay Rifat (sağda) ile bir arkadaş (Ankara, 02.05.1930)

2) Oktay Rifat'tan, 14.4.73

...Şiirlerinizi, şiirlerime hiç benzemediği için daha çok seviyorum. Soulage adına bir Fransız ressamı vardır. Kesintisiz kara lekelerle resimler yapar. Bu kara lekelerin ardından, kırk yılda bir, bir mavi görünür. Yine de karamsar bir ressam sayılmaz. Son şiirleriniz, nendense, bana Soulage'ı hatırlıyor. Geçenlerde, bir yerde, Necatigil son günlerde boyaların boca ediyor, gibi bir şey söyledim ama, galiba şimdi bu söyledikim daha doğru...

5700- 02.02.23! Okuma yazma evimi açtığımın (0107.04) beri kullandığım tezgâh'ı aldım buzdolabım 18,5 yıl sonra maaşespe pes etti. Yenisiyle yer değıştirirken, takvimim bir kadını yusini

Yemşiniz Tercüman

BULUT
ÇAĞAR

OT

NE İÇİRDİNİZ LAN BANA?

As Hayatı yüksek alkol oranı ile taçlandırılan Rusya'da birkaç gün boyunca sarhoş kalıp tımadığımız bir yerde uyanma durumunu anlatmak için **Zapoi** kelimesi kullanılmışormuş. Ne içirdiniz lan bana?

As Arapça'daki **Taarradhin** kelimesi sonunda herkesin kazandığı ve kimsenin itibarını kaybetmediği uzlaşmayı tanımlamış. Altılı bir masanın herkesi kapsaması ve çoğalarak kazanması gibi!

As **Estrenar**, bir şeyi ilk kez kullanırken yaşanan hazı tanımlayan İspanyolların icat ettiği bir kelimeymiş. Şağları işe kalsırtıp, berberden eve dönmek gibi!

As **İlunga** birinin ilk hatasını görmezden gelmeye, ikinci seferde ise tolere etmeye hazı olan ancak üçüncü hatayı affetmeyen kişileri anlatmak isteyen Bantular'ın kullandığı bir kelimeymiş. Allah'ın hakkı uçtu!

As İsveçlilerin yeryüzüne armağan ettiği **Tidsöptimist** kavramının zaman yimseri gibi bir anlamı varmış. Daha vakit var, diye düşünerek sürekli geç kalan kişileri tanımlıyormuş. Ve artık her şey için çok geç demek için, belki de çok geç...

As **Epihreren**, iş yerinde tembellik yapan ama bir şeylerle ilgilieniyormuş gibi Simon Carmiggelt tarafından 1933'te yudurlan bir kelimeymiş. Yalından Word açıp hızlı hızlı Hayalel Sevgilim sözlerini yazmak gibi!

As Çekçe 'de içinde bulunulan kötü durumun bir anda fark edilmesini **Litost** kelimesi ile tanımlanmış. Milan Kundera bu kelimeyi "kişinin kendi sefaletini aniden görmesinin yarattığı bir eziyet hâli" diye açıklamış. Ne oldu? Yine uzaklara daldın.

As **Zloradstvovat** Rusça'da birinin talihlisizliğini ya da acısını görmesine rağmen şeytani bir şekilde mutlu olmak anlamına geliyormuş. Bir taraftan toprağına suya yememesini kutlamak gibi. *

O, tiyatromuzun, sinemamızın ve müziğimizin gelmiş geçmiş en büyük değerlerinden biri. Ülkemizi yurt dışında eşsiz kulturne ve profesyonel çalışmalarına temsil edip zirveye taşıyan, yüz binlerce öğrenci yetiştiren öğretmen, yönetmen, oyuncu, ses sanatçısı ve yazar **AYLA ALAN** ile buluştuk; günümüz dünyasında mevcut olan uygulanabilir sanatı, tiyatro yıllarını, "Hamlet" ile "Ah Güzel İstanbul" efsanesini, Actors Studio'da Marilyn Monroe ve birçok Hollywood yıldızıyla birlikte geçen öğrencilik yılları, Marlon Brando'nun kendisine verdiği "akılları ve daha pek çok şeyi konuştuk..."

ANNELERİNİZİN SİZE SÖYLEDİĞİ NİNNİLERİ ARAŞTIRIN

Dile kolay 87 yıl! Geriyedönüp baktığınızda neler hissediyorsunuz?

Fena değilmiş gibi geliyor. Yeni eserlerime ve projelerime yoğunlaşınca daha da güçlendim, kendime daha çok inanır oldum. İnsan ayakta tutuyor insanı. Ben de bu tutunma kitabına yönelttim. Evet, yeni bir kitap yolda! Yapı Kredi Yayınları'ndan çıkacak; "Yaratıcı Oyuncu Yaratıcı İnsan!" Mutluyum yeni, enjerim de yerinde. Tüm bu enjerimi gençlerle buluşacağım, söyleyeceğim inna günlerinde herkese yaymayı hedefliyorum. Ve de yeni insanlarla bir araya gelmeyi... Ne de olsa yeni insan; yaratıcı oyuncu, yaratıcı seyrıcı gibi görün. Bekan'ın (Algan) sözüdür bu, eşimin, yoldaşımın, rejisörümün.

BÜYÜK USTALARLA GEÇEN BİR ÇOCUKLUK

Anat. ile iş işe bir yozam. We ressam bir sanat... Sanatçıyı etkilenlik algusunu aile gözlemleri eşiğinde yerdirdiği düşünces, biteriyen bu yoldaki başarsını iz düşünümüne yetiştirme durumuna/eylem bütünlüğüne mi bağlamızla? Muhakkak... Zira benim çocukluğuma evimize haftada bir gün anemim davet ettiği, şair, heykeltıraş, ressam atlayırlardı gelirdi. Büyük bir insan gün onları dindilerim. Heykeltıraş Nurettin Suman, ressam Ercument Kalmık gibi... Bugünkü çağdaş şairlerimizin çoğu uğrar kaçır, pasta yer, şiir okur giderdi. Böylesine biteriyen içinde büyüydüm, sürfile, kanavacı bile yaptığım hatırlıyorum. Ezcümle gözlemlerim ve çevremle birlikte sanata merhaba demek biçimim de şekillenmiş olmalı.

**Bizimle yakınlamamızı çocukluğumuzda periyotlarla
mektuplerin de etkisiyle olduguğunu biliyoruz. Anımsar mısınız?**

Memnuniyetle. Senin de altını çizdiğim gibi çocukken
Fransız mektupleri vardı, bana bak. Her
Fransız çocukların masalları okurdu. En heyecanlı
yerinde keser, "arkası yanı" yapa. Beni de kitabı
yeri, çeviri okuyamaz sinir olurdum. (Gülüyor.)
Çoğunun işi "que sais je" yani "ne biliyorum" du.
Meraklıydım. Merak beni hiç terk etmedi. Hala çok
merak eder ve araştırırım. Merakımda sabırlı ve
ıncıtırım. Zamanın araştırmaya harcamak, gündelik
teşajıma merakı olgusunu ekleme beni oldum
olasi mutlu etmiş... Günümüzde artık bu tarz bir
benzetmeye karşılık bakış güc...

YARATMA UĞRAŞISI ÖLÜME KARŞI KOMPANSASYONDUR

Banakalırsa, ben, insanların ruhatam olarak - bireysel-
gündelik telaşlarıyla meşgul olmasının sebebinin kendilerine
verilen imkânların azlığından olduğunu düşünmekteyim...
Bunu kotarmak insanın kendisi elinde. İstidirleş her
şeye vakit ayrılır. İstidatlı olmak gerek. İstidatlı demek;
zamanını istediği şey içinde geçirmek. Onun için
az uyumak, az yemek, o dersi alabilmek için para
kazanmak, istidat budur.

Peki ya bu durumu dış etkenlerden sıyrılarak başarmayı nasıl sağlayabiliriz?

Yaratıcı olmayı bilmek gerek. Lakin gündelik

çeliklere dizayn sağlar. Ayakkabının içine कम girse onunla uğraşırın, yani başka bir şeyle uğraşacağını onunla uğraşırın. Ömrü der içine kondurmuş bir ayakkabı misali bizi ölüme taşıyor. Yaratma uğraşısı, ölüme karşı kompansasyonu (yerine koymadır). "Kim ki yaratıcıdır, bunun adı insandır." der Süleyman Veluğu. Sanat ontolojisi de öğrenip öğretmek, tıyatronun ontik anlam durumuna kolektif bir sanat oluşunu inceler. Ne sanatı yazar, ne yazar oyuncuyu benzem, ne de oyuncu röjöre benzer. Bu mevzuu ayakkabı bakar gibi sırala bakamazsın. Yani bu kavram akümülyasyona (bir şeylerin bir yerde birikmesine) tabidir. Hakiki yaratıcı kendini bilmez. Her yaratıcı yalnızdır. Kriyitig yontu, yeganeyi yaratırın. Bunları bilerseniz ve çözersen başarıya ulaşmak kolaylaşacaktır.

Önce kendi
kültürünüzü okuyun.
Moda olanlar zaten
sonra öğrenilir.

Başarı için fedakarlık da gerekli, değil mi?

Elbette! Birçok kez bunu yapamadım, bilsem yapardım.
Vatan için başka, açlık için başka, sır yazıp aç kalma
özgürlüğü için başka, fedakarlık yapmak başka.
Sorduğun sual "fedakarlık" yapıldığı an da yaşanır,
yaratılır ve biter, sonrasında yalnızlık başlar çünkü.
Tevfik Fikret'in "Nesrin" şirindiren bir parça; Ağuşu vefa,
fedakar kucak, gibisi... Anlayan anladı beni...

İNSANA DAİR ESAS ONTOLOJİYİ

YUNUS EMRE'DEN ÖĞRENDİM

yayıyorsunuz. Feki ya gunumuz dunyasinda okudugunuz bilgiyi süzebilecek bilinçlibir kitle bulabiliyor musunuz?

Beni anlamayan pek çıkmadı. Felsefi okumalarım hep oldu. Sartre, Rimbaud, Heidegger, Hegel okuyan ama

değil bu vesileyle öğrenmiş oldum. Yunus'un öğrencileri de Yunus gibi anılmış, Lakin Yunus "padişah" demez. Yani hakkın üstüne bir şey koymaz. Yarattılı destanını iyi öğrenmek gerek.... Bizde Haşva yerimez. Günahkar değildir. Dağlardan taşlara seherden kuşlara sonra Tur dağında Musa ile diyerek geçmiş ve ol Muhammed Mahbub ile seslenerek tüm evreni ve şimdiyi kucaklayan bir kültüre sahibiz. İnsana dair esas ontolojiyi Yunus'dan öğrendim...

**İMGE YEDİNCİ SANATTA ÇOK KONUŞKAN
OLDUĞU KADAR TUTUKTUR DA**

Hazır Yunus Emre'den söz etmişken; biliyoruz kibir dönem

kendisini *şairi* Armanca, Fransızca ve İngilizce olarak yorumlayarak *şairi-şairi* okudunuz diye dünyada temsil ettiniz. Biz, Ayla'daki idrâmlüjî Yunus'dan baheder misiniz? Yunus, "Yalancı dünya çocuk göçerler, Ben söylerler ne bir haber verirler. Üzerinde türlü otar bitenler, Ne söylerler ne bir haber verirler. Kimin başında biter ağaçlar, Kimin başında sarıtır otlar" derken yarattına edimini anlatır. Sartre'n egzistansiyalizminden (varoluşçuluk), Freud'un daha tesirli lafları söyleyisn: "Bana seni gerek seni" fidesiyle de Muhammed'in felsefesi gere. Gerçi o'na hazzet demedimğin işi eleştirilmiştim. Oysa hazzet; beyefendi demekti. Ben Aristotö, Platon'a Muhammed'i karşılaşıyorlurum ve onlardan daha üstün bilgiler verdiğini söylüyorum...

EBEVYNLERİN DİKKATİNE!
Bilmemek bizleri öldürür mü?

Mekânı oldulduğumuz için insandaki bu gücü daha çok matenlerin oradan kaldırırdı. Eskiden konak ilkişiyi vardı, büyükanneler vardı. Psikolog gibiydi. Baba tokat atardı. "Geç bakalım, al şu parayı git bakalım kendine bir şey al ve babanın sözünü dinle baban haklı" derlerdi. Şimdi ise çocuklara bir sürü kuruyuk tatar büyükler, onları gelecekleri karartıyor. Beyin katmanları olusuncaya kadar sahtle taklimaları. 12 yaşına kadar onlara tembel demeyin, kansız olablirler. Zira tembel dedini mi bir çoğuşa, bir daha kaldırımsızın yerinden. Muhabbet terapisi demokratik sistemde yu oldu ve gitmekte küçüldü. Alenin yirni bilgisayar, televizyon ve telefon aldı. Böylece sahte kişilikler yerleştirdi. ÖZ benlikleri sağlam zannediyorşun, bir bakıyosun ki çoğunda ankşiyete bozulmuş, yalnızlık hissi, kendini beğenmemek, bir "h" zannetmek var. Tüm bunların neticesinde demeliyim ki, bilmek şart...

İLLA LEONARDO VINCI OLMANA GEREK YOK

Hayr. Ofke sonuçtur. Ben se sürecen yazınayım, niye o ofkeye gittim? Ben niye müsade ettim diye kızırım kendime... Nereye götürdüm kendimi -bunu düşünürüm. Sartre'da, Nietzsche'de hiçlik yoktur, bu bilince bakıldığında hiçliği kendiniz yaratırsınız. Kızmadan ve aptalca polyanalıcılık oynamadan ki -sevmem o kızın tavırını yalancılık çünkü- bazen susarım, hiddetlenmem. Üstelik karşımdaki için susuy düşünürüm. Belki anlamadığı bir şeydir. Kaldı ki insanı bazen o kadar güzel anılır ki, basit diye alnatmak lazımdır. Büyükanenin böreği diyerek "ölümsüz" yazıyor. Ben anlamış oluyorsunuz işte. İlla Leonardo da Vinci'ye mi yana gerek yok.

Ayla Algan-Sadri Alışık "Ah Güzel İstanbul" Filmi, 1966-İstanbul

Ayla Algan-Zeki Müren

Ayla Algan-Senar Şen

AH GÜZEL İSTANBUL EFSANESİ...

1966 yılında Sadri Alışıkla birlikte rol aldığınız "Ah Güzel İstanbul" filminin sözektik istemir.

Muhsin Efe'nin "Ah Güzel İstanbul"?
İsmi gibi güzel bir yapımdı. Ah Güzel İstanbul. Seyirci çok sevdi. Hala çok sevilir, Kıbrıs'ta Üniversitelerde ders konusu olarak incelenir, geliyorlar. Film boyunca Sadri'den (Alışık) çok şey öğrendim. Ben o zamanlar tiyatro oyuncusuydum. New York'ta oynayacakım ama B senelik kontrat çıkınca Columbia Pictures'a girmedim. Çünkü ABD'de yaşamak istemiyordum. Gittiğimde eşyalarımı sandıktan çıkarıyordum. Sandıktan çıkarıp giniyordum droptroten değil...

Filmin baş karakterleri kiye ile Haşim tam da bugünün gençliğini anlatıyor. Filmin karakterleri o karakterleri taşıyan resimlerle farklı türde fenomenolojiyi sergilemiş, kültürimize bazar gelmiş?
Yeşilçam'da filmlere kolu yapıyorlardı. Muhsin Hoca bu derunum düzeltti. Kimsenin zaman vermeye tahammülü yok. Ben video art yaptım. Ev kadınına, sinemaya, hasta kadına tabloları gösterip, ne görüyorsanız dedim ve çektim. Görünmeyen yerleri görünürlü kılma oyunu biraz da orta oyununu çağırıştır. Video art çalışmalarını eşitlenir oldu böyle sanat mı olur diyerek, şimdi Marmara Üniversitesi'nde ders olarak veriliyor. Ama dedim olursa şahane olur!

HOLLYWOOD YILDIZLARIYLA GEÇEN ÖĞRENCİLİK YILLARI

Bir dânenin Actors Studio'nu öğrenciydiniz. Marlon Brando, Marilyn Monroe, Montgomery Clift, Julie Harris, Eli Wallach, Karl Malden, Patricia Neal, Mildred Danks, James Whitmore ve Maureen Stapleton gibi isimlerle birlikte çalıştınız. Güzel anekdotlarla olduğundan eminiz...

Evet, var elbette. Orası güzel ve özel bir yer. Dindirdiğin birçok isim de otadan eğitilmiş almiş. Marlon Brando ve Marilyn Monroe bidden önce eğitim almışlardı ama zaman zaman genire, bir tipten bir tipe geçmek, alt benlerini temizelemek için çalışırdılar. Actors Studio'da kifiği bir yerd...

MARLON BRANDO BANA DEĞİ KL...

1968 yılında komedyen Fannie Brice'nin hayatını anlatan "Funny Girl" filmi için Brice rolü Barbra Streisand'dan önce size teklif edilmiş, kabul etmemişsiniz. Neden?
Çünkü Columbia Pictures, Funny Girl filmi için sekiş senelik kontrat imzalamak istiyordu. Marlon Brando bana: "Columbia Pictures'tan hâlâ kendimi satın alamadım!" dedi. Sekiz senelik kontratı imzalamtım mı, ne istiyorsa oynatıyor, porno bile! Bu nedenle kabul etmedim...

Beyta teklifler de gelmiştir muhakkak?

Evet. Belmond'oyla oynayacağım bir film teklifi geldi. Rolüm çok iyidi; esrar için kadını koruyan, onları vazgeçiren bir karakterdi. Ama Türkiye'yi nasıl gösteriyor biliyor musun? Ülke'mizi uyuşturucu bakımından çok kötü sergiliyordu. O zamanın Başbakanı Bülent Ecevit, "Biz sadace İrmakolojiye esrar kullanıyoruz" diyordu. O zamanlar şimdiki gibi mafyalara, uyuşturucu kaçakçılara falan bu kadar yaktı. Bu yüzden ülkeyi karalayın o filmde oynamazdım. Zaten haini olarak görülebilirdi.

DÜN GECE SHAKESPEARE İLE Mİ TELGRAFLAŞTINIZ?

Hamlet'i Hamlet'in rolü için seçtiyseniz de Hamlet'i değil, Hamlet'in Ertağru'lu rejyile... Üstelik tiyatroya tarihten beri ailesi

atarak hem Hamlet'i hem Opheliya'yı canlandırıyor musunuz...

Bizlere etrafıla Hamlet'e fenesinden benzersiz misiniz? Şehr Tiyatroları'ndaydım. İlk olarak iy sezonunu Opheliya'yı oynadım, ondan sonraki sezonda "Hamlet'i oynayın mısn!" diye sordu. Önce şaşırdim. Çok heyecanlandım, korktum, "Becerebilir miyim?" dedim kendime. Opheliya'yı oynarken karakteri o kadar çok inceliydim ki düşünüyordum ve en hazır oyuşu bendim bu rol için de. "Oynarsın" dedim kendim kendime ve olan oldu... Tabii oyuşu, yazarı incilemek de çok mühim. Marlowen Teorileri ve Shakespeare'de bakarsak; kendinizi Ortaçağın ortasında bulursunuz. 1602'de Shakespeare'nin yazdığı Hamlet ise: gittiği Vitenberg Üniversitesi, benim araştırmalarımıza göre İngiltere'de değil, o üniversite Almanyanın Vitenberg şehrinde. Shakespeare'e gönderme yapmış, Hamlet Ortaçağı değil, okul arkadaşları Horatio ile birlikte Per Roncesans tipler oluyorlar...

Eminim ki Hamlet'in provaları da oyuşu kadar güzel izler, güzellere lan brolmektir...

Hem de nasıl... Muhsin Hoca'nın evine giderdim ki aylarında, Dragoş'a. Sevgili eşi Handan Hanım beni rolün duygusal tonlamalarını, diksiyonuna çalıştırıyorlardı. Mayıs ayında Rumelhisar'ında mekân provalamı görürd. Orada da 15 ay mekân içinde çalıştıkın sonra Temmuz-Ağustos ayının sonuna kadar oynadık. Opheliya'yı çalışırken öyle oyuşu eklemeleri yapıyordum ki bedensel, ruhsal olarak... Muhsin Hoca bana küçük notlar yolluyordu: "Dün gece Shakespeare ile mi telgraflaştınız?" diye. Sonra oyuşu bittiğinde yine aklış aldığım için Muhsin Hoca bir gün "Bütün literatürde, sen ilk alışılan oyuşunucun. Bunu da ben Royal Academy'ye yazıp yolladım." dedi. Ben oyuşu sonunda intihar sahnesini gösterdiğim için birden alışılmadıkla başlıyordum. Delaysıyla o çağı çok iyi inceliydim. İşleklerini, mantığını... Su an AKM'nin içinde bulunan Atatürk Kültürhanesi'nde, Muhsin Ertağru'lu okuduğu kitaplardan oluşan bir bölüm var. Hatta Hamlet'in ilk yazımını orada bulabilirsiniz. Oya herkeşigimeli, mutlak!

TIYATROYA ÇAKTIRMAZDAN DERS VERMELİ SEYİRCİYE

Farkediyorum ki sizin için tiyatroya gerek bir yavaşım stili. Pekiyi öğrenim ayla için tiyatroya, kalp ve zihinden alı birleşir?
Benim için tiyatroya; oyuşuculuşu, yazaylışu, seyircisyle kodlanı. Tiyatrocusıyla kodlanmaz Aristotel'in tiyatroya yapıyosun. Stanislavski gibi ders veremektir tiyatroya. Seyirci "Ben bunu yapıyayım, kocamı adlatmayım!" der, ders alır. Ekip tiyatroya ise, Brecht'in eşiği ise düşündürdün. Bir düşünce tiyatrosu diğeri psikoloji katırsay, anıma. Tiyatroya çaktırmadan ders vermesi seyirciye.

AŞK İMGE DİŞİ BİR FANTAZMA

Kalbinize verdiginiz dersin de altın cümle istemir. BeklanAlgan! Eşinizle, kocanızın bir birlikteliğini oldu. Laca'n "Aşk'ın fantazma" diyordu. Oyle mi?
E uzunı bizimkidi. Bir birimizi tanımayıorduk. Aşk imge dişi bir fantazm. Onu her zaman büyük bir saygı, sevgi ve iyilikle anıyordum. Laca'n bir de şöyle söylüyor, aşk için: "Saden olmayan bir şeyi saden istemeyen birine, veremeyen birine veremeye çalışmak" Çok düşünülcek bir şey. Laca'nın ilişkilen çok iyi. Freud'da olmayan bir şey var. Freud'un düşüncesi ekol

TÜRKİYE'DE ORTAÇAĞI YAŞIYORUZ...

Coğrafyamızın ve tarihimizin sanat ve kültüre dair neleri iletirtebilir, değıştirebiliriz? Örneğin dil sorunu malum. Türkiye sinemasını evrensel sayabilir miyiz, sadece edileti giderken mi yabancılaşte geliyoruz? Medeniyetimize dille de film çekiliyor?

19. yüzyıdan beri sanhedimiy. Bu sul özeline sunun altını cümle isterim: 66 yıl olmuş ama 66 yıl sonra Türkiye'de ortaçağı yaşıyoruz maalesef. Her yerde ayrımcılık, şiddet, ekonomik güçlük... Dinsel ayrım, politik ayrım... Başladığım noktadan çok iletire gitiş bir toplum görmem gerekirken, 87 yaşına gelmişken, bu coğrafyada ortaçağı yaşıyor olmamız çok hazine. Oysa Atatürk bu toplumu anaerik kodlar üzerine kurmuştur. Veraset hukuku bile kadınlar temet alınarak düzenlenmiştir. Şimdilerde yerli malı kullanmıyoruz, kullanın. Köylüler; kadın, erkeği ile "imece demokrasisi" der. Onu yapın yahu! Üzücü, üzültürüyor...

Günümüz gençlerine neler iletmek istersiniz? Onlara bir obla, bir anne gibi ıkılamazsınız, mesajınız var mı?

Çok sevdiğim gençlere önerim; ontoloji bilimidir, mesela Sanat Ontolojisi, Tiyatro Ontolojisi, İnci San (Yaratıcı Dramanın Ontolojisi) önce bilgisayarda ontoloji nedir ona baksların. Ontoloji "eşittir" benzemeyen varlık biliminin bir arada glemesidir. Mesela insan; ontik bir varlıktır. Psikolojisi, bedeni benzemey, güç. Kültürleri grip önce kendi kültürünüzü okuyun. Mada olanlar zaten sonra öğrenir. Sanat Ontolojisi'nde, İsmail Tunali'yı, insan varlığını Aristoteles'ten Süleyman Veloglu'nun İnsan ve Resim kitabını, Yaratıcı Dramayı araştırırsanız kurucusu olan İnci San'ı mutlaka okuyun. Eğer geçerken sinemayı araştırırsanız; Sergey Aizenştayn'ın filmlerini izleyin, nasıl montajı gridiğini görürsün. Üstelik rejisör montajı, oyuşu montajı diye de ayırlabilirsiniz. İngmar Bergman'ın filmlerini de izlemeyi ihmal etmeyin. Tüm bunların içinde bze batı tiyatrosunu getiren, Yeşilçam'ın öncüsü Muhsin Ertağru'lu unuttuğın, yazamını muhakkak okuyun. Yarı güzellere binen, gençler, ille de okuyun, ille de araştırın, ille de anellenizizin size söyledikleri nimileri araştırın, anellenize sorun! Ahmed Arif'in "Adılos Bebe" sini mesela... ✨

Ayla Algan-Yayiz Yılmaz

Sevdiğim şeylerden öte, alışkanlıklarım benim hayatımdır. Sima Hanım'a alışkındım ve bu benim için yeterliydi. Ona parası için düşünün olmayan tek varlıktım. Daha önce de dediğim gibi, ben paraya ve lükse önem vermem. Benim en değerli özelliğim haysiyetimdi.

BİNNAZ HANIM'IN HAYSİYETİ

Parmak boğumlarını kaplayan mavi yeşil damarların, buruşuk derisinin altından usul usul göründüğü elleri mücevherleri kaplıydı. Birden gözümün aşırı pahalı gözükün parmaklarını bana doğru salladı. "Ah! Burada mıydın Binnaz? Varlığınla tuhaf bir şekilde bu odada kayboluyorsun. İnsan önemli bir şey yaparken ya da konuşurken senin orada olduğunu fark edemiyor." Düşüncelere dalmıştı. "Bu takdir edilesi bir özellik... Her zaman en güçlülerin en iyi uyum sağlayabilenler olduğunu düşünürüm, doğada da böyledir. Bir alanda ilgi çekmeyen bir ayrıntı olmak hayatta kalmayı kolaylaştırır" dedi Sima Hanım.

Kendimi bildim bileli onun evindeyim ama hakkında pek bir şey bilmezdim. Oturup bana kendini anlatmış değildi. Yüz yaşında da olabildi, seksen de. Sima yaşlı bir kadın ismi gibi de geliyordu. Onu da kendi uydurmuş olablirdi. Kocası yeni eviyken vefat etmiş, geriye asla bitmeyecek serveti ve etrafına üşüsen yeğenleri kalmıştı. Sima Hanım parasına olan bu ilgiden rahatsız değildi, çünkü bu sahip olduğu tek ilgiydi. Değerli eşyalarını her sabah üzerine giyerek, insanlarla bağ kurmak için kullanıyordu. Mevzubahis paraya kimsenin gurusu işlemiyordu. İnsanların paraya ve lükse verdiği önemi asla anlayamam. Benim en değerli özelliğim haysiyetimdi.

Az önce yaptığı konuşmaya ne cevap vereceğimi bilemeden toz alma püskülüyle uğraşmaya devam ettim. Artık kimse bunlara toz almıyordu. Hizmetçiler konuşurken durmuşum. Herkes bez kullanıyordu. Ama Sima Hanım o alışkanlıklara kendi dahil olmasa bile bazı şeylerin sürmesinde ısrarcıydı. Başkasında güçlü gördüğü uyum sağlama özellikleri kendisi için geçerli değildi.

Bu sabah üzerinde her zamankinden farklı bir hâl vardı. Daha önce hayatta kalmak ile ilgili konuştüğümü duymamıştım. Kendini tehdit altında mı hissediyor? Bora'yla geçen gün ettikleri kavgayı mı düşünüyor? Bunları düşünüyorsa sonuna kadar haklı.

Bora, onun parası için başına üşüsen

yeğenlerini bu parayla mücevherler, duydugum bir kadını evlenmeye kararlı ama

Hanım bu duruma şiddetle karşı çıktı, onu mirasından men etmekle tehdit etti. Bu tartışma hanımefendide hüzünlü bir durgunluk yarattı. Bora onu en çok ziyaret eden yeğeni. O kıza evlenirse ilgisinin azalacağını biliyor. Bora'nın parasızlık korkusuyla kendisini görmeye gelmesinin sevgi olduğunu düşünüyör. Yalnızlıktan ödü yatıyor, bu korkunç bir zayıflıktır.

En güçlülerin en iyi uyum sağlayabilenler olduğunu düşünürüm, doğada da böyledir. Bir alanda ilgi çekmeyen bir ayrıntı olmak hayatta kalmayı kolaylaştırır.

Bugün öleceğini biliyor mu diye kuşkuluyorum. Aslında öleceğini, benden ve Bora'dan başka kimsenin haberi yok. Gün gece Bora benim dışımda kimselerin haberi olmadan eve girdi ve Sima Hanım'ın her zaman odasında bulunduğuşu suyuyla garip bir sıvı karıştırdı. Bora benden çekimince, buraya mecbur olduğum için kimsaye söyleyemeyeceğimi düşünür, boları yetmezmiş gibi beni her gördüğünde popoma vurmaya çalışır. Saygısız ve terbiyesiz bir adamdır. Teyzesinin suyuyla zehir katmanın dâhice bir cinayet planı olduğunu düşünce kadar da embesil. O kadar ki, kendi binnaz binnaz diye ıstırtıyor ve zarı görebileceğini diyor. Ama Sima Hanım onu

seviyor, ondan zerre kadar hoşlanmıyor ama onun seviyor. Bu da hiçbir zaman anlayamayacağım bir duygu, biriyile ilgili hiçbir özellikten hoşlanmadan onu sevmek...

Ölüm zaten yalnız yaşanması gereken bir sürpriz. Bora ve ben, onun yaşayacağı bu eşsiz deneyimde kalabalık yapıyoruz. Ben de gitgide artan kronik eklem ağrılarımdan dolayı hareketlerimin yavaşladığını ve ömrümdeki kalan günlerin azaldığını hissedebiliyorum. Yaşayacağım ya da yaşamayacağım anları sessizce kabul etmekten başka çarem yok. Ama bunları bugün düşünmem gerekiyor. Bugün gidici olan Sima Hanım. Bunun bana bir şey hissettirmesini bekliyorum. Onu sever miydim, sevmey miydim emin değilim.

Ona alışkındım. Kim bilir kaç yıl önce aldığı iyi eğitimin hayaleti gibi dolaşan cümleleri, gösteriş için mi yoksa etrafı dolandıran ikenkece çekmemi istediği için mi tuttuğunu bilemediğini kitapları, her gün aynı saatlerde beni şaşırtmayan istekleriyle hayatımın en stabil parçasıydı. Sevdiğim şeylerden öte, alışkanlıklarım benim hayatımdır. Sima Hanım'a alışkındım ve bu benim için yeterliydi.

Bardağına su doldurmak için eğilirken, masaya zıplayarak onu daldığı düşüncelerinden uyandırdım. "Binnaz!" diye haykırdı. Bir yerlere ansızın zıpladım ama nefret eder, Sürhah patimle ittiyemeyeceğim kadar ağrdı. Bu yüzden tüm bedenimle ona çarparak suyu yere saçmak zorunda kaldım. Bora'nın planı şimdilik bozulmuştu. Sima Hanım az önce hayatını kurtardığını bilmeden sinirle yerinden kalkarken ağrıyan kemiklerimin izin verdiği hızda olay yerinden uzaklaştım.

Yalnız kalmaktan ödü patlar, bu korkunç bir zayıflıktır. Beni yaklaşık beş yıl önce yine bu korkuyla pet shop'tan satın aldım. Topaç suratlı bir Scottish Fold'u olması başlarda yalnızlığına iyi gelmiş olablir ama zamanla bana olan ilgisi de azaldı. Ben evde bir şeyler dokup saçmadığımda ilgi çekmeyen bir ayrıntıydım. Sima Hanım'ın hayatında, ona parası için düşünün olmayan tek varlıktım. Daha önce de dediğim gibi, ben paraya ve lükse önem vermem. Benim en değerli özelliğim haysiyetimdi. 🌟

İSTANBUL
KÜLTÜR
SANAT
VAKFI

42. İSTANBUL FİLM FESTİVALİ

7-18 Nisan 2023

Festival filmleri
Atlas 1948,
Fransız Kültür Merkezi,
Nişantaşı City's Cinewam,
Kadıköy Sineması ve
Sinematek/Sinema Evi'nde.

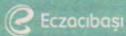
Hafta içi 11.00 seansları
biletlerini festival başlamadan
alanlara 50 TL, tüm hafta içi
gündüz seansları festival
boyunca 70 TL.

Öğrenciler için Eczacıbaşı
Genç Bilet 10 TL.

Biletler Passo ve İKSV'de.

iksv kurucu sponsor

desteğiyle

film.iksv.org

Mehmet Ali & Akşamsefa Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Yerli polisiye diziler arasında şimdiden kendine önemli bir yer edinen "Bokzır"ın ikinci sezonu **BİR TV'DE** gösterimde. Dizide ilk sezonda olduğu gibi yine "Seyfi Amir"i canlandıran **YİĞİT ÖZSENER**'le tek kişilik ödüllü tiyatro oyunu "Aşınma"dan girdik, içinde bulunduğumuz kültür sanat ortamına uğrayıp "Bozkır"dan çıktık.

BİZİ BU YERİ YAPAN KABUL ETTİKLERİMİZ DEĞİL REDDETTİKLERİMİZ

"Aşınma" oyununuz uzun süredir devam ediyor, "Cezailer'de enteresan bir deneyimi bize aktarmıştınız, "Sıfırınam" Gün'de "Ejder" le kötü adamı oynuyorsunuz ve "Bozkır" ikinci sezonunda yine Seyfi Amir'i karıştırdınız. Sanıyorum bir oyuncu için bundan daha "verimli" bir süreç olmazdı. Neler söylemek istersiniz bu süreçte ilgili? Bu kadar farklı karakterler ve projeler içinde kalabildiğiniz anımsar mı?

Haklısınız. Özellikle de böyle bir zaman diliminde. Çünkü yaşadığımız ülkenin eğitim düzeyi bu kadar düşükken, kutuplaşma ve şiddet bu kadar yaygınken, eşitsizlik ve adaletsizlik bu seviyedeyken yaptığımız işi sadece bir eğlence aracı olarak görmenin doğru olmadığını inanıyorum. Edüstrinin yaratıcı tarafında olanların sorumluluğunun isteneni vermekten fazla olduğunu düşünüyorum. Sırf daha fazla izleniyor diye kadının metalaştırıldığı, şiddetin meşrulaştırıldığı, duyguların sömürüldüğü, toksik ilişkilerin eğlence unsuruyla dönüştürüldüğü projelerin bir parçası olmak istemiyorum. Bu da seçeneklerimi çok kısıtlıyor. Ama önemli değil. Çünkü oyle bir dönemeyiz ki, bizi bir yapan kabul ettiklerimiz değil, reddettiklerimiz. Kim olduğumuz "hayır" diyebildiğimiz anlar beliriyor.

O nedenle böyle bir dönem bu kadar verimli geçirebildiğin için gerçekten şükrediyorum. Aşınma, Cezailer, Sıfırınam Gün, Bozkır'ın ortak özelliklerinin olmanın ötesine geçmek için cabalaayan insanları işleri oluyor. Vastalığa teslim olanların insanları ürettikleri işlerin bir parçası olmak beni çok mutlu ediyor. O yüzden bu projelerin insanlara kaybolmuyor, aksine onların sayesinde yolunu buluyor. Ümitli eylem oluyor. Eylem hâlinde olmak bana iyi geliyor.

"Kaybolmaktan" bahsetmişken, Bozkır'ın yeni sezonunda ilk bölümde Seyfi Amir "yerde yuvarlanıyorkı" ilgili olarak şöyle diyor: "Ben bir bokzır yapıyorummuş gibi değil de zaman yapıyorummuş gibi geliyor. Bir yerde ait olamıyorum." "Aşınma" da günümüz insanını "diyarın müdahaleyle" iyice konuşmuş sıkırtmasını konu ediyor. Bu ikinci yan yasa konuşma sadece zaman içinde debelenip durduğunuz düşündürdü. Yani Seyfi Amir gibi Allah'ın pek umurunda olmayan bir yerde de olsak, bukişileri broşup başı döndürme de girmek her şeyi yerliye karıştırmıyor muyuz? Bir süredir "Bugün Aslında Dünyâ" filmi üzerine konuşuyoruz mesele biraz kişi bunlara alakalarkar. Katılır mısınız bu görüşüme?

Bu soru bana okuduğum bir yazın hatırlattı. Viktor Frankl, Nazi kamplarında hayatta kalınyı başarmış bir nörolog, psikiyatri, yazar. Şöyle bir tespiti okumuştum: "Anladım ki bir insan ancak biricik ve tek olduğunu hissettiğinde, yerine başkasının geçmesini imkânsız olduğunu fark ettiğinde varoluşunun sorumluluğunu alıyor. Bu sorumluluğu bilince vardığında, hayatını yönlendirmeye başlıyor. Hayatın aşkına kendin bırakmıyor, akıntıya kapılıp gitmiyor. Böyle bir insanın elinden her şeyi alabilsen ancak tek bir şey harika: o da insanın herhangi bir durum karşısında davranış şekli, kendin seçtiği yol." Bu bakış açısına yola çıkarak şöyle söyleyebiliriz. Varoluşunun sorumluluğunu almayan insanları bir yere ait olamaması, kapana sıkışmış hissetmesi, sürekli aynı gün yaşamaması daha fazla geliyor bana. Mutlu olmak için dünyaya geldikimize kim inandırıyor? Mutluluk, sadece burada ve şimdi değil, kula kula sürede tükenen bir şeydir. Hayata dair bir amaçsız olmalı, onun arayışında olmalıyız. Ancak bu şekilde geçmişi ve geleceği birbirine bağlayabiliriz.

Bu bağ kuramadığımız süreçte zaman denilen izleyicinin içinde kaybolmaya mahkumuz.

Hürriyetten Hakan Genç'e verdiğiniz röportajda, antusuzluğa ve imitizliğe kapıldığımızda, yânetim olarak da "yeteneklerinin dağıtılmasında" eyleme geçtiğiniz söylüyorunuz. Bunun bir karşılığı da aldığınız düşünürünüz. Burada "karşılık olmak" ne kadar önemli? Örneğin "Aşınma"yı tek kişiye oynasana da aynı şeyler hissederler miydi? Yoksa, "Ben yapacağımı yapıyorum," deyip kenara mı çekildiniz?

Şahika (Tekand) insanı göttükçe hayatın artışı hâline getiren ve sadece tüketimi işlevi yerine getirmesi gereken bir unsur olarak gören bir düşünür içinde, böyle olamaktan memnuniyet duyan, hatta bu işlevi en çok yerine getiren olmayı başpan zanneden insanlara dair bir metin ile geldi bana. "Söyleyecek sözüm, paylaşılacak derdim çok daha berekâ hâle geldi. Artık bu oyunu sahnelemek benim için artistik ödülde kadar insan olarak da bir ihtiyaç, âdeti bir zorunluluk hâline geldi," dedi. Yaratıcı edüstrinin sorumluluk almasından kastettiğim tam olarak bu aslında. Bunun bir parçası olamaması mümkün değildi. Böyle anlarda karşılığı ne kadar alacağınız, kaç kişinin izleyeceğini düşündümen hareket geçiriyorsunuz. Kaç oyun oynanır, kaç bilet satılır, hangi ödüllü diyerek eyleme geçmiyorsunuz. Bir kevlendik kocaman bir ateş yakabilen umuduyula yola çıkıyoruz. Aşınma izleyicisi oynama dahil ettiğimiz bir deneyim. O nedenle tek bir kişinin hissettikleri, yaşadıkları, yüzeştikleri ve oyunun sonunda kendisiyle ilgili farkındalığı bizim için kaç kişinin izlediğinden çok daha önemli. Zaten oyun çok büyük ölçüde kulanat kulağa yayılıyor, izleyici anlamında da sektörel anlamda da.

Bozkır'a geçmeden önce bideki "polisine" anlayışa değinmek istiyordum. Pek de bir şey almazsa da âlemlerde "polisine" atından hayli "molase" var. Ancak biz "polisine" deyince havedar, orşın kurşunları alıyoruz. İzin derdini aldığımız "Karantika Kasmaşın" gibi bir dizideki mademselde, işin "aralıkla" konuşması, son yıllarda böse Sahiye'te, Masum, Bozkır, Aşk, Mevdiye gibi dizilerde gerekçe "polisine" izlemesiz bulduk ama yine de meraklı olarak da (fazlası) bekliyoruz. Siz neyi bekliyorsunuz bu durumu?

Ben de Bozkır'ı bu işler arasında farklı bir yere koyuyorum. Bozkır, iyi kötü kavşasından çok, iyilik ve kötülüğün mekâlaştığı bir dünyayı anlatıyor. Birçok hikâyenin aksine binlerliler kahelemlerimize kaygısı olmayan bir işi, Polisledye kâhramanlar hareket etmek zorundayız, aslı farklılıkların karakterler ve diyalogları. Dünyaya önün ömekleriyle mukayese bir, aslında bu kadar özgür bir işe imza atıyor.

Mutlu olmak için dünyaya geldikimize kim inandırdı bizi? Mutluluk, sadece burada ve şimdi hissedilen kısa sürede tükenen bir duygu.

Levent'e (Cantek) çok saygı duyuyorum. İkinci sezon çekimleri boyunca da sette bizimle, ayrıntılara gösterdiği hassasiyeti ile karakterlerin derinliği ve hikâyenin gerçekliği daha da güçlendirdi. İyi polisiye hikâyeler için televizyonun da, dijital platformların da Bozkır'ın vaat ettiği gerçekliği ıhtıyacı var. Bu TV'nin bu yeniliğe alan açan bir platform olmasını da kıymetli biliriz.

Bozkır'ın ikinci sezonu, konuyu ilkinde reşak farklı bir yerdere getiriyor. İlk bölümün itibaren izlerken insanın kafası uçur, dört farklı yere kayıyor. İkinci sezon birinciyi nazaran daha hareketli ve bir miktar daha hızlı gittiğini söyleyebiliriz. Çok daha yoğun bir "Bozkır" havatı var. Ana karakterlerin kend özel hayatları bir kenara koyduğumuzda – ki etrafta olan bütün onların özel hayatları etkileri asla inkâr edemeyiz – tüm ahalîyi ilgilendiren, aynı anda patlak veren birkaç olay/vaka ile işi yapıyor Bozkır 2'ye. Ama bu bir tesadüf değil. Bir yanda işlenen zeynetler, bir yanda kula yoldan zengilik hâlleri ile kapılan paralar, fikirler ve önyargılara bolumluy bir toplum vs. Ahalî bunların içinde yoğunlukla yalnızlığa ilaç gibi geldiği zannedilen hitabeti güçleriyle tanıyıyor Bozkır 2'de. Safiğin nasil sustimal ediliğine şahit oluyor, sahip kalıp sığınacak bir liman ararken kendini fırtınanın ortasında bulurlar karışılıyor. Yeter hene yeğe rağmen insanları işi şeyler yapabile meyletiyor insanımız.

İlk sezonda yanlış hatırlamaysam sadece bir bölümde, cesedin etrafında toplanları "Suriyeliye yomıştır," diyorlar. Birde mahalle gençleri ellerinde sopaları Suriyeli'lerle karşı toplanmış. Yine sezonda Poplar, Meriç'in atardığı bir sate yapıyor. Arabasın "Kati! Polisi" yazdıkları sonra yitipçilece olan konuşması vs. dümenbirbirlikte karşı bir yere kayıyor. Böyle bir bekletilmiş almalı mı?

Bozkır, mesele kaygı bir işi değil ama hiykenek de değil. Levent (Cantek), hikâyeye gereği süsüne konuşmakta, hikâyeye katkı sağlayacakla kulanmaktan yasa olan bir karakter. Hikâyesi asla toplumsal gerçeklerden

RAHİM

SEPIN
SINANLIOĞLU

Aİti yasındaki oğlum Ali'ye Mess'nin biyografisini okuyorum: Benim Adım Messi. Kitapta küçük Mess'nin Rosario, Arjantin'de başlayan kariyeri Barselona, İspanya'da devam ediyor. Mess'nin ilk ülke de aynı dili konuşmasıyla alakalı Alfin kâfısı karışıyor: "Anne, Arjantin'de İspanyolca konuşuluyor."

"Evet Ali."

"İspanya'da Arjantin'e mi konuşuluyor anne?"

"Hayır oğlum, Arjantin'de diye bir dil yok."

Dünya haritasını açıyorum, parmağımı İspanya ve Arjantin arasındaki deniz yolunu çizerek anlatıyorum: "Yüzyıllar önce, Arjantin'in de içinde bulunduğu kıta, farklı ülkelerden sömürgeciler tarafından işgal edildi, topraklarını çoğu zaman razı başkalarıyla paylaşmak zorunda kaldılar, dillerinden, geleneklerinden kopandılar, oğlum. Arjantin diye bildiğimiz yer adını da dilini de sömürgecilerinden aldı beğebim. Oranın orijinal dili Keçuva dili (ve günümüzde önceki başka diller) idi."

Toprak işgali görünürdü. Toprak işgaliyle gelen dil işgali ise görünmez, toprağınkı kadar aşkâr değildi. Sinsi ve gizlidir. Neyse ki bu işgal bir süredir resmi tarihte anlatılan ötesine geçmeye, gündelik hayatın içine karışmaya başladı. Küsey Amerika'da son yıllarda gündemde olan bir terim var, teslim edilmemiş topraklar (unceded land). Avrupa'dan gelen işgalciler, bir anlaşma dâhiline verilmemiş topraklar için kullanılıyor. Kuzey Amerika'da arkadaşlarım, kendilerinin bahsederken yaşadıkları yerler nıyalya, anlatmaya verilmemiş topraklara bunu "unceded land" olarak

belirtmeyi, İngilizce adı yanında orijinal dilindeki ismi de telaffuz etmeyi âdet edindiler.

İşgalın topraktan sonraki ilk hamlesi ve hedefi çoğu zaman yer adlarıdır. Arjantin'in adı Latince konuşma anlamındaki "argentum" kelimelerinden gelmektedir ve İspanyollar tarafından topraklarının büyük kısmı rezervlerine sahip olduğu nancına bınen verlmıştır. Buna bizler de aşınayız. Türkiye'de geçen yüzyılın başlarından itibaren böyle binlerce köy, kasaba, dağ, ırmak ve diğer coğrafi yerlerin adları değiştirilmiştir.

Karadeniz'e gittiğimde, "burası Şeyhova, eski Adıyla Çiçnıva" demilerdi. Çiçnıva, Şeynova olmaz. Tatavla, Kurtuluş olmaz, o hesap. Bir yurttaşlık mutabakatı ve manifestosu olarak unutmamaya ant içtiğimiz şeylerin arasındadır bu adlar. Toprağı, suyun, derenin tepenin hafızasıyla yüzyıllardır taşınmış isimler birtakım aksi evel yöneticiler tarafından "delete" tuşuna basıp silinemez. Bunun tasavvuru ahmaklıktır.

İşgal toprak ve yer adlarından sonra topeküydü de dadanır. John Berger, Hopşey'e Rusçada adı doli sözcüğünün (rodnoyazyk) biricik ya da seçgili dilim manasına geldiğini, ana dilin merkezini güzünde fonetik bir rahim olarak canlandırdığını anlatır. Emperyalizmle gelen dil işgal, bir çocuğa "senin bu dünyaya geçişini sağlayan ana rahmini de anneni de aldık, yerine bu rahimsiz adımı verdik" demekle eşdeğerdir. Çocuğun içine doğduğu hafızayı silme, çocuğu annesinden etme teşebbüsüdür. Anne rahmini ikamesi yoktur. Bu yıl "International Booker" uzun listesinde toplama on bir dil ve on iki ülke menşeli eser var. Dünyesizce üzerinde güneş batmayan imparatorluğun gücü elverseydi de her yeni işgal

edip İngilizceyi dünyanın tek dili yapsaydı (bundan ne kadar uzağız emek değili) bütün bu kitaplar tek dilde yazılacaktı. Ne büyük kayıp olurdu.

Birkaç sene önce İngiltere'nin Plymouth Üniversitesi'nde edebiyat/hikâye yüksek lisansı yaptım. Bir gün bir şey oldu, hocam, yazar Martin Shawkin dersinde, bir yazımı okurken sınıfa "önce Türkçe'sini okuyağım, sonra sizin için İngilizceye çevireceğim," dedim. Sınıf bunu o kadar benimsedi ki sonra devamı geldi, yazılarımı İngilizcesinden önce Türkçe okudum, videolarla Türkçe konuştum. İngilizce altı yazı verdim: Ana dilediği bir metnin en iyi çevirisinde bile kaybolan, anlam olarak karışılansa da ses olarak, his olarak, die yüzyıllardır yerleşmiş kültür, gelenek görenek olarak karşılanamayan, eksik kalan şeyler vardır. Dünyanın, hepimizin ortak ana rahminin sihri işte o çeviride kaybolanlarda, eksiklerdedir.

Ana dili diye bildiğimiz ev hafızanın sihriyle bezenmiştir.

Almancada, İspanyolcada ve bazı başka dillerde dilbilgisi öğretisi de gösteren, nesnelerin beliri ya da belirsiz olduklarını anlamamıza yarayan artikeller vardır, isimlerin başına gelir, der, de, el, ve la gib. Öljwe diye Kuzey Amerika'da konuşulup bir yerli dilinin gramerinde aynı o artikeller gibi, ana cinsiyet değili de canlı veya cansız olmayı belirten artikeller vardır. Dilediği bu animizm hiçbir çeviride karşılanamaz. Şiir diye bahsettiğim işte bu şekilde dilin gramerine mihlanmıştır. Mevzubahis artikeller bize içinden geçtikleri metinlerden bambaşka bir hikâye anlatırlar. Canlıdırlar.

Hafıza bir nehre, dil o nehrin yolunu çizen, bozan, yeniden yayan nehir yatağıdır. Emperyalizm nehir yatağıni değiştirerek nehrin kurutabileceği galathissine düşer. Hâlbuki su her zaman yolumu bulur, en kuruduğumuz sandığımız zamanlarda sel olur çağlar, her türlü zulme karşı koyar. Dil ne pahasına olursa olsun geçmişi yaşatır. ✨

OKUMA BİÇİMLERİ

Gecenin izleri

TURGUT YUKSEL

Göce yatağı uzandıgınız vakit uykudan önce; herhangi bir ekranı bırakmak yerine, yastığınızın üstüne bir tane daha koyarak ya da o tek yastığınızın enlemesinden içiye katlayıp başınızın altına alarak uygun bir pozisyona geçip, bir veya iki elinizi tuştun göğsünüzün üstüne koyduğunuz ve oradan aldığınız destekle göz hizasına getirdiğiniz bir kitabın sayfalarını okuyacağınızda miniz?

Eğer öyleyse baş ucunuzdaki komidin hâl kabaca tahmin edilebilir. Üstünde bir lamba, onun bir ya da iki yanında üst üste konulmuş, okunmuş veya okunması planlanan kitapların oluşturduğu sıra... Buradan son iki, üç veya altı ayın uykuya daldıktan önceki serüvenin kısa özeti de çıkabilir.

Ekranı bakiyori iseniz komidin üstünü tahmin edemem. Ancak illaki yanındaki bir prize takılı olan şarj cihazınız size doğru uzanan kablosu vardır diye akıl yürütebilirsiniz.

Bahsetmeye çalıştığım yatak ucu düzeni değil, kitap okuma hâlinin en rafine ve en lezzetli kismıdır. Yani kitap okurken gelen uykuya teslim olma hâli... Uykı gelmiştir fakat kitap sayfalarındaki kelimelerin devamını getirmek için bir direnci hasıl olur. Bu tuhaf bir haz verir o esnada o durumu yaşayan kişiye. Sonunda kazanan uykı olur. Ya kitap arasına ayağınızı konur, ya sayfanın ucu kıvrılır veya direnmenin son hamlesi biraz önce okunan kelimeye gittiği için

açık olarak komidin üstüne bırakılır, lambanın düğmesine dokunulur.

Ya da, uykuya direniriz lakin yine de kazanan uykı olmuştur ama bunun farkında değilizdir. Gözler kapanır, parmaklar gevşer, kitap yavaşça bir hay sahneye geç aydınlatır, ta ki bir vesileyle uyanmamıza kadar. Bazen de bu uykı hâlinde sağa veya sola dönersiniz, kitap da size eşlik eder. Pozisyonunuza göre biçim alır. Sabah uyanmışınızda kitapla aynı yataktaki geceyi geçirdiğiniz bir edersiniz ve kitap, sayfaları ve kapağını kıvrımlarıyla gecenin izlerini taşır. Komidinde ve kitaplığınızda aynı kadere yaşayan diğer kitaplar gibi... Güzel izlerdir bunlar. ✨

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

Erbil'de Hawler Otel'i'nin barı dışında bir tek meyhane vardı. Amed Meyhanesi! Diyarbakırlı uyanık bir Kürt açmış, tıpkı İstanbul'daki kebabçılar gibi. Rakısı, eti, soğanı, domatesi, patlicanı, maydanozu dahil her şeyi Türkiye'den.

BAŞARISIZ BİR KÜRDİSTAN DENEMESİ ERBİL HAWLER OLDUKTAN SONRA

Eİlâlem Roma'ya, Paris'e gider, benise Erbil'e. Hiç hesapla olmayan bir nedenle 2003 yılının mart ayında kendini bir anda Erbil'de bulmuştum. Uçakla İstanbul'a iki saat. O gün Erbil'e tek uçak indi, o da bizimki. Bilet fiyatı kazık, gıda-donüş 1.340 dolar. Çünkü savaş bölgesi diye buraya gelen uçakları pahalıya sigortatıyorlarmış. Nitekim kırılıp kırılmayacak bir pistten ibaret Erbil havaalanında Kürt'ten çok Amerikan askeri vardı ve The United States Air Force-USAFA ait gri renkli uçaklar, helikopterler kalışa hazır vaziyette bekliyordu.

Mesut Barzani yöresinde ve himayesinde olan Kürt Kültür Araştırma Vakfı aracılığıyla, Irak Kürdistanı'nda gazetecilere bir ay "gazetecilik" semineri vermeye davet edilmiştim. Davetin bana kismet olması, kimsenin buna icabet etmemesinden. Aramışlar taramışlar, Erbil'e gidecek gazeteci bulamamışlar. Nihayet, başı dara düşen herkesin imdadına koşan rahmetli Nuh Köklu'ye müracaat etmişler. Nuh ile telefonda buluştuk. "Kim bunlar, neden ben, ayrıca Kürtçe biliyor muyun ki?" dedim. Nuh bildiklerini anlattı, tercüman olacağım, onu da halletmişler; Erbil'de görevlendirilerek Rebwar Kerim ve bir Türkmen kadın tercümanlık yapacakmış. Ayrıca benimle beraber Türkiye Kürdî bir gazetede de olacağım. Bu arkadaşlar Kürt'te ama Kürtçe bilmiyordu ne Goranice ne de Irak Kürdistanı'nın resmi dili olan Soranice. Uşağa binene kadar İstanbul Türkiye ile olan konuşuruk, avuç Kürdistan semasına girdiği andan itibaren benimle "Doğulu" aksanıyla konuşmaya başlamıştı.

Gittigim yerin resmi adı Irak Kürdistan Bölgesi Yönetimi. Amerika'nın desteğiyle 1992 Temmuz ayında kuruldu. İki aşırı Irak Kürdistanı'nın aralarında uleştire. Irak Kürtleri'nin temsil eden bu iki aşırı temsil Barzanlıların başkanı Erbil. Onlar buraya Hawler diyorlar. Kaldığım otelin adı da Hawler Plaza. Saddam'ın Arapçaya çevirdiği yer isimlerini Kürtçeleştiriyorlar. Gerçi Erbil'in adı, Saddam'dan asırlar önce bile Erbil'di ama karambolde o da Hawler olmuştu. Barzanlı başlarına sarıldıkları kırmızı-beyaz şap, bellerine doladıkları farklı kuşakla tanınıyorlar. Talabani'nin başkanı ise Süleymaniyeye, onlar ise siyah-beyaz şap sanyorlar. Bunlardan birincisi Barzanlı konusuyor, ikincisi Soranice. Benki Kadri, öteki Nakibendi tartakına mensup. Şimdiere Barzanlı'nın Büyük Ota Doğu Projesinde kendilerine biçilen rolden gayet memnun, can-çığır kuzu sarması gibi barsık gözüküyorlarsa da aralarında alttan alta amansız bir rekabet olanca hızıyla sürüp gidiyor.

Bizi önce Erbil yazlığı Selatin şehrinde bir "Sirkeci" otlına yerleştirdiler. Şehir dedime bakmayın aslında bir köy burası. Erbil'den yüksmekte bir tepe üzerine. Yazları serin olduğu için burası zenginlere göre bir nevi yazlık. Ama otel rezaleti. Sıcak su yoktu. Odalar gaz sobasıyla ısıtılıyor. Kırık camlar dedime kıldığı yapıpıştırarak kapamışlar ve de internet yoktu. Erbil'de. Bazen sordurmuş peşmeşge yalvar yalvar olduk.

Uç gün üç gece daha burada çile çektikten sonra Erbil'in yegâne 5 yıldızlı Hawler Otel'i'ne transfer olduk. Mesut Barzani ile sık sık röportaja gelen Cengiz Çandar, Barzan Cemal, Mete Çubukçu, İlknur Çevik gibi ünlü gazeteciler her burada kalırmış. Onünden geçenler iki bakışta fark ediliyor, çünkü intihar bombacılarına karşı beş metre yüksekliğinde beton bir duvarla çevrelenmişler. İçeri öyle elni kolunu salayarak da girilmiyor. Kapıda bir manga peşmeşge kimlik kontrolü yapıyor. Gir çık, kısa zamanda bunlarla alhab olduk ama buna rağmen bir ay boyunca her gün kimlik sormaya devam ettiler.

Yolda karşılaştıklarında birbirlerine karşı sağ kollarını kaldırarak elini açıp avuçlarını gösteriyorlar. Bu "bak ben senin dostunum, avucunda taş yok" demek.

Erbil'e indigimin üçüncü günü kendimi "Aydnlar Kürtleri'nin buldum. Tanihi Erbil Kalesinin hemen eteklerindeki bu kahvede eskiden beri şehrin aydnların takılması. Çömlelele oturtulan taburelerin yanı sıra diğerlerinde omamı sandalye, masa, kesme seker ve nescafe de var buraya. Kadınlar da geliyor, çoğu yeni kurulan Erbil Üniversitesi'nde öğrenci ve dağdan iznil gelmiş veya dağa çıkmak için izin bekleyen kadınlar. Kadınların başka bir de yerel giysileri içinde yaşlı başı adamlar var ki, bunlar hakiki Erbil'i. Gürcüleri, ötekilere hiç kasmıyorlar. Aydnlar Kahvesinde, Türkiye'de ağır tşkencelerden geçmiş, yıllarca hapishanelerde yatmış, en nihayet ülkede yaşama şansı kalmayınca Erbil'e itica etmiş birçok Türkiye Kürdî ile tanıştım. Bunların en meşhuru Apo'nun avukatı Elazığlı Ahmet Zeki Okcuoğlu'ydü. Birleymen günler de yanına sığındığım tek kişi o oldu.

Türkiye Kürtleri arasında şunu gözledim; başta PKK olmak üzere, Türkiye'de faaliyet gösteren legal ya da illegal hiçbir örgüte inançları kalmamıştı. 2000'li yılların başında onlara göre PKK artık "ticarilerle kapkaççıların" örgütüydü. O yüzden "Büyük Kürdistan"ı Suriye ve İran'daki Kürtleri Barzanlı'nın liderliğinde

birleşmesi gerektiğine inanıyorlardı. Bu yüzden de zavalı Kürt halkını zapt etmiş feodal bir çete olan Barzani diktatörlüğünü hiç sorgulamıyorlardı.

Aydnlar Kahvesinde fark ettim; Iraklı Kürtler bizim gibi selamlamıyor. Onlarda tokalaşmak, öpüşmek ya da kollar gibi kafa tokuşturmak yok. Yolda karşılaştıklarında birbirlerine karşı sağ kollarını kaldırarak elini açıp avuçlarını gösteriyorlar. Bu "bak ben senin dostunum, avucunda taş yok" demek. Ahmet Zeki, Kürtler arasında bu selam şeklinin ta antik çağdan beri süregelen bir gelenek olduğunu söyledi. Buna kant olarak da Erbil Arkeoloji Müzesi'nde bulunan bir heykeli gösterdi.

Koşa koşa müzeye gittim. Burada bir müze olduğunu biliyor muydum. Bağdat'taki müzenin nası talan edildiğini her beraber televizyonlarda görmüştük. Burada sıcak çatışma yaşanmadığı için müzenin soyulmadığını sanıyordum. Biletimi aldım, fotoğraf makineme kapıda el koydular, yasakmış. Önüme bir nezaretçi düştü, basket sahası kadar büyük bir hangara girdik. İçeride belki beş metre yüksekliğinde ve belki 50 ton ağırlığında bir Asur kalı heykelinden başka bir şey yoktu. Kralın sakalları sağ örgüsü gibi örülmüş, başında taç, ayakta duruyordu. Ölinin ayağı görülecek şekilde sağ kolunu havaya kaldırmış. Selam verirken tıpkı Iraklı Kürtlerin yaptığı gibi. Ahmet Zeki bu yorumdan yola çıkarak, Kürtlerin Asur medeniyetinden geldiğini ve dolayısıyla Mezopotamya'nın en eski halkının Kürtler olduğunu inanıyor ve bunu iddia ediyordu.

Müze gezim hâliyle kısa sürdü, girmeme çıkmam bir oldu. Çünkü müze birinci Korfez Harekati sırasında kapısının önüne kamyon getirilerek tamtaktır soyulmuştu. Tek bu heykel kalı, onu da ağırlığından ötürü götürmemişler. Tam müzenin çıkıyordum, koridoru bir kapı açıldı; koridur ben diyeyim 25, siz diyen 50 kişi masalara kurulmuş sessizlik içinde oturuyorlardı. Çıkıyordum. Hanı olanda buğes gen derlelerde sınıf başkanı gürlü yalvarları adını tahtaya yazırdı. Bu sayede sınıfta zoraki bir sessizlik olurdu. Tıpkı öyle. Meğer bunlar müzede çalışan memurlarmış. Barzanlı zanzani deni torpilleri. Her gün bir boy böyle sessiz sessiz 8 saat oturup gidermişler.

Erbil'de yemek müşkülpesentler için çok sıkıntı olabilir. Çünkü yemek yok! Kürtler asırlardan beri dağlarda kaçak hayatı yaşamaktan böyle "sofistike" işlere ayrıracak vakit bulamazlar. Yani yemek yapmayı bilmiyorlar. Lokantaların birine girdiğinizde garsonlar hiç sormadan önünüze bir mercimek veya buğday çorbası koyuyorlar ve kollanra astıkları muşamba gibi lavaşları adeta yüzünüze çarpar gibi masaya atıyorlar.

Bir gün şehirde bir Alman lokantası olduğunu öğrendim, "Gavur Mahallesi"ndeymiş. Keldanilerin, Süryanilerin ya da mahalleye giderken Birleşmiş Milletler Barış Gücü askerlerinin çevirmesinden geçiyor. Önemli Kürtlere karşı, zira bu mahalle sakinleri hem Hristiyan hem de zengin. Ayrıca burada ta İs'adan Musa'dan kalma kiliseler var. Lokantanın sahibi, ikisi de çok yaşlı ve ikisi de çok şıman, casusu kkkli bir çift karı-koca Almandı.

Erbil'de Hawler Otel'inin barı dışında bir tek meyhane vardı. Amed Meyhanesi. Diyarbakırlı uyanık bir Kürt açmış, tepki İstanbul'daki kabakçıları gibi. Rakısi, eti, soğanı, domatesi, patlıcanı, maydanozu dahil her şeyi Türkiye'den. Yeni Kürt zenginleri arasında Mercedeslerine binip eşleri, çocuklarıyla buraya gelmek çok modaydı. Muteahhitler de müdavimleri arasındı. Buradan başka ila içki içmek isterseniz, ancak gece yansı verlen bir büfeye gitmek zorundasınız. Keyfi ehi saat 23:00'ten itibaren bunun önünde kuşruğa giriyor. Dolayısıyla her gece bu saatlerde şehrin tüm alkollikleri bu büfin önünde buluşuyordu.

"Bir kedin bile yok" demeyin, Kürdistan'da kimsenin kedisi, köpeği yok. Şehre dışarı düşmez iki fark ettiğimiz bu oldu; sokaklarda her yana saçılmış çöp dağlarında kediler köpek göremezsiniz. Hele hele evlerde bunları beslemek olacak şey değil. Çünkü dini inançlarına göre kediler köpek görünce salavat getirip taş atıyorlar. Şafi şeriatına göre bu hayvanlar şeytanın ta kendisi.

Torplı olan devlet memuru oluyor. Maaş 100 dolar. Bürokrasi (yerlerine koyacak eleman bulamadıkları için) halen Saddam devrinden kalma bürokratik elinde. Ancak eski Baas Partili, şimdi KDP-KYB'ın bulgur günümüze en keskin Barzanlılar'dan bile keskin Barzanlı olmuşlar. Dolayısıyla Kürtlere yapacak tek iş kalıyor o da yine askerlik. Burada askerlik iki çeşit yapıyor. Birincisi Bağdat'a bağlı resmi ordu, ikincisi KDP ve KYB milislerinden oluşan Peşmerge (ölüme ile koşan demek) orduları. Gençliğin tek umudu peşmerge olma. Çünkü tipik Amerikalı askerleri gibi gösterişli uniforma veriyorlar ve tabii bir de kalsınkof.

Botlar da gıcır gıcır. Maaş 150 dolar. Peşmerge olan bir delikanlı evlenecek kız bulmakta hiç zorlanmıyor.

Erbil Türkmenleri Kürtlere göre daha ferah bir hayat sürüyorlar. Nedeni Kürtler dağlarda savagın, bunlar Saddam idaresiyle uyum hâlinde şehrin ticaret hayatını ele geçirmişler. Ünlü kapalı çarşıdaki dükkânların hemen hepsi Türkmenlerin elinde. Küyucuların çoğu Türkmen. Şimdilerde itilip kakılıyorlar ama onlar ki, Saddam'ın idare etmişler. Barzanlı'ya idare etmemin bir yolu bulmuşlar; politikaya hiç karışmayı sessiz, uyumlu kalarak. Mesela Kürdistan ilan edilir edilmez BM'nin nezaretinde yapılan nüfus sayımında çoğu gönüllü olarak Kürt kimliğini geçişmiş.

Barzanlı'ya muhalif neredeyse kimse yok gibi. Tek tehdit Müslüman Kardeşler çizgisindeki Yekgirtu (Kürdistan İslami Birlik Partisi'nden) ve Komela (İslami Toplum Partisi'nden) geliyor. Bunlar, KDP'nin Amerika ve İsrail'e kurduğu koalisyonla siddetle karşılıyor. Silahlı mücadeleyi savunuyorlar. 1994'te Selatin kentinde KDP binasını bombalamışlardı.

Hiçbir değer üretmeyen, dolayısıyla hiçbir geliri olmayan Kürdistan yerel yönetimi, 150 dolar da olsa her ay milyonlarca insana nasıl maaş veriyor diye sorabiliriz. Para Bağdat'tan geliyor. Petrol gelirinin yüzde 13'ü Kürdistan'a ödeniyor. Bu da aşağı yukarı yılda 7 milyon dolara tekabül ediyor. Ayrıca BM'nin örgütlediği "petrol karşılığı yiyecek yardımı" yapıyor halka. Her ay un-şeker-pirinc gibi temel gıda maddeleri karnesi olanlara dağıtılıyor.

Barzani hanedanının bir gelir kaynağı da Türkiye'ye Habur üzerinden kaçak petrol satmak. Bu vurgun Saddam döneminden beri kesintisiz sürüyor. Kulaklarını çok ırlattık ama bu iki ailenin halka dağıtılan şu 150'er doların geri toplamak için kurdukları bir gelir kaynağı daha var: O da cep telefonlu "Korek" Mesut Barzanı'nın, "Aşa" adlı şirket ise Talabanı'nın. İki Erbil yöresinde, ikincisi Süleymaniy'e de geliyor. Ama ikisi birbirleriyle konuşuyor.

Gelirin gazetecilik seminerine; KDP'nin çkarmakta olduğu tabloid boyutlarda dört sayfalık bir gazete var. Partinin resmi yayın organı. Bunun idaresinde de tpki müze gibi "memur" kaınıyordu. Dördü kadın olan katilimcılarının yaş ortalaması 40'tı. Çoğu torun sahibi bu arkadaşlara (5 Ne Bir K) kuralıyla haber yazmayı göstermeye çalıştım. Gerçekçe iki işlerine yaramayacak bir kuraldı bu. Çünkü burada sormak, soruşturmak yasak. Oysa bu sormak, soruşturmak işi bu kadar zor değil. Üçerliş PDF Kitap Arşivi - <https://1rantey.org>

SERDAR AKAR

NEYİNİZ VAR?

MUTLU OLMAKTAN ÇOK KORKUYORUM.

SEBEP?

E, BÜTÜN HAYATIM MUTLULUĞU YAKALAMAK ÜZERİNE KURULU BENİM

BİR GÜN YA YAKALARSAM...

ERTESİ GÜN N'APICAM BEN YAA?!

ÖÜÜĞĞHÜEĞĞHHEE...

Eğitilmiş çocuklar yetiştirmek bir orta sınıf mottosudur. Yani alt sınıflardan ayırarak kadar başarılı ama üst sınıfa terfi edemeyecek kadar hayal kırıklığına uğramışların mottosu. Bu motto, alt sınıfa inmeyi engelleyen bir paratoner görevi gördüğü gibi üst sınıf karşısındaki ezikliğe de bir çaredir.

BİR AYRILIK

Eserin, yaratıcısından bağımsız bir kişiliğe sahip olduğu düşüncesi genel kabul görmüş olsa bile eser ve yaratıcısı arasında kurulan bağlantılar hep ilgiliktir. Nitekim yarattığı kurgusal karakterlerin etik açıdan sorunu, bencil ve kusurlu tipler olmasıyla birlikte Asghar Farhadi'nin de gerçek hayatta intihale suçlanarak yargılanması hayli ironiktir.

Sansüre ve düşük mali bütçelere rağmen sofistike bir plastik olgunluğa erişmiş olan İran sineması kendini tekrar eden bir döngüye girmişken; Farhadi bu yaratıcı sinemaya orta sınıfa ait eğitilmiş, laik bireyci kadın ve erkek karakterler kazandırarak nefes aldırması ve İran sinemasına yeniden başlanırla imve kazandırmıştır.

Hikâyeleri çok katmanlı olup farklı okumaları mümkün kılan derin anlatılara sahiptir. Siyasal ve toplumsal eleştirilerini yüklü ve apaçık biçimde değil daha çok minimal bir yaklaşımla ve alegorik anlatımlarla toplumsal etkileri olan kişi ve olaylar üzerinden sergilemeye çalışır.

"Bir Ayrılık" filmi, kursuzsu senaryosu, iyi oyuncular ve sanatsal sezgileri gelişmiş yaratıcı yönetimiyle 2011 yılında, eleştirmen ve izleyicilerin yoğun beğenisiyle kazandığı gibi başta Altın Ayı ve Oscar olmak üzere yarıştığı festivallerin tamamında 70'i aşkın ödül kazanarak da yıla damgasını vurdu.

Film, İran orta sınıfına ait eğitilmiş bir ailenin boşanma sürecini ve sonrasında gelişen olayları odağına alır. 11 yaşındaki kızlarının daha iyi bir eğitim almasını isteyen anne, bu amaçla yurtdışına yerleşmek istemekle fakat baba bu isteğe karşı çıkmaktadır. Çünkü büyükbaba Alzheimer hastasıdır ve kendine bakacak durumda değildir.

Mercek altına alacağımız sahne, filmin girişinde yer alır. Film, mahkeme salonunda, hâkimin gözü olarak konulanmış kameraya bakan çiftlerin boşanma

gerekçelerini anlattığı bir duruşma sahnesi ile başlar. Kameranın konumu sebebiyle biz hâkimin sesini duyarız ama kendisini görmeyiz. Oyuncuların kameraya yani bizlere dönük konuşması, biz seyircileri hâkim pozisyonuna itmek ve bir karara varmaya zorlamaktadır. Bu da ilginç bir film boyunca canlı tutmaya yarayan sinematografik bir terchi dönüşmektedir.

Hâkim, yurtdışına çıkış anlaşmazlığının boşanma için yeterli bir sebep olmadığını belirtir. Kadın, eşinin iyi bir insan olduğunu ama kendisiyle gelmek istemediği için boşanmayı talep ettiğini eğer gelirse boşanmadan hemencek vazgeçebileceğini söyler.

E: Babam burada, babamı bırakıp gidenem, anlıyor musun beni?

K: Bahananesi hep aynı Sayın Hâkim, hep babasını söylüyor.

E: Bahane etmiyorum, bahane ile sebep farklı şeylerdir.

K: Bırak da artık ben konuşayım tamam mı! Bakın, kocamın babası Alzheimer hastası Sayın Hâkim. Adam, onun, oğlu olduğunu bile bilmiyor!

E: Ne fark eder ki? Neden böyle söylüyorsunuz?

K: Yalan mı, söyleyene! Senin, onun oğlu olduğunu farkında mı?

E: Ben onun babam olduğunu biliyorum ya!

Bu sahne; dramatik yapıyı oluşturma, sinematografik terchi, filmin ilkeyeçeri ve göndermede bulunacağı sosyal ve kültürel metaforlara giriş açısından belki de sinema tarihinin en başarılı giriş sahnelerinden biridir.

**O, beni
oğlu olarak
bilmese bile ben
onun babam
olduğumu
biliyorum.**

Sahnenin akışından, boşanmanın çiftlerin anlaşmazlığından ziyade kızlarının -gelecek kuşakların- yetiştirilmesi ile ilgili düşüncelerinin farklılığından kaynaklandığını anlıyoruz. Anne modern batılı eğitim, baba ise İran'ın geleneksel eğitimi istemektedir. Buradaki farklılık, çiftlerin baskın anlaşmazlığından ziyade geleceğe çocuklarını yetiştirilmesi noktasındaki

farklı eğitim modelleri terchiine bir gönderme olduğu kanaatindeyim. İran'da kalmanın gerekeceği olarak sunulan Alzheimer hastası baba figürü, ülkenin geçmiş kültürünü, köklerini, kısaca artık işlevsel olmayan bile İran'a bağlılığı sembolize eden bir metaforudur.

Pekâlâ Çocukun eğitimi hususundaki fikir ayrılığı, birbirlerini seven eşleri boşanmaya götürecek kadar önemli ve gerçekçi bir sebep mi? Orta sınıf ailelerin için kuvvetli temellere sahiptir. Çünkü eğitilmiş çocuklar yetiştirmek bir orta sınıf mottosudur. Yani alt sınıflardan ayırarak kadar başarılı ama üst sınıfa terfi edemeyecek kadar hayal kırıklığına uğramışların mottosu. Bu motto, alt sınıfa inmeyi engelleyen bir paratoner görevi gördüğü gibi üst sınıf karşısındaki ezikliğe de bir çaredir.

Koca'nın eşine söylediği "O, beni oğlu olarak bilmese bile ben onun babam olduğunu biliyorum" repliği bir aforizma, zekice düzenlenmiş bir espriden ziyade kadim İran kültürünün süzülüşü hakikat ile teması olan şiirsel ve bilgece bir tespittir. Erdemli davranışlarımızın ardındaki motivasyonu düşünmeye ve ifşaya davet eden bir sözdür.

Evet, bir davranışın sergilenmesi, içinde barındırdığı erdemin niteliğine mi yoksa erdemden öte, davranışın muhatapça bilinip takdir edilmesine mi bağlıdır? Yine, davranış ne kadar erdemli olursa olsun muhatapça bilinmez ve takdir edilmez ise onu gerçekten kaçınacak mıyız? ✨

OLGUNLUK ÇİÇEKLERİ

Eve dönünce büyüklerden geriye kalan

Çoğu zaman yöşeydi;

Günlerin ardından, solmuş yeşil kiraz dalı gibi

Yatak çarşafına dolanan

Ve gündüzleri çok çıkararak avunan kollanın hafızası

Sessizce soluyan kelimeleri odayı dolayan,

Oysa ocakta tıslayan tavaya

Erişemeyecek kadar aşağıda

Bekliyorum baktı yukarıya bir ara

Gecenin izleri uğramamıştı daha

Ama evde bir tek o uyumadı

Vazoda duran çocukluk çiçeklerini topladı

Cebine yerleştirip

Puantıyeli sırt çantasını taktı,

Ve içindeki simlerye bir dokundu,

Ağaçtaki salıncakta sallandı

Bozdu onu sonra

Dişarda yarılı gülül bir dünya

Akop gidiyor geçim dolu bulutlara

Sonra ne mi yaptı!

Onu önce ailesi

Ardından hayalleri doğurduysa

Kaygılar böyle dursun, uzanalım parlak yollara

Denize dönen her dalga gibi

Dönüp duruyorken hâlâ dünya,

Sanmaktaki geçiyor ömrümüzü

Bir iğne deligi, birkaç süt dişi

Oyleyse düşmeye bekliyoruz, bir çocuk gibi

Oysa bir çivi illaki atacak geri

Bir yalan, illaki bulur yerini

O sevgi, tanır gideceği kalbi

Düşün o zaman cümleden bir harf

Bulsun cümlesini

Gece balıklarının kovasındaki suya

Düşünce kızıl lambanın yansımaları

Sürüp gitsin karışmazdaki gece vapurları

Gelin yaşayalım doyasıya,

Ezgi Özsan 1990 yılında doğdu. Çeşitli dergi ve gazeteler için kısa hikâyeler yazdı. "İstasyon Mektubu" adlı ilk hikâyesi 2019 yılında yayımlandı.

Sair Seyyidhan Kâmilî'nin
culat@dergisi.com adresine gönderdiğiniz yazışmaları şifreli dosyalarla
dijitalizandirecek, her üç ayda bir yazışmalarınızı yayımlayacağız.
Mehtmet Ali & Akşamsefasi.

Oyuncu **BEYTİ ENGİN** ile buluştuk. Tiyatroyu, son yer aldığı sinema projesi 'Leyla Hanım' filmini, dijital sinemanın hayatımızdaki yerini ve akademik çalışmalarını konuştuk.

SANATIN İYİLEŞTİRİCİLİĞİ

Son yer aldığımız projeye başlayalım. 'Leyla Hanım' belgesel bir film ve vizyona girmeden ödül aldı. Bahseder misiniz?

Leyla Hanım içinde yer almaktan çok mutlu olduğum bir proje. Türkiye'nin ilk kadın belediye başkanı Leyla Atakan'ın izmit için yaptığı fedakarlıkları ve hizmetlerini anlatması bakımından böyle bir filmi yapışın olması çok önemli. Leyla Atakan, izmit'in bugünkü haline gelmesinde çok büyük faydalı dokunmuş ve ne yazık ki görevi bağında çok erken kaybettimiz biri. Ülke tarihine imza atmış daha birçok kadının hikayesini beyaz perdede görmek ümidyle.

Sinemada 'vizyon ve dijital platform' tartışmasını yaşıyoruz. Sizin yaptığınız ilk kez dijital üzerinden izleyiciyle buluşması sinemaya zarar verir mi?

Gidermek bir şeysettiğimiz bir dünyaya evriyoruz. Bu sebeple sinema da dijital olarak evrimizin içine kadar gelebiliyor. Büyük prodüksiyonlu ve büyük ekrandanayırı bir etkisi olan filmler dışında orta ve küçük ölçekli filmlerin dijitalde vizyona girmesinde bir sakınca görmüyorum. Örneğin bir 'Lord Of The Rings' tabii ki sinemada izlemek daha büyük bir keyif. Ancak bir romantik komedi filmini dijitalde de izlemek olur.

Oyunculduğunuz yanı sıra akademik olarak da sizi aktif görüyoruz. Beyti Engin Siyahi, Pasif Siyahi ve Şeyşeler. Bu alandaki motivasyonunuz nedir?

Türkiye'de ve dünyada oyunculuk eğitimi ile ilgili temel problemler var. Bu sebeple ben kendi konservatuar eğitimim sonrasında oyunculuk eğitimi nasıl olmalı konusunda uzun yıllar araştırmalar yaptım. Psikolog arkadaşım Filiz Kaya ile birlikte geliştirdiğimiz 'Karakter Tasarım' adında bir sistemimiz var. Bu sistem hem yurtiçi hem yurtdışı birçok oyuncu ile çalışıyoruz. Özellikle Alman oyuncuların çok ilgi duyduğu bir sistem oldu. Geçtiğimiz yıl 'Hochschule Für Musik Und Darstellende Kunst' (Stuttgart Devlet Konservatuarı) davetiyeli oyunculuk bölümü öğrencileri ile bir workshop gerçekleştirmiştik. Bu yıl da 9-15 Mart arası Chubbuck Studio Berlin'in organize ettiği bir workshop ile Berlin'de Alman oyuncularla çalışıyoruz. Eğitimlenimdeki motivasyonum zaten zor olan bir mesleki süreci çalıştım

oyuncular için daha konforlu ve keyifli hale getirmek.

Beyti Engin deyince aklı gelen bir başka alan seslendirme. Ve Twitter'da şiir diletleriniz. Devam ediyor musunuz?

Seslendirme hayatımın her döneminde oldu, şiir diletleri de öyle. Sesim ile insanlara ulaşmak ve şişsel bir duygu paylaşımında bulunmak çok keyifli. Son dönemde sesli kitapların da daha dinlenir hale gelmesiyle seslendirme daha da önem kazandı. Sanırım omrüm boyunca sesimle dinleyenlerin kulaklarına almaya devam edeceğim.

Kötülüklerle dolu bir dönem yaşıyoruz. Her gün bir yumruk yiyerek uyanıyoruz sanki. Güzel bir dünya için reçete sanat mı size?

Sanatın iyileştiriciliği artık bilimsel olarak da kanıtlanmış bir gerçek. Ancak bu kadar organize bir kötlük karşısında tabii ki sanat tek başına yeterli değil. Güzel bir dünya için en önemli şey güzel, doğru, ahlaki yetiştirilmiş çocuklar. Geleceği çocuklar kuracaklar.

Önümüzdeki süreçte planladığınız ya da hayal ettiğiniz bir proje varmı?

Önümüzdeki süreçte eğitimcilik alanında daha çok yurt dışı odaklı çalışmak istiyorum. Berlin'de bir oyunculuk atölyesi kurma planları var. Eğer gerçekleştirirse oyunculuk ve seslendirme kariyerime Türkiye'de, eğitimlenim kariyerime ise Almanya'da devam etmeyi düşünüyorum. ✨

DAĞHAN SAĞLAM sessiz sakin biri ama ringde bin kaplan gücünde bir şampiyon. Onunla biraz sohbet edince tam Akortsuzlar'a göre biri olduğunu anlıyoruz. Kariyerinde Dünya Muay Thai Şampiyonluğu olmak üzere pek çok başarı bulunduran Dağhan, bugün İstanbul'da Solid Fight Academy isimli bir spor salonu işletiyor. "Acıyla beslenen" sporcu bizim için bol darbeli çok hasarlı hikâyesini anlattı.

BU İŞ İÇİN KAFADAN BİR İKİ TAHTANIN EKSİK OLMASI LAZIM!

Ailemde çok sporcu var hal böyle olunca da o istikamete doğru yol alıyorum. Tabii bunun bir de çok büyük bir avantajı var. Çok küçük yaşlarda profesyonel bir sporcu olarak seni yönlendiriyorlar. Mesela çocuklar okula gitmek istemezler ya ben hep gitmek isterdim çünkü okul harici tüm zamanlarda idman yapıyordum. Servis gelmeden önce koşu ve golge boksu yapırdım, okulun kendisi benim için teneffüs zamanı gibiydi. Spora göre idman, beslenme, uyku düzeni ilköğül yıllarımda hayatıma girdi. Benim sporcu olmaktan başka alternatifim yoktu, beni de ona göre hazırladılar. Bazı çocuklar ufak yaşlarda çeşitli spor dallarına profesyonel olarak hazırlanırlar ama yaşları ilerledikçe sporu bırakıp başka bir meslek sahibi oluyor. Benim öyle bir seçeneğim yoktu. Sporu 5-6 yaşından itibaren tüm hayatıma kanalizet ettim ve devam ettim.

oldum. 2011'de Dünya Şampiyonu oldum, 2012'de de Muay Thai'nin en prestijli turnuvalarından biri olan Nak Khamom Tom Şampiyonu oldum.

RAKİBİNİ YOK ET

Branşım Boks ve Kick Box'a göre daha sert. Antrenmanlar da hâliyle daha sert ve farklı oluyor. Muay Thai aslında bir savaş sanatı. Türkiye'de antrenörler maçı kazanmak isteyen sporcuyla eğitiyorlar ama Belarus'daki eğitimlerde maçı kazanmak için değil rakibini öldürmek, yok etmek için ringe çıkıyorsun, sana bunu öğretiyorlar altına hazırlıyor. Medarda hakem araya gorse kadar rakibe vuruyordum, ringe öldürmek için çıkıyordum. Çünkü bunu yapmazsan sen kaybedersin. Orada sporcu değil savaşçı olarak eğitiliyorsun. Türkiye'de aktif spor hayatımda eğitimlerden sonra evime giderdim ama Belarus'da antrenman sonrası kışma gözüme dikmiş atırmak için hastaneye giderdim.

zarım patladı.

Doktorum

23 sene

dövüşmemem

gerektiğini

beyin kanaması

geçirme

ihtimalini

olduğunu

söyledi, böyle

bir risk vardı.

Tabii doktorun

bunu

soylesimdeki

tek etken

kulak zararım

patlaması

değildi sonuçta

yıllardır darbe

alıyorum, kulak

zarı olayı aslında

darbe olayın son

noktası oldu.

O dönem bende

antrenörlüğe başladım

uzun

yıllar dövüşmeyi

düşünmedim. Çünkü

epey basın

kazandım ve bu

dakikadan sonra bu

iş yapıp

biraz da kendine

zarar vermek anlamına

geliyor. Ama

öte yandan içinde

bu ateş halen

yanıyor. Ringe

dönebilirim. Ki bu

aralar gelen

teklifler var, bu

tekliflerin hayata

geçme ihtimalini

zaman göstercek.

Ama antrenörlükten

de büyük keyif

alıyorum.

Özellikle kadınlara

kendilerini savunmaları

çin ders

vermekten çok

mutluyum. Malum,

Türkiye'de

kadın olmak

zor. Geçenlerde

trafikte bir

kadın öğrencim

bir adamla tartışmış

adamda kadının

üstüne yürüyüp,

küfür

etmiş. Benim

öğrencim de

adamı paket

etmiş. Keşke

her kadın kendini

böyle

avunabilse,

kadın şiddet

son bulsa

daha medeni

bir toplum

olsak. Kimse

kimseye

bası kırmaya

çalışmasa.

ACİL UÇAN TEKME

Belarus'da aldığım eğitimi Türkiye'de antrenörlük yapmaya başladığım zaman vermeye kalktımda mahkemelik oldum.

Orada "Ben dövülür abî" diye kimseyi dövmezin ama burada başıma geldi. Ders verirken enteresan olaylar yaşıdım. Bir iş insanı öğrencim vardı mesela kapıda ambulans bekliyordu. 10 dakikada bir taniyosunu çıkartıyor. "Ben ne zaman 10 kişiye dövcek seviyeye geleceğim?" diyor mi dersin "Acilen uçan tekme atmayı öğrenmen lazım" diyor mi dersin o kadar çok ki tarz talepleri buraya gelen var ki... Buraya kayıt yaptırın herkese "Ben sağış sorununuz var mı?" diye soruyorum bir beyneldi bir 25. yaşımda, ona da sordum, "Dört defa kalp krizi geçirdim" dedi. Ben de "Beyneldi işin mi geldin?" diye sordum. Kalp rahatsızlığı olan insanların salonuna ya da antrenörün boks yapabilir raporuna lazım ama ben bu şekilde de o adama boks eğitimi vermem. İnsanlar bana burada kendilerini bedenlerini veriyorlar, emanet ediyorlar bunun geri

Kadınlara kendilerini savunmaları için ders vermemden çok mutluyum. Malum, Türkiye'de kadın olmak zor.

TÜRKİYE'DE SPORCUYA SAYGI YOK

Spor eğitimime Türkiye'de başladım, belli bir seviyeye geldim. Ama Türkiye'de bu işe devam ettiğinde işler çok zor ilerliyor. Bu ülkede bir sürü iyi sporcu var ama tanınıyorlar mı? Hayır. Ama yurtdışında bu iş böyle değil. Tanınıyorsun, yaptığın işe saygı duyuluyor, bu da işinizi daha kolaylaştırıyor. Kapılar daha kolay açılıyor. Pek çok dövüş sporu branşı için Rusya, Belarus gibi ülkeler en iyi ülkelerdendir. Ben de bu işte en iyisi olmak istediğim için Belarus'a gittim. En iyi antrenörlerle çalışmam, en iyi antrenmanları yapmak istiyordum. Orada insanlarla frekansım da tuttu, uzun süre kaldım. Belarus'da tanınımın önemi millî takıma da ben davet ettiler ama kabul etmedim. Türküm, Türk Millî Takımına katıldım. Ülkem adına birçok başıma kazandım. 2009'da ve 2010'da Belarus Şampiyonu oldum. Altın ve gümüş madalyalar aldım.

HASAR TESPİT

Hasarsız maç sonu yok. Bir gün maçtan çıktım eve gittimdim, anımem beni öyle gorsün istemedim. Amcamı aradım hastane çıkışı. Maç kazanmıştım ama kaşım patlamıştı, gözüm de görmüyordum. Amcam "Sen kazanmış hâlinle böyleysen kaybeden nasıldır kim bilir?" demişti. Kaburgam, parmaklarım kırıldı, burnum beş kez kırıldı. Muay Thai ya da MMA yapıyorsan bunlar doğal şeyler. Ben normal biri değilim, bu iş için kafadan bir iki tahtanın eksik olması ve hasar almaya seyyor olman lazım. Dayanıklı olman, acıyı sevmen, acı eşliğinde yüksek olman lazım. Darbe almaya da seyyorluktan. İçimdeki öfkemi ringde atıyorum. Bazen iki raunda maçı kazanıyordum ama o keyif vermiyordu.

ATEŞ HELEN İÇİMDE

Aslında sporu bırakmadım. Avrupa Şampiyonası'nda

Adaleti olmayan kılıcın gölgesi düştü toprağa. Mahalleleri birleştiren köprüler yıkılırken herkes sırat köprüsünden geçti... Günün birinde geride bırakacağı toprak için avuçları yüzlerinde Allah'a dua edenler kul hakkını unuttu.

KUYUNUN DİBİNDE KURBAĞALAR

"akın var
güneşe akın!
güneşi zapt edeceğiz
güneşin zaptı yakını!"

"Güneşi İçerlerin Türküsü" bir neslin üniversite amfilerinde, dersliklerinde, kantinlerinde Nazım Hikmet'in hararetle okunan şiirlerinden biriydi. "Güneşi zapt edeceğiz" dizesi çoğu gençin haşeresini delp şehirlere dağıldı. Şiirler okunurdu Ahmed Arif'ten, Nazım'a uzanırdu duygunun elleri. Sol dünyanın ışığıyla yazılmış kitaplar koltuk altlarında pek de afili. Yılanın kabuk değişmesi gibi kabuk değiştirecek yeni dünyaya adım atan bir nesil. Yılan deri değiştirir de insan evladı neden yapamazsınız? Güneşi zapt etmek niyetiyle göğe tırmananlar derisini niye değiştiremezdi?

Göğe tırmanıp güneşi zapt etmek isteyen nesillerin üzerinden zulüm geçti, ölüm geçti, güneş inanılanlar çoğu öldürüldü, tutuklandı; kiminin kemiklerine bile ulaşamadı. Geride kalanların kimi sustu, kiminin dil bileyle taşında bilendi, komşu komşusuyla ayrıştı, kendisine benzemeyeni düşman belledi. Toprağın kalbine edat kılıcıyla hudut çizdi muktedirler, toprak kanadı. Mahallelere bölündü toprağın başı, cesetlerden bentler örüldü, duvarlar yükseldi. Ölüm imrendirirken ölümler yaşırdı, ne de olsa ölümlerden itiraz gelmez, beis yoktu. Kimi mahalleler vatan dedi, bayrak üzerine yemini içti, and olsun, hamdolsun dedi, dua ile kendine benzeyeri selamlarken Allah'ın diğer kullarını unuttu. Adaleti olmayan kılıcın gölgesi düştü toprağa. Mahalleleri birleştiren köprüler yıkılırken herkes sırat köprüsünden geçti. Çöplükteki horozların dil ahkâm kesti, kendi çöplüğünün diline kendi renginden dikenler ekti. Kaleler ve fildizi kuleler yükseldi çöplüklerde, karantığın ortasında yerleri ışıltılı. Kuyular vardı her mahallede, kuyuların dibinde kurbağalar. Gökyüzü kuyunun ağzı kadar. Öyle virak virak kendi sesine tapan kurbağalar. Kendi kulaklarını ve yandaşlarını sağırlatan kurbağalar.

Dünya döndü, zaman geçti, yıl değişti, nesil değişti, dil değişti. En çok buna horozlar şaşı, hüküm kesti. An geldi kendi mahallesine karşı çıkanlar, ortak nefes vermede yorulmuş mahallelere kurbanlık indirdi. Yaşamın kutsallığı

inanınların dilinde acı bir figan:

"Er meydanında vicdan vurulurken kaybolur güneş. Kaybolanı nasıl zapt edeceksiniz? Nasıl!" Karşı mahallelerden başka başka itirazlarla titreyen sesler. Bentlerin ardında çoğu zaman korkudan kendini gizler efgan. Ölümlerin ve ölümün diyle konuşunca kaleler, kuleler ve yanında hıızalanın sakınlar, vicdanlarını kendi mahallesine itirazı, mecburi sukuta sığınır. Karanlık tezgâhlarla, oynanan oyunlarla mahallelinin zihninde karşı mahalle korkulması heyladur amansız.

**Akın var
güneşe akın!
Güneşi
zapt edeceğiz,
güneşin
zaptı yakını!**

Nazım Hikmet

Kaleler sallandı, fildizi kulelerin dışı kırıldı. Şedit dili horozlar korusu bangır bangır ve yandaş bütüm takımının ayakları rap rapken arş başı ilerlerdi tüm yollar.

Ve an gelir, zaman geçer, kadınlar seslerini yokuş yolları. "düşlerin yalnızlığında dalgalanan ovaları taşıdık avuçlarımız/ geceye su içirdik ağarsın dedik/ tebessümleri taşı tenesirlerden toplayarak" Düzellerini duymayanların ayakları gece gündüz bitmeyen rap raptr.

"yıkılan köprülerin altından sallanmışla karşı kıyılara ulaştık/gözlerimizdeki yas izlerini ve mezarlıklardan topladığımız karaneleri suya bıraktık" Ölümün soğuk yüzünü gören, köprüler inşa eden kadınların sesini duymayanların ayakları yine rap raptr.

Her mahallenin horoz korusu soloya karşı bangır bangır "Döksün herkes eteğindeki saklı taşları. Mahalle kaçkınlarını taşlamak bizden yana cevazdır."

Göğe tırmanıp güneşi zapt etmek isteyenlerin ulvi mirasını taşıdığı iddia edenlerin dillerinde yanlış sesizlik ve boyunlarında merakını kaybetmiş bir yolculuk hikâyesi. Oysaki güneş yolculuğun nihayetinde mutlak kişisel özgürlük, yaşam hakkının kutsallığı, insanın insan olmaktan doğan hakları, temel hak ve özgürlükler, onurlu yaşam, eşitlik, kadının özgürleşmesi gibi hülyalar vardı.

Ve Nazım'ın "akın var/güneşe akın!/ güneşi zapt edeceğiz/güneşin zaptı yakını!" dizelerinden başka

"Anamız, avradımız, yârimiz. Ve sanki hiç yaşamamış gibi ölen. Ve soframızdaki yeri oküzümüzden sonra gelen kadınlarımız" dizeleri de vardı.

Meydanlara kadınlar çıktı, sofrada oküzden sonra gelen yerine itiraz için. Biz de varız demek için. Haksızlık nereden gelirse gelsin karışındayız demek için. Mahallelerin bendinden yükselen ferveradan tek sesi efraz "Bir kadın, hudutları çizili mahalleye bittatı mubederdir. Yaptıkları, eylemleri güzel de olsa, mahallelinin nazamında keelenmekündür."

Efradın yeni ceketinin gizli cebinden köhne çağların pervası sözleri dökülür. Ne de olsa her mahallenin yobazları değerlerine benzer zamanla. Güneşi zapt edenlerden geriyne kalanların havada sallanmaktan yorgundur ayakları. Zulüm karşısında susmuş dilleri. Oysaki kadınların mücadelesini eviyle, çoğuyla, eşiyile, mahallesiyi sınırlayanları karşısında kadınların kan göllerini kurutacak elleri, yeni bir gelecek kadar güçlü sesleri vardır. *

Güneşi zapt edenlerden geride kalanların ayakları havada asılı kaldı. Karşı mahallelerde kendisi ve günün birinde geride bırakacağı toprak için avuçları yüzlerinde Allah'a dua edenler kul hakkını unuttu. Mevsimler döndü, kış geçirdi topraklar. Ölümler kar altında sessiz uyurken dünya durdu ve an geldi ölüm kokusuyla üzerine taşıyan kadınlar kendi yürek diyle konuştu. Köprüler kuruldu yolu olmayan mahalleler arasında. Ölümlerin sesleriyle benzenmiş

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi: <https://rante.org>

Sözcükler yaşadıklarımızın üstesinden gelebilecek anahtarlar olabilirler mi? ✨

UMUT OL EMİR PAŞAOĞULLARI Samandag / Antakya

Bakma öyle yaşar geçerim,
Bakma ağlayıp durmam, bilesin bitmez hasretim,
Ölmüş içim yetmez sesim,
Ağlıyorsun, duyuyorum sesini, yapma!
Sen kadımsın biz çeksek elimizi sen bırakma bizi,
Sen öğrettin, ayakta kal derdin,
Eski evlerimde ağırların dizi, neşeyi,
Sokaklarında bir tek bizim duyduğumuz şarkılar çalardı,
Severdin insanı, gel derdin,
Öyle hikâyelerin vardı, öyle tarihler yazdın,
Bir koku vardı şehirde, yalnız sende olan,
Bağladın bizi, ne fikrimizi ayırabıldık senden ne
gönümüzü,

Mayanda iyilik vardı, cesaret vardı
Hele bir de inadin...
7 kere yıkıldın, bir daha ayağa kalktın,
Tüm dünyaya ve tarihe meydan okurcasına ters
akardı nehrin,
Öyle şehrin ortasından
Birine takatı yokken insanoglundun,
7 düvelin inancını taşırdı büyük kalbin,
Sokaklarında senden aldığın cesareti taşıyan oğlanlar
Ve dünyaya özgürlüğü anlatan kızlar...
Bizi hiç yıldırmadın
Belki bir tek sende kimse öteki değildi...
Dünya ilk senle aydınlandı, unuttu...
Işık oldun karanlığa,
Kapatma öyle kendini, bak buradayız biz,
Tüm dünya burada,
Hızır türbesinde, Habib-i Neccar'da, Seniyyer'de,
Sinagoglarda, sokaklarda,
Gitmedik, sakın kizma bize,
Kızma öyle güzeldir ki sendeki hayallerimiz,
Eyy serhat şehir, sen bize dedemizin
sen bize atamızın emaneti,
Kalk ayağa yak ışıklarını yak ki
Şu dünyanın hepsine umut ol
Yak ki,
Güzel bir dünya hâlâ gerçek olabilir desin,
Bu aciz insanoglu... ✨

TOPRAĞIM MARAŞ'IM ARYA YILDIRIM / Kahramanmaraş

Bilseydim virane kalacağımı
Gezerdim yılmadan sokaklarını
Severdim her dalında yeşeren yapağını
Hâlâ sıcakkan bakışları
Daha sıkı tutardım elini çocukların

İllüstrasyon: Melisce Tu / Maymuri

Taşın taş üstündeyken
Severdim her bir yanını
Yakıncın güzelliğini
Uzağının sükunetinden anlardım
Meğer enkazdan değil
Soğuktan olecekmişim
Keşke hayıflanmak yerine yaşasaydım her anını
Oysa tırmıncın zor gelmişti yokluğun
Taşmadan üzerimde molozların ağırlığını
Gönül dağılm kar tutmaz artık
Ahr'dağında buza sarılır
Boğazıma takılan son nefesi verirken
Blmeden ne zaman aldığını
Toprağın dönen mi acıda
Yoksa üstünde donakalan mı,
Sesim yok ki duysanlar feryadımı
Ne sen eski sensin
Ne de ben eski ben
Bulamadım son kez tutunacak bir bendini, Maraş'ım
Duyar mı bilmem sevdiklerin sesini
İçin zelzele, hayatın zılsal
Bilemezdim ey ölüm
Toprağımın senden geleceğini ✨

SESLER VE ŞEHİR SEVGİ HOROZOĞLU / Antakya

Söndü ışığı gökyüzünün
Söndü şehrin renkleri
Dağılmış evlerin ellerinde
Ruhunu teslim ediyor
Sesler uzak
Sesler yakın
Sesler kaybolmuş
Şehrin kalbinde
Kelimeler sıkışır

SENSİZ KALINCA HASAN US / İskenderun

Ne güneş doğuyor sabah olunca
Ne dumanlar tüttüyor bacalardan
Ne dumanın kokusu geliyor reçelcik çileğin
Sensiz kalınca

Bir kez el ele tutuşmştuk gece vakti
Hatırla, şimdiki göken sahilin bir köşesinden
Sıcaklığı geliyor ellerime
Sensiz kalınca

Harbiye selâlesini izlerken
Plastik kokulu çayın dumanı tüttüyor burnunda
Saklanan küp şekerin tadı yok
Sensiz kalınca

Çişi çişli yağmur yağard baharda yazı özlerken
Pencerenden bir kız bakardı Arap değdi
Mısr prensesi
Camlar buğulanyor
Sensiz kalınca

Bak bir yataкта tek beden oluyorum
Sağa dönsem sen
Sola dönsem siyah kuğu
İçimde kanat çırpyor
Sensiz kalınca... ✨

BU DÜZENİN BİR SİRRI VAR ŞAFAK KUMRALG Sarıerik Çadır Köy Pazarıcı / K.Maraş

İçimde kelime fırtınaları vardı. Ağzımdan çıkamayan
bu kelimeler içimde bir enkaz oluşturdular.
Yanif edilmesi zor olan bu acı kudurmuş vahşi bir
hayvan gibi bir hücreme saldırıyordu.
Sükûnete büründük oysa her gün birlerce kelime
komuşurduk, çok okurduk, çok şey bilir dik, çok
güçlüydük, çok farkındaydık. Bildiklerimizin doğa
karşısında bir anlam kalmadı, okuduklarımız
kelimelerin süzgecinde demini almakta, gücümüz
cılızlaştı enkaz altında.
Doğamın doğasından benettik yok. Doğamı beniciliği
kabul etmez ve kепенikleri bir şekilde kapatır. Doğamı
tüm insanı hırsları yazar ve zaman gelince alacaklı
olarak kapımızda dayanır. Ama içimizde hedefi belli
olmayan bir öfke birikti. Şimdi kendi ruhumuzun
başını okşayıp sakinleştirme zamanı.
Kelimeler şifa,
Cümleler yatıştırıcı,
Niyetler umut verici,

Bir leke görünür
 Nergis çiçeklerinin göbeğinde
 Yağmur bastırır
 Upuzun bir gecenin uğultusunu
 Sızısını toprağın
 Penceresi açık unutulmuş
 Sabahına zulüm girer şehrin
 Bin bir çeşit cellâtlar
 Kirlî el, ayakların çınlaması
 Çürümüş ahlağın kokusu
 Açılmamış kepenkleri
 Koynundan ayırır buhur kokularının
 Sessizlik
 Koca bir gürtüyle
 Sızır
 Kharon'un sesi yankılanır
 Gök yırtılır
 Karanlık bir ay örter üstünü
 Asînin
 Oyle bir yas ki
 İçğin armağanları
 Uzakta... ✿

DİPNOT*

ÖMER GÖKSEL

*EN UZUN SÜRE KÜS
KALAN KAZANIR!

*BEĞENDİĞİM MONTU ALMIŞ?
**BEĞENDİĞİM ÇANTA?

İKİMİZ DE GENCİZ İREM SOLAKLAR / Antalya

Barış,
 Gözlerin kapalı, zamanımız doldu
 Sana ne olduğunu asla bilemeyeceğim.
 Ama bilmeliydim, görürsüz demek için.
 Yeterince karanlık, köpeğin yanında uyuyor.
 Gün işi görmüyör geceleri
 Ve tüm bu sözler, seni yatağına geri getiremeyecek
 Seni asla geri getiremeyeceğim
 Binlerce kez aradım
 Gitmene izin vermem gerekiyör
 Gitmene izin vermem gerekiyör mü?
 Her zaman yanımdasın
 Ama gitmene izin vermem gerekiyör
 Haliyle oturdum, telefonunu açmamı bekliyorum.
 Ağlamaya başladığında,
 Anlamalıydım, anlamalı ve elveda demeliydim.
 Anlamalıydım.
 O zaman daha fazla zamanımız olurdu,
 Yıldızları bulmak için.
 Ama gitmene izin vermeliyim.
 Her zaman yanımdasın.
 İkimiz de gençiz, bu şekilde yaşamak ve ölmek için.
 Buruk bir deprem günü söylenecek çok şey varken.
 18'de değil 17'de sonsuz oldun.
 Gittiğin gün, o kanalı görünce dua etmemi sağladın.
 Ama bence tanrı gerçek değil.
 Bin kere aradım.
 Gitmene izin vermem gerekiyör
 ama seni tahmin etmediğin kadar
 çok ama çok seviyorum. ✿

*KOLLARIM ACIYOR! LÜTFEN
ARTIK DURALIM!

*BİR KİTAP DAHA ALIRSAM KARGO
ÜCRETSİZ OLUYOR.

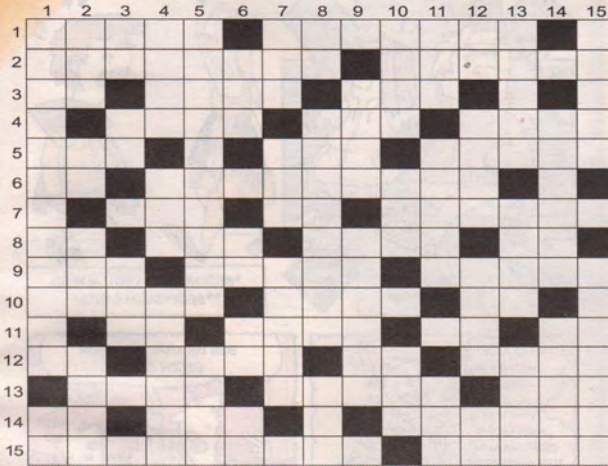
*AMA SENİ İSTEYİP İSTEMEDİĞİMİZE
KARAR VEREMEDİK...

İSTERSEN GEL, BİR ÇAY
KAHVE FİLAN ALALIM?*

*HERKEŞİN RUH SAĞLIĞI İÇİN KENDİMİ
FEDA EDİYORUM...

BULMACA

SOLDAN SAĞA

- Orhan Veli Kank, Oktay Rifat ve Melih Cevdet Anday'ın öncülüğünü yaptığı şiir akımının adı- "... Şiir "(Ezginin Günlüğü'nün seslendirildiği Orhan Veli şiiri).
- Tuncay Özkan'ın bir kitabı- İçindeki katı madde erimiş bulunan şiir, mahalli solüsyon. 3. Güney Afrika Cumhuriyeti'nin plaka imi- "Oğuz ..." ("Avanak Aynı", "Utanmaz Adam" karakterinin yarattığı olan unutulmaz karkatürist)- Maksim Gorki'nin bir kitabı. 4. Dergimizin adının da geçtiği bir barınma yeri- Kudret, İktidar- Meydan, alan. 5. "... Resmi Geçidi"(Orhan Veli'nin ölümünden sonra, bu şiirin elyazması, dış fırçasına sarılı bir kâğıtta bulunmuştur)- Uyuturucu bir madde- "Refik Halit ..." (Otur ya; soyadından oturu kitapları poşete girebilecek olan yazarmız). 6. Gün olur, alır başımı giderim/Denizden yeri çıkmış ağlarını kokusunda/.. ada senin, bu ada benim/Yekovcan kışlarının peşi sıra"- (Orhan Veli)- Thomas Bernhar'd'ın tutumunun birini anlattığı kitabı. 7. Sağıklımızda 32 adet vardır- "... Çelge Su Verildi"(Nikolay Ostrovski kitabı)- "Çocuklar uyumustu/... gazete okur/ Ayallı dikış dikmekteydi"- (Orhan Veli).
- "Yaz Sonu", "Bir Düşün Geces" kitaplarının yazarının ad ve soyadının baş harfleri- Bir siyasi partimizi singleyen harfler- Mektup- "Yort Savul" kitabının garinin ad ve soyadının baş harfleri. 9. DNA'nın kardeşi- Yurtlandırma, yerleştirme- "... verildi ve koşu başladı"(At yarış spikerinin öskülü sözü).
- "İyi dans ederim ... ederim"(Kemal Sunal'ın Dokunmayın Şabanıma filminden bir replik)- Lauren Kate tarafından yazılan Fallen serisinin ikinci romanı- Lubnan'ın plaka imi. 11. "... Geli"(Atilla İlhan şiiri)- Sigorta kuruluşlarına bağlı olanların ödemek zorunda oldukları ücret- Asaf-Halet Çelebi'nin bir şiir kitabı- "You Know Who I ..."(Leonard Cohen şarkısı). 12. Hakan Günday'ın bir kitabı- Çocuk yuvası- Güneş'in simgesi- "Yunus ... Abaloğlu"(Cumhuriyet Gazetesi'nin kurucusu). 13. Bir cins cila- "... Güneş"(Ayta Kutlu kitabı)- "... Russell"(Şeytanlar" filminin yönetmeni). 14. Rakının gayrimserubut sevgilisi- Nazım Hikmet'in soyadı- "Güya bir de ... ya dadanmışız/ Kafaları çekip çekip/ Orada alıyormuşuz soluğu"- (Orhan Veli). 15. "... dinliyormuş, gözlerim kapalı/ Önce hafiften bir rüzgâr esiyor/ Yavaş yavaş sallanıyor/ Oturak ağaçlarda"- (Orhan Veli). "... Mentes"(Ruhî Mücceret, "Fink", "Dublörün Dilemması" kitaplarının yazarı).

RAKİ ŞİŞESİNDE BULMACA

İki arkadaş Orhan Veli ve Sait Faik, işsiz güçsüz dönemlerinde, Eftaliku's'un kahvesinde vakit geçirir. Can sıkıntısından, oturdukları kahvede her gün birer Cumhuriyet Gazetesi alıp bulmacalarını çözerekler, bu durum bir iddiaya dönüşür. Kim bulmacayı önce bitirirse, karşı taraf o kişiye rakı ısmarlayacaktır. İddiyatı her gün Orhan Veli'nin kazanıyor olması Sait Faik'in canını sıkıyaya başlar. "Nasıl beceriyorsun lan, her gün rakıyı bana ısmarlatıyorsun?" diye çekışide Orhan Veli çok sakın bir şekilde "Çünkü Cumhuriyet'in bulmacalarını ben hazırlıyorum." cevabını verir. 🍷

YUKARIDAN AŞAĞIYA

- "Ağlasam sesimi duyar mısınız/ Mısrarlamda/ Dokunabilir misiniz/ ... ellerinizle?"- (Orhan Veli)- Bir nota. 2. "... Sporu"(Güres)- Bir işaret sıfatı- Tam olarak 31,1034768 grama eşit altın ölçme birimi- Yunan inanış sisteminde en büyük Tanrı. 3. Remyum'un simgesi- Yahya Kemal Beyatlı'nın aşık okuşu kullanmadığı tek şiiri- "... Güler"(Unutulmaz fotoğraf sanatçısı).
- İşleklerin boyaya batırılması yoluyla uygulan bir tür boyama tekniği- Asalak bir böcek- Yahya Kemal Beyatlı'nın oradan İstanbul'a gitmesini sevdiği şehir. 5. Ruhî Şühun seslendirdiği, "Bu ne acap bilmece/ Ne gündüz biter ne gece" diye başlayan Orhan Veli şiiri- "Meg ..." ("Melekler Şehri" filminin aktişi).
- "... Masallar"(Murathan Mungan kitabı)- Mektup dipnotu olarak kullanılan, "sonradan yazılmış" anlamına gelen Latince postscriptum'un kısa yazılışı- Peru'nun plaka imi- Niyobyum'un simgesi. 7. "... Şarkıcı"(Eugene Ionesco oyun)- "... Tyler"(Çalınmış Güzellik" filminin aktişi)- Orhan Veli Kank'ın 1949 yılında yayınlanan son şiir kitabı. 8. "Gururda iki ... var. Bir habis bir selim"(Küçük İskender)- "Bella ..."(Orhan Veli'nin "Sere Sere" ve "Anlatıyorum" şiirlerin yazdığı kadın)- Solcuların sevdiği müzik notası. 9. "... Güler"(FBI bir futbolcu)- Sermaye, kapital.
- "Bütün ...İleri aynı hızla kirleniyordu, birincilği beyaza verdiler"(Özdemir Asaf)- Çayın istelen durumuna- Güllüt. 11. Sınır nişanı- Bir Mahmut Kaptan filmi- Şaman. 12. "Jet ..."(Aktör)- "We Could Be The ..."(ma'nıya şarkısı)- "Bir ... seni duymaya göreyim/ İki gözüm, iki çeyme"- (Orhan Veli)- Lütüslümün simgesi. 13. Medeni- "... Cassidy"(Jack Kerouac'ın Yolda'sının en önemli karakteri olan Dean Moriarty olarak tanınmış olan Beat kuşağı yazarı)- "Serdar ..."(Gemide", "Barda" filmlerinin yönetmeni). 14. "... Ergülen"(Vedat Günyol Deneme Ödüllü'nü "Yayan Yapıdadık" adı kitabıyla kazanan şair ve yazarımız)- Hemen hemen, sanki.
- "... Rifat Horozcu"(Garip Akımı şairi)- Güvence. 🍷

NİSAN 2023 Sayı: 121 - Ayık Pakır Kùltür Edebiyatı ve Mizah Dergisi

Ayık Yargın Söyl Yayı - İnterasy Sahibi ve Yönetici MEDU YATIRIMCIŞİCİ TİC. LTD. ŞTİ. Yayı Yönetiminde: Pakır Kaya
Samsun Yayı Yönetiminde: Mustafa Kızılcı - Baskıları: Erol Çimen - reklamlar@ayikdergi.com www.ayikdergi.com
Adres: Toprakçılar Mah. Akınasak Sok. Karatoprak Apt. No: 17 Kat: 2 D: 7 Şişli / İSTANBUL, Tel: (0212) 274 31 38Baskı: İleri Razm Mat. Ane. Rakamlar Tıyay Yayı ve Teknik Hiz. T. A.Ş. Yenibosna Merkez Mh. 29E/C4 AT Apt. No: 5902
Baskıyerleri: İstanbul (Vizyonprint 2. Plaza B-1 Blok Kat:9 No:81821) Tel: (0212) 454 32 55Tic. Sic. No: 274313 - Kuruluş Yılı: 2012 - Yayıncı: Ayık Pakır Kùltür Edebiyatı ve Mizah Dergisi
Baskı ve genel yayım sorumluluğu ve sorumlulukları: Ayık Pakır Kùltür Edebiyatı ve Mizah Dergisi

Bulmacamızı doğru şekilde, eksiksiz olarak gönderen 3 kişiye kıymetli

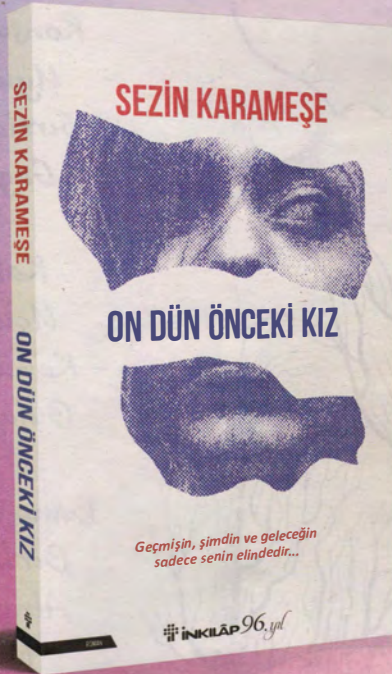
"OT dergi, Cilt ve Kitap" hediye paketi gönderilecektir. Bu paketi

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://ranteey.org

YENİ

SEZİN KARAMEŞE'DEN OLAĞANÜSTÜ BİR KURGU

*On Dün Önceki Kız'ı okurken nefesinizi tutacak,
gelmesini asla istemediğiniz bir sona merakla koşacaksınız.
Ve orada sizi büyük bir sürpriz bekliyor olacak.*

MANDOLİNE İNKILÂP 96. yıl Sayfı

İSTANBUL / Merkez Yenibosna • İSTANBUL / Sarıal Magaza • İSTANBUL / Fatih Hürriyet • İSTANBUL / Aydar Pelican Mall • İSTANBUL / Akarcent Cebecim
İSTANBUL / Bahçelievler Metroport • İSTANBUL / Beykent Perla Vista • İSTANBUL / Çalıoğlu Sirked • İSTANBUL / Akarcent • İZMİR / Balçova

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Uyku

Bana çiçek gönderme
Bir kuş ağacı gönder
Dallarında gezinsin
Kül rengi güvercinler

Konsunlar yastığıma
Uyutmak için beni
Sırtlarında kuş tüyü
Gagalarında ninni

Kaldırıp yatağıma
Uçursunlar göklere
Kendimi yıldızlarda
Bulayım birdenbire

Bana çiçek gönderme
Bir kuş ağacı gönder
Alnıma dokunanlar
İyileşmiş desinler